

załącznik nr 1 do UCHWAŁY NR 11/167/16/V
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 22 lutego 2016 r.



Sprawozdanie z realizacji

Programu działalności

Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie na rok 2015

SPIS TREŚCI		
Wstęp		3
I.	Realizacja celu pośredniego 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych	5
I.1	Polityka rozwoju obszarów wiejskich	5
I.2	Doradztwo technologiczne	6
I.3	Doradztwo ekonomiczno-organizacyjne	10
I.4	Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 1	11
II.	Realizacja celu pośredniego 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego	14
II.1	Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 2	15
III.	Realizacja celu pośredniego 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa	16
III.1	Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 3	18
IV.	Realizacja celu pośredniego 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	20
IV.1	Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 4	20
V.	Wykonane działania doradcze według rodzaju podejmowanej działalności	22
V.1	Działalność upowszechnieniowa	22
V.2	Działalność szkoleniowa	31
V.3	Działalność doradcza	32
V.4	Działalność promocyjna	33
V.5	Działalność informacyjna	37
V.6	Działalność komercyjna	38
V.7	Inne działania	50
Tabele		
1	Tabela nr 1. Doskonalenie kadry doradczej W-MODR organizowane przez instytucje zewnętrzne	51
Wykresy		
1.	Struktura i liczba artykułów publikowanych w miesięczniku „Bieżące Informacje” wg zakresu tematycznego	37
2.	Monitoring wniosków o płatności bezpośrednie i ONW w kampanii 2015 sporządzonych przez W-MODR	38
3.	Liczba wniosków do działań PROW na lata 2007-2013 sporządzonych przez doradców W-MODR w roku 2015	39
4	Liczba rolników, dla których doradcy W-MODR sporządzili dokumentację rolnośrodowiskową (nowe plany i wnioski kontynuacyjne) w latach 2008-2015	40
5	Liczba rolników korzystających z pomocy W-MODR przy sporządzaniu planów i wniosków rolnośrodowiskowych w latach 2008-2015	40
6	Liczba rolników realizujących programy rolnośrodowiskowe przypadająca na 1 doradcę z uprawnieniami w latach 2008-2015	41
7	Liczba sporządzonych przez W-MODR planów rolnośrodowiskowych w latach 2005-2015	41

8	Liczba rolników, dla których sporządzono dokumentację rolnośrodowiskową w roku 2015 wg komórek organizacyjnych	42
9	Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety rolnośrodowiskowe w ramach PROW na lata 2007-2013 w roku 2015 (wnioski kontynuacyjne)	42
10	Liczba wniosków do działań PROW 2014-2020 sporządzonych przez doradców W-MODR w roku 2015	43
11.	Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety rolnośrodowiskowo-klimatyczne w ramach PROW 2014-2020 w roku 2015	45
12.	Powierzchnia, na którą rolnicy ubiegali się o płatności rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 w ramach poszczególnych pakietów [w ha] w roku 2015	46
13.	Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety ekologiczne w ramach PROW 2014-2020 w roku 2015	47
14.	Powierzchnia, na którą rolnicy ubiegali się o płatności ekologiczne PROW 2014-2020 w ramach poszczególnych pakietów [w ha] w roku 2015	47
15.	Liczba zawartych umów o współpracę z rolnikami wg komórek organizacyjnych	48
16.	Liczba przeprowadzonych w roku 2015 badań sprawności technicznej opryskiwaczy polowych wg komórek organizacyjnych	48
17.	Planowana i wykonana liczba badań sprawności technicznej opryskiwaczy polowych w latach 2009-2015	49
18.	Liczba książek rachunkowych FADN wg komórek organizacyjnych	49
Załączniki		
1.	Działalność upowszechnieniowa	55
2.	Działalność szkoleniowa	57
3.	Konferencje, seminaria	59
4.	Działalność doradcza	62
5.	Działalność promocyjna	64
6.	Imprezy promocyjne	65
7.	Działalność informacyjna	67
8.	Broszury, ulotki	68
9.	Działalność komercyjna	70
10.	Doskonalenie kadry w PZDR	72
11.	Projekty, programy	73

Wstęp

„Program działalności Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie na rok 2015” został zatwierdzony Uchwałą Nr 62/715/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 listopada 2014 r.

Zadaniem Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie jest prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego, mające na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich.

Realizując cel główny funkcjonowania Ośrodka, jakim jest „Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich w efekcie pracy doradczej”, pracownicy świadczyli szeroką pomoc rolnikom oraz innym mieszkańcom obszarów wiejskich, poprzez następujące formy pracy doradczej, tj.:

- doradztwo indywidualne w formie wizyt i konsultacji,
- organizowanie szkoleń (wiejskich, gminnych i powiatowych), seminariów i konferencji oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje rolnicze,
- organizowanie wystaw, pokazów, demonstracji,
- sporządzanie opracowań ekonomicznych, finansowych i technologicznych,
- prowadzenie działalności informacyjnej w formie broszur, ulotek i artykułów.

Celami pośrednimi pracy doradczej w 2015 roku, wynikającymi bezpośrednio z celu głównego, skupiającymi i wyznaczającymi jej kierunki, były:

Cel pośredni 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych,

Cel pośredni 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego

Cel pośredni 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa

Cel pośredni 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Na szczególną uwagę w pracy Ośrodka w 2015 roku zasługuje zwiększona potrzeba pomocy doradczej dotycząca sporządzania wniosków o przyznanie płatności obszarowe. Wynikała ona ze zmiany zasad udzielania płatności. Jednym z najważniejszych elementów zmian była płatność za zazielenienie. W jej skład wchodziły praktyki korzystne dla klimatu i środowiska w zakresie: dywersyfikacji upraw, utrzymania trwałych użytków zielonych, w tym cennych przyrodniczo (TUZ), utrzymania obszarów proekologicznych (EFA).

Kolejnym ważnym zadaniem była pomoc w sporządzaniu dokumentacji niezbędnej do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej w ramach działań z PROW na lata 2014-2020, tj: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników, Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych, Program rolno-środowiskowo-klimatyczny, Program rolnictwo ekologiczne.

Innym, absorbującym doradców przez okres około 3 miesięcy zadaniem, był udział pracowników W-MODR w komisjach dokonujących szacunku strat w produkcji rolnej i działach specjalnych produkcji rolnej. Wystąpienie niekorzystnych zjawisk atmosferycznych w województwie warmińsko-mazurskim wymagało sporządzenia 14 479 „Protokołów z oszacowania zakresu i wysokości szkód w gospodarstwach rolnych, spowodowanych niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi”, z czego: wiosenne przymrozki – 1 szt., grad – 45 szt., deszcz nawalny – 3 szt., huragan – 8., susza - 14 422. Najwyższe straty zostały spowodowane wystąpieniem suszy, która dotknęła głównie uprawy zbóż jarych, roślin motylkowych, trwałych użytków zielonych i kukurydzy. Wysokość szkód wyniosła blisko 406 mln zł.

Rok 2015 był pierwszym, w którym uruchamiane były działania w ramach PROW na lata 2014-2020, którego środki finansowe skierowane są na pomoc w rozwoju gospodarstw rolnych i obszarów wiejskich jak również wzrost ich konkurencyjności i wzmocnienie przedsiębiorczości z uwzględnieniem celów środowiskowych. Rozpoczęta praca doradcza nad programem skupiona była przede wszystkim na informowaniu rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich o możliwościach uzyskania wsparcia, warunkach jakie musi spełnić potencjalny beneficjent, by skorzystać ze wsparcia, jak również przybrała formę sporządzania niezbędnej dokumentacji do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej i będzie kontynuowana w następnych latach.

Realizacja celu pośredniego 1

Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych

I. 1 Polityka rozwoju obszarów wiejskich

Rok 2015 był ostatnim, który zamykał działania PROW na lata 2007-2013. Środki dostępne w tym programie wydano w głównej mierze na działania związane z ochroną środowiska i na działania inwestycyjne. Dużą część środków z programu przeznaczono również na wsparcie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

W ramach krajowej realizacji PROW na lata 2007-2013 osiągnięto następujące efekty¹: (wg informacji ARIMR)

- zmodernizowano prawie 43 tys. gospodarstw rolnych;
- zalesiono powierzchnię ponad 32 tys. hektarów;
- przeprowadzono ponad 8 tys. szkoleń dla rolników i posiadaczy lasów;
- ponad 23 tys. młodych rolników otrzymało jednorazowe wsparcie w wysokości 75 tys. (na początku wdrażania programu kwota ta wynosiła 50 tys.) w związku z rozpoczęciem samodzielnego prowadzenia gospodarstwa;
- ponad 12 tys. osób (rolników lub członków ich rodzin) podjęło działalność pozarolniczą;
- wybudowano ponad 15 tys. kilometrów sieci wodociągowej i kanalizacyjnej; wybudowano ponad 420 oczyszczalni ścieków; utworzono system zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych, który umożliwi zagospodarowanie blisko 246 ton śmieci.

Oceniając politykę rozwoju obszarów wiejskich, w kontekście mijającego programowania, dostrzegalny jest wpływ PROW na lata 2007-2013 na wzrost gospodarczy, rynek pracy czy sytuację dochodową rolników. Niemniej jednak doświadczenia poprzedniego okresu programowania wskazują na konieczność właściwego ukierunkowania inwestycji na dochodowe przedsiębiorstwa rolne, w tym małe gospodarstwa oraz przełamanie barier i zachęcania rolników do działań zbiorowych, kooperacji i tworzenia instytucji współpracy (spółdzielni, grup producentów itp.).

PROW na lata 2014-2020 został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, a w szczególności w oparciu o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Łączne środki przeznaczone na realizację Programu wynoszą w przybliżeniu 13,5 mld euro². PROW jest wkomponowany w system polityki rozwoju kraju i realizuje cel ogólny i te cele szczegółowe *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020*, które odpowiadają misji i celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich. Najistotniejszym celem tego programu jest wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. Dodatkowymi celami wpisującymi się w działalność W-MODR w Olsztynie zaplanowanymi do realizacji na lata 2014-2020 są: zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

PROW na lata 2014-2020 opiera się na realizacji sześciu fundamentalnych priorytetów tj:

1. Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich;
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej;
3. Wzmacnianie i ochrona ekosystemów zależnych od leśnictwa i rolnictwa;
4. Przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną oraz efektywne gospodarowanie odpadami;
5. Większe włączanie społeczeństwa, promowanie rozwoju gospodarczego oraz ograniczanie ubóstwa;
6. Promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie oraz poprawa organizacji łańcucha żywnościowego

¹ <http://www.arimr.gov.pl>

² <http://www.minrol.gov.pl>

Celem pracy doradczej Ośrodka było przekazywanie wiedzy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich o możliwościach uzyskania wsparcia i wymogów, które muszą być spełnione aby skorzystać z wsparcia finansowego w ramach WPR. Podnoszenie wiedzy wśród beneficjentów, odbywało się podczas wielu szkoleń i konferencji organizowanych przez Ośrodek. Pracownicy W-MODR swoje usługi świadczyli również poprzez wypełnianie wniosków o płatności bezpośrednie i wypełnianie wniosków na dofinansowanie w ramach innych działań ogłaszanych z PROW na lata 2014-2020.

I.2 Doradztwo technologiczne

Polska jest znaczącym w Europie i na świecie producentem produktów rolnych, ogrodniczych oraz pochodzenia zwierzęcego. Ogólna powierzchnia gruntów rolnych w Polsce wynosi 17,2 mln ha. Rolnictwo charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem – połowa gospodarstw użytkuje nie więcej niż po 5 ha użytków rolnych (UR), a 25% gospodarstw posiada od 5 do 10 ha UR. Gospodarstwa te z reguły prowadzą produkcję metodami tradycyjnymi, przy niskim nawożeniu mineralnym i niskim zużyciu chemicznych środków ochrony roślin, a także pasz przemysłowych w żywieniu zwierząt gospodarskich, zwłaszcza bydła. W polskim rolnictwie dominują gospodarstwa sektora prywatnego, w tym gospodarstwa indywidualne, które w 2013 r. stanowiły 99,7% ogółu gospodarstw rolnych.

Obszary wiejskie i gospodarstwa rolne zmieniają się pod wpływem czynników ekonomicznych i środowiskowych. Zmiany te w dużym stopniu, wynikają z dopływu środków finansowych z programów unijnych, które z jednej strony umożliwiły wzrost inwestycyjny rolnictwa, z drugiej zaś strony przyczyniły się do wyodrębnienia grupy gospodarstw, które charakteryzują się niższym poziomem produkcji. Rola doradztwa przybiera w tym zagadnieniu formę szczególną, ponieważ konieczna jest diagnoza potrzeb gospodarstw zaawansowanych technologicznie, ale i tradycyjnych, które bazują na skromniejszej infrastrukturze technicznej i funkcjonują w niszy jaką jest produkcja ekologiczna. Zauważalny jest także „odpływ” ludzi ze środowiska wiejskiego. Dotyczy to głównie osób młodych, co niestety coraz częściej skutkuje niebezpieczeństwem „braku następców” w gospodarstwach nawet bardzo dobrze prosperujących i świetnie wyposażonych technicznie.

Działania pracy doradczej ukierunkowane były na poprawę konkurencyjności gospodarstw i jakości produktów rolnych. Zadania te wykonywano poprzez wdrażanie i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań technicznych, technologicznych oraz osiągnięć hodowlanych, a także poprzez wdrażanie dobrych praktyk rolniczych i podnoszenie świadomości ekologicznej u rolników. Zrealizowano również szereg działań na rzecz dywersyfikacji gospodarczej obszarów wiejskich. W tym celu upowszechniane było łączenie działalności (hodowla zwierząt wraz z turystyką wiejską i agroturystyką), promowanie produkcji surowców metodami naturalnymi i tradycyjnymi oraz produkcji produktów tradycyjnych i lokalnych, a także ich sprzedaży bezpośredniej.

Jedną z najważniejszych i najpopularniejszych koncepcji rozwoju w ostatnich kilkunastu latach jest rozwój zrównoważony. Koncepcja ta, której bardzo ważnym składnikiem jest ochrona środowiska i odpowiednie wykorzystanie zasobów naturalnych, odcisnęła silne piętno na kształcie Wspólnej Polityki Rolnej. Wdrażanie koncepcji rozwoju zrównoważonego, zbiegło się z szeroką dyskusją o wielofunkcyjności rolnictwa. Rolnictwo odgrywa bardzo ważną rolę w utrzymaniu dobrego stanu środowiska naturalnego. Trudnym zadaniem doradczym jest udzielanie pomocy w zakresie zrjonalizowania intensywności produkcji przy jednoczesnym godzeniu ekonomicznych interesów gospodarstw rolnych z wymaganiami formułowanymi przez politykę krajową i unijną w zakresie ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt.

Produkcja roślinna

W województwie warmińsko-mazurskim w 2015 roku obsiano 315 tys. hektarów zbóż, Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych (pszenica, jęczmień, pszenżyto, żyto, owies) z ostatnich trzech lat wynosiła:

2013 roku – 365 tys. ha o średnim plonie 36 dt/ha,
2014 roku – 309 tys. ha o średnim plonie 42,8, dt/ha,
2015 roku – 315 tys. ha o średnim plonie 41,1 dt/ha.

Według danych szacunkowych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, w roku 2015, na obszarze województwa warmińsko-mazurskim, zebrano niemal 13 mln ton zbóż, które stanowią 70% struktury zasiewów. W ostatnich latach powierzchnia upraw roślin zbożowych utrzymuje się na stałym poziomie. Wahaniom natomiast ulega wielkość plonów ziarna, która charakteryzuje się dużą zmiennością. Uzależnione jest to warunkami klimatycznymi panującymi na terenie Warmii i Mazur. Tegoroczny okres wegetacyjny był bardzo trudny dla rolników z uwagi na wystąpienie, podczas siewu roślin ozimych suszy, która uniemożliwiła zasiewy w optymalnym terminie. Jednak w późniejszym okresie jesiennym warunki były na tyle sprzyjające, że wszystkie prace polowe wykonywane zostały prawidłowo, dzięki czemu rośliny weszły w spoczynek zimowy w dobrej kondycji. Wyjątkowo łagodna zima przyczyniła się do bardzo dobrego przezimowania zbóż ozimych. Największe problemy w uprawie rozpoczęły się w maju i w niektórych regionach trwały nawet do końca wegetacji zbóż. W wyniku niekorzystnych warunków pogodowych, niedobory wody wystąpiły bowiem w okresie, kiedy rośliny najbardziej jej potrzebowały (krzewienia zbóż), zahamowany został rozwój części nadziemnych i korzeni oraz wpłynęło to również na ilości źdźbeł i kłosek. Susza wystąpiła również w okresie kłoszenia i kwitnienia, co spowodowało słabe wykształcenie kłosa, zmniejszenie ilości ziarna w kłosie i w konsekwencji obniżyło plon ziarna. Okresy suszy lepiej przetrzymały zboża ozime niż jare, jednak na glebach lżejszych skutki suszy były jednakowo dotkliwe, zarówno dla jarych jak i ozimych zbóż.

W okresie wegetacyjnym 2014/2015 na polach zbóż ozimych i jarych podobnie jak w poprzednich latach zaobserwowano poważny problem, uodpornienia się agrofagów na środki ochrony roślin. Dotyczyło to przede wszystkim chwastów, szczególnie miotły zbożowej, ale coraz częściej spotykano się z odpornością również szkodników i chorób.

Powszechnym problemem, nie tylko w województwie warmińsko-mazurskim, jest niewielki procent rolników, którzy wymieniają materiał siewny i stosują do zasiewów kwalifikowane nasiona. Jednym z najistotniejszych warunków przy zakładaniu zdrowej plantacji jest właśnie jakość materiału rozmnożeniowego czyli kwalifikowany materiał siewny.

Ważnym problemem w uprawie roślin jest intensyfikacja systemów produkcji. Stosowanie środków ochrony roślin i nawożenia jest bardzo intensywne. Działanie takie przyczyniają się do coraz większego zanieczyszczenia środowiska naturalnego, w tym produktów pochodzenia roślinnego.

Powtarzającym się problemem na terenie województwa warmińsko-mazurskiego były również szkody powodowane przez zwierzynę łowną, które często prowadzą do całkowitej dewastacji pola uprawnego.

Praca doradcza skoncentrowana była w głównej mierze na promowaniu i upowszechnianiu zrównoważonego systemu produkcji rolnej. Zagadnienia te zostały określone w nowej ustawie o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2015 r. poz. 547, t.j.) oraz w „Krajowym Planie Działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin”. Plan ten uwzględnia w szczególności: uwarunkowania krajowe w zakresie produkcji roślinnej oraz stosowania środków ochrony roślin, zdrowie ludzi, ochronę środowiska oraz warunki społeczno-gospodarcze. Wymienione zadania pokrywają się również ze „Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020”.

Sposobem ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegającym na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska jest integrowana ochrona roślin, która od 1 stycznia 2014 r. obowiązek stosowania przez wszystkich profesjonalnych użytkowników środków ochrony roślin. Wiedza ta była upowszechniana w ramach pracy doradczej przez pracowników W-MODR. Jednym z ważniejszych zadań upowszechniania integrowanej ochrony roślin, było monitorowanie demonstracji polowych, zakładanych przez pracowników W-MODR na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego i świadczenie fachowej pomocy w zakresie

podejmowania decyzji o i wyborze najkorzystniejszej metody zwalczania organizmów szkodliwych przez rolnika.

Produkcja zwierzęca

Hodowla bydła mlecznego jest dominującym kierunkiem produkcji zwierzęcej w województwie warmińsko-mazurskim. Zarówno warunki przyrodniczo-klimatyczne, jak i potencjał trwałych użytków zielonych sprzyja rozwojowi produkcji mleka.

W czerwcu 2015 r. pogłowie bydła wynosiło 5 960,0 tys. sztuk i było o 39,6 tys. sztuk (0,7%) wyższe niż przed rokiem. Zwiększenie liczebności stada bydła ogółem wynikało ze wzrostu pogłowia cieląt o 3,7% i młodego bydła w wieku 1-2 lat (o 6,7%). Od blisko 2 lat sytuacja na rynku mleka jest trudna i nie sprzyja stabilizacji. Systematyczny spadek cen mleka, malejąca opłacalność produkcji, perspektywa przedłużenia przez Federację Rosyjską embarga na import produktów mleczarskich, a także dotkliwe skutki suszy i konieczność wniesienia opłat za nadprodukcję w roku kwotowym 2014/2015 stanowią główne problemy hodowców. W I połowie 2015 roku, pogłowie krów mlecznych wynosiło 2 279 tys. sztuk, tym samym stopa redukcji pogłowia zmalała do poziomu 1,3%. W takim samym stopniu obserwowano zmiany w gospodarstwach indywidualnych, utrzymujących prawie 95% krajowego pogłowia. Działania doradcze skoncentrowane były na udzielaniu doradztwa dotyczącego zagadnień związanych ze zwiększeniem wydajności krów mlecznych i efektywności produkcji pasz dla bydła, co bezpośrednio przekłada się na poprawę rentowności gospodarstw i opłacalność produkcji.

Zadania wykonywane w ramach działalności upowszechnieniowej przez pracowników W-MODR dotyczyły również podniesienia poziomu wiedzy i poprawy umiejętności z zakresu prawidłowego sporządzania odpowiedniej jakości pasz dla bydła (sianokiszzonek i kiszzonek z kukurydzy) oraz poprawy wydajności trwałych użytków zielonych poprzez ich renowację. W województwie warmińsko-mazurskim wciąż pozostaje niewykorzystany potencjał trwałych użytków zielonych wynikający z mało racjonalnej gospodarki. Poza poprawą jakości pasz propagowano wprowadzanie zbilansowanych dawek dla bydła mlecznego, przynoszące również korzyści w postaci większej zdrowotności, czy poprawy wskaźników płodności.

Pogłowie trzody chlewnej w województwie warmińsko-mazurskim na koniec 2015 roku wynosiło 400 tys. sztuk z czego 40 tys. stanowiły lochy. Odnotowuje się ciągły spadek pogłowia trzody chlewnej. Według Głównego Urzędu Statystycznego pogłowie w Polsce 2015 r. wynosiło 11 639,8 tys. sztuk i było niższe o 84,3 tys. sztuk (0,7%) od stanu notowanego w analogicznym okresie 2014 r. Stado loch na chów zmniejszyło się w porównaniu z 2014 r. o 15,1 tys. sztuk (1,6%) do poziomu 947,0 tys. sztuk, w tym pogłowie loch prośnych spadło o 8,5 tys. sztuk (1,3%) do 640,4 tys. sztuk. Branża ta przez ostatnie siedem lat borykała się ze stosunkowo niską opłacalnością produkcji, co miało wpływ na zmniejszenie się pogłowia trzody w Unii Europejskiej. Szczególnie wyraźne spadki obserwowano w ostatnich trzech latach, kiedy to znacznie wzrosły ceny pasz. W branży trzody chlewnej prócz niskich cen dotkliwym problemem było również pojawienie się choroby Amerykański Pomór Świń (ASF). Dodatkowo, wprowadzenie embarga na wieprzowinę przez Federację Rosyjską, spowodowało zatrzymanie na rynku europejskim około 700 tys. ton wieprzowiny w ciągu 2015 roku, pogłębiając jeszcze bardziej sytuację kryzysową. Duża efektywność produkcji i jej wysoka jakość przełożyły się na poważną konkurencyjność europejskiej wieprzowiny na rynkach światowych. W Polsce nastąpił spadek produkcji, który w jakimś stopniu wyrównał nadmiar wieprzowiny niewyeksportowanej do Rosji i innych krajów. Wszystkie te czynniki nie sprzyjają specjalizacji produkcji. Europejska specjalizacja w prowadzeniu rozrodu spowodowała, że do Polski w sposób ciągły importuje się, zarówno prosięta, jak i tuczniki. Polska odbiera aż 23,2% eksportowanych prosiąt z Danii, która jest największym eksporterem prosiąt i warchlaków. Kolejny rok 2016 nadal będzie trudny dla branży trzody chlewnej. Pomimo tańszych pasz, unijni producenci trzody chlewnej zmagają się będą z problemami finansowymi, ze względu na niskie ceny skupu żywa, które nie rekompensują kosztów produkcji.

Praca doradcza ukierunkowana była na upowszechnianie wiedzy w zakresie możliwości optymalizacji produkcji, poprawy rozrodu, rozwoju technologii pasz w żywieniu trzody oraz

systemach jakości produkcji wieprzowiny i poprawy sytuacji ekonomicznej hodowców. Kluczowym celem pracy doradczej było zahamowanie tendencji spadkowej spożycia mięsa wieprzowego. Poprzez szeroki zakres działań promocyjnych propagowano mięso i wyroby wieprzowe produkowane w oparciu o rodzimy surowiec i zgodnie z tradycyjnymi recepturami. W ten sposób wspierano lokalnych rolników-hodowców trzody chlewnej, gdyż współczesny konsument poszukuje mięsa i wyrobów wędliniarskich wysokiej jakości i z pewnego źródła.

Stan pogłowia owiec ogółem w Polsce w 2015 r. wynosił 227,7 tys. sztuk i był o 4,9 tys. sztuk (2,2%) wyższy niż w 2014 r. Populacja maciorek owczych zwiększyła się w skali roku o 13,7 tys. sztuk (10,2%) do poziomu 147,0 tys. sztuk. W województwie warmińsko-mazurskim utrzymuje się ok. 8,6 tys. sztuk owiec, co stanowi niespełna 4% pogłowia krajowego. Następuje jednak niewielki wzrost liczby utrzymywanych stad, między innymi dzięki dopłatom do ochrony rodzimych ras owiec. Zasadniczym zagadnieniem, na którym skupiona była praca doradcza w 2015 roku, był problem stale malejącej skali produkcji jagniąt rzeźnych oraz mięsa owczego na rynki krajowe i zagraniczne w stosunku do popytu na ten surowiec. Rosnące zainteresowanie mięsem jagnięcym jest jednym z ważniejszych czynników warunkujących rozwój produkcji owczarskiej. Barię hamującą popyt jest natomiast wysoka cena dobrej jagnięciny oraz brak odpowiednio zorganizowanej struktury rynku. Duże trudności powoduje rozproszenie, zarówno producentów, jak i odbiorców. Świadczone doradztwo skupiało się na integracji środowiska w celu rozwoju produkcji owczarskiej oraz wskazaniu możliwości wszechstronnego przetwarzania i zagospodarowania produktów owczych i kozich w działalności agroturystycznej, uwzględniając przy tym aspekty ekonomiczne, które determinują opłacalność produkcji.

Kontynuowano doradztwo w zakresie odbudowy owczarstwa, eksportu i lokalnego rynku produktów owczarskich w województwie poprzez udzielanie konsultacji, wizytowanie gospodarstw oraz eksponowanie zwierząt podczas VII Wiosennych Targów Ogrodniczych „Pamiętajcie o ogrodach” oraz Warmińsko-Mazurskiej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Olsztynie.

W województwie warmińsko-mazurskim utrzymywanych, hodowanych i użytkowanych jest ok. 15 tys. sztuk koni. Hoduje się i użytkuje konie wielu ras w trzech grupach rasowych: konie gorącokrwiste, konie zimnokrwiste i konie małe, tzw. kuce. Nowe funkcje koni w gospodarstwach rolnych - prace zaprzęgowe w gospodarstwach ekologicznych i agroturystycznych, użytkowanie wierzchowe w rekreacji i rozwijającej się hipoterapii oraz ciągle utrzymujące się duże zapotrzebowanie na wybrakowane z hodowli konie rzeźne w różnym wieku - powodują, że ten kierunek produkcji jest bardzo ważny, a w określonych warunkach efektywny ekonomicznie. Poprzez pracę doradczą inspirowano wprowadzenie zaprzęgowego użytkownika koni zimnokrwistych w gospodarstwach agroturystycznych i ekologicznych oraz respektowanie wymogów dobrostanu zwierząt przy tego rodzaju użytkowaniu koni. Zwracano również uwagę na walory dietetyczne wysokogatunkowych wędlin z mięsa końskiego, oferowanych w ramach promocji mięsa końskiego na imprezach hodowlanych tj. Warmińsko-Mazurskiej Wystawie Zwierząt Hodowlanych w Olsztynie oraz innych współorganizowanych z Warmińsko-Mazurskim Związkiem Hodowców Koni. Niezastąpiona w środowisku dzikiej przyrody i na terenach użytkowanych rolniczo podstawowa funkcja pszczół miodnych jako zapylaczy, a więc strażników różnorodności biologicznej oraz bardzo ważne znaczenie gospodarcze pszczelarstwa motywują do optymalizacji realizowanej gospodarki pasiecznej według najnowszych osiągnięć sztuki pszczelarskiej. W województwie warmińsko-mazurskim utrzymywanych jest ok. 100 tys. pni pszczelich. Gospodarka pasieczna cieszy się również popularnością w gospodarstwach agroturystycznych. Miód i inne produkty pszczele stają się alternatywnym źródłem dochodów, a sprzedaż z gospodarstw prowadzona jest w ramach sprzedaży bezpośredniej. Dla poszerzenia wiedzy i umiejętności w prowadzeniu pasiek na poziomie gwarantującym opłacalność ekonomiczną prowadzone było doradztwo, a także pomoc w zakupie materiału hodowlanego. Niestety w ostatnich latach w kraju zmniejszyła się łączna produkcja miodu, spowodowana, m.in. występującymi regionalnie niekorzystnymi warunkami klimatyczno-pożytkowymi i licznymi przypadkami masowego giniecia rodzin pszczelich w pasiekach.

W wyniku wprowadzania do ochrony roślin, preparatów nowych generacji oraz nasilania się najogólniej rozumianej antropopresji, w środowisku ma miejsce zagrożenie pszczoł, a w konsekwencji również zagrożenie odpowiednio wydajnej produkcji rolnej i leśnej, a także równowagi środowiska naturalnego i bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa. W celu ograniczenia przynajmniej części tych zagrożeń kontynuowano doradztwo w zakresie stosowania środków ochrony roślin i nawozów w sposób możliwie bezpieczny dla środowiska i pszczoł oraz promowano najlepsze praktyki rolnicze, ograniczające zanieczyszczenie gleb i wód. Szczególną uwagę kierowano na zagadnienia związane z nadzorem sanitarno – weterynaryjnym w pasiekach oraz wymaganiami jakościowymi wobec miodu i innych produktów pszczelich. Promowano zasady nowoczesnej gospodarki pasiecznej – w tym kontynuowano propagowanie możliwości ograniczenia zagrożenia zgnilcem amerykańskim drogą monitoringu laboratoryjnego obecności *Paenibacillus larvae subsp. larvae* w miodzie oraz określanie odporności warrozy pszczoł *Varroa destructor* na zwalczające ją preparaty stosowane w gospodarce pasiecznej. Zauważalny jest stały wzrost zainteresowania pszczelarstwem (zakładanie nowych pasiek) i wzrost świadomości społecznej na temat prozdrowotnych walorów produkcji pszczelarskiej oraz funkcji pszczoł w środowisku i w gospodarce człowieka.

Województwo warmińsko-mazurskie jest szczególnie predysponowane do produkcji żywności pochodzenia wodnego, głównie ryb, a tradycje rybackie na terenie Warmii, Mazur i Powiśla są dużo starsze niż tradycja rolna. Obecnie ryby są synonimem zdrowej, naturalnej żywności, a wpływ spożywania ryb oraz innych organizmów wodnych, na prawidłowe funkcjonowanie organizmu ludzkiego jest niebagatelny. Realizowane cele w zakresie doradztwa rybackiego to:

- ✓ rybactwo jeziorowe, którego głównym zadaniem było powstrzymanie spadkowego trendu produkcji ryb towarowych oraz ustabilizowanie produkcji, propagowano również tradycyjne metody eksploatacji ryb jeziorowych oraz zwiększenie poziomu zarybień niektórymi gatunkami, rozwój i promocja amatorskiego połowu ryb jako jednej z form rekreacji na Warmii i Mazurach;
- ✓ akwakultura, szersze wykorzystanie obiektów stawowych do produkcji materiału zarybieniowego, rozwój bazy wylęgarniczo-podchowowej, dywersyfikacja produkcji akwakultury, implementacja nowych technologii, poprawienie warunków dobrostanu ryb, wykorzystanie obiektów stawowych w ofercie turystycznej regionu, prowadzenie działań zmierzających do integracji sektora akwakultury i całego sektora rybackiego oraz nawiązanie współpracy pomiędzy sektorem rybackim i turystycznym.

Rezultatem pracy doradczej jest bezpośrednio i pośrednio podnoszenie poziomu wiedzy rybaków, użytkowników wód, rolników, wędkarzy, oraz innych osób poprzez doradztwo indywidualne, publikowanie artykułów i opracowań naukowych.

I.3 Doradztwa ekonomiczno-organizacyjne

Głównym celem pracy doradczej było doskonalenie kompleksowej obsługi mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie organizacji i efektywnego zarządzania gospodarstwem rolnym oraz ekonomicznych aspektów prowadzenia działalności pozarolniczej, mających w perspektywie poprawę warunków życia mieszkańców wsi oraz wyników ekonomicznych. Większym niż w latach poprzednich zainteresowaniem ze strony rolników cieszyła się pomoc w wypełnianiu wniosków o przyznanie płatności obszarowych. Spowodowane to było dużymi zmianami w zasadach przyznawania płatności, między innymi wprowadzeniem nowych elementów do płatności takich jak zielenienie, jak również w sposobie wypełniania wniosku o pomoc. W związku z wprowadzonymi zmianami wielu rolników nie było w stanie poradzić sobie z samodzielnym ich wypełnieniem. Dlatego też, szczególnie w świetle wprowadzonych zmian w zasadach przyznawania płatności oraz wypełniania wniosków o ich przyznanie, można przypuszczać, że wielu rolników będzie nadal korzystało z tej formy pomocy doradców. Przeprowadzono ponadto szkolenia dotyczące zasad wypełniania wniosków o przyznanie

płatności bezpośrednich. Uzyskane przez rolników w ramach płatności bezpośrednich środki finansowe mogły być przeznaczone na pokrycie bieżących wydatków w gospodarstwie, a także na jego modernizację.

Mniejszym niż w latach poprzednich zainteresowaniem rolników cieszyły się kredyty preferencyjne z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do oprocentowania. Wiązało się to z wyczekiwaniem przez rolników na uruchomienie działań inwestycyjnych w ramach PROW na lata 2014-2020. Przygotowane przez doradców biznesplany dla rolników pozwoliły na powiększenie powierzchni ich gospodarstw, wyposażenie w nowoczesny sprzęt niezbędny do efektywnego gospodarowania, a także rozbudowanie posiadanej bazy budynkowej.

W roku 2015 kontynuowano współpracę z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy polegającą na zbieraniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych w ramach Systemu Zbierania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych Polski FADN. Rachunkowością rolną w ramach programu objętych było 565 gospodarstw, nad którymi opiekę sprawowało 76 rachmistrzów.

Sporym zainteresowaniem cieszyła się tematyka ubezpieczeń gospodarstw rolnych oraz zarządzania, rachunkowości i podatków w rolnictwie, w tym podatku VAT. Oprócz udzielania porad i konsultacji dotyczących tych zagadnień, oraz wizyt w zainteresowanych tą tematyką gospodarstwach przeprowadzono także szereg szkoleń. W ich wyniku 11 rolników zdecydowało się na zmianę sposobu rozliczania podatku VAT w gospodarstwach rolnych na bardziej dla nich opłacalny. W odpowiedzi na potrzeby rolników w zakresie opłacalności poszczególnych gałęzi produkcji rolniczej opracowane były kalkulacje rolnicze.

Kontynuowano wsparcie doradcze rolników zainteresowanych zrzeszaniem się w grupy producentów rolnych.

Rolnicy pragnący podnieść jakość zarządzania własnym gospodarstwem informowani byli o istniejących programach komputerowych wspomagających podejmowanie decyzji oraz sposobach ich użytkowania, np.: Bitfarma, NawSald, AgroSystem, System Obora.

Na przestrzeni roku 2015 doradcy przygotowywali, a następnie upowszechniali tzw. informacje rynkowe – system informacji cenowo – podażowo - popytowej dotyczącej produkcji rolniczej. Gromadzenie danych i ich upowszechnianie, monitorowanie oraz analizowanie rynków rolnych sporządzane była na potrzeby: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, wkładki Agropynek do miesięcznika „Bieżące Informacje”, Telewizji Polskiej – programu informacyjnego „Agrobiznes”. Zainteresowane osoby mogły dzięki temu w łatwy dostępny sposób porównać ceny płodów rolnych i środków do produkcji rolniczej w różnych częściach województwa.

W-MODR w Olsztynie współpracował z Urzędem Wojewódzkim w celu prawidłowego przeprowadzenia szacowania strat w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których odnotowano straty związane z wystąpieniem niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego Komisje Powiatowe przygotowały 14 479 protokołów z oszacowania zakresu i wysokości szkód w gospodarstwach rolnych. Najwyższe straty zostały spowodowane wystąpieniem suszy i dotknęły one swym działaniem całego obszaru województwa warmińsko-mazurskiego. Wystąpiły one głównie w uprawach zbóż jarych, roślin motylkowych, trwałych użytków zielonych i kukurydzy. Wysokość szkód wyniosła blisko 406 mln zł.

I. 4 Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 1:

- ❖ przeprowadzenie 807 szkoleń dla 14 717 osób, nt.:
 - ✓ zasad przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności,
 - ✓ wyzwań dla rolników i doradców wynikających z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - ✓ poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - ✓ technologii produkcji roślinnej, zwierzęcej i ogrodniczej,

- ✓ stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym,
 - ✓ doradztwa w zakresie środków ochrony roślin,
 - ✓ rachunkowości rolnej, podatków i ubezpieczeń w rolnictwie,
 - ✓ zrzeszania się rolników w grupy producenckie,
- ❖ organizacja 10 konferencji dla 762 osób i 12 seminariów dla 757 osób, podejmujących zagadnienia:
- ✓ zasad przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności,
 - ✓ szans i wyzwań dla młodych producentów rolnych w perspektywie finansowej Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020,
 - ✓ zasad integrowanej ochrony roślin,
 - ✓ technologii uprawy roślin bobowatych, systemu ich obrotu i wykorzystania w paszach,
 - ✓ nowych kierunków w hodowli bydła mlecznego,
 - ✓ nowych ram prawnych funkcjonowania grup producentów rolnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - ✓ rachunkowości rolnej w systemie Polski FADN w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2015,
 - ✓ innowacyjności w rolnictwie i na obszarach wiejskich,
 - ✓ nowych kierunków w hodowli trzody chlewnej i produkcji wieprzowiny,
- ❖ organizacja 82 szkoleń terenowych dla 1 803 osób, na poletkach demonstracyjnych, podczas Dni Pól, Dożynek, wystaw i targów rolniczych, Dni warzyw, itp.,
- ❖ świadczenie doradztwa indywidualnego: 64 816, w tym: 40 156 konsultacji i 24 660 wizyt, dotyczącego:
- ✓ zasad przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności,
 - ✓ warunków realizacji poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - ✓ Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020,
 - ✓ nowości technologicznych w produkcji roślinnej, zwierzęcej i ogrodniczej,
 - ✓ zespołowych form działania rolników, w szczególności grup producentów rolnych,
 - ✓ rachunkowości rolnej, podatków i ubezpieczeń w rolnictwie,
 - ✓ wykorzystania programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym,
 - ✓ klęsk i szkód w gospodarstwie - działania zapobiegawcze i naprawcze,
- ❖ publikowanie notatek informacyjnych, w tym: 131 artykułów, 18 ulotek, 11 broszur nt.:
- ✓ wsparcia finansowego rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków Unii Europejskiej i krajowych (płatności bezpośrednie i ONW, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020),
 - ✓ uprawy odmian odpornych jako elementu integrowanej ochrony roślin,
 - ✓ uprawy truskawek pod osłonami,
 - ✓ wykorzystania roślin strączkowych w żywieniu bydła i trzody chlewnej,
 - ✓ prawidłowego odchowu cieląt,
 - ✓ przeciwdziałaniu występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych trzody chlewnej,
 - ✓ właściwego użytkowania opryskiwacza polowego,
 - ✓ kalkulacji nadwyżek bezpośrednich w rolnictwie na podstawie aktualnych cen,
 - ✓ dochodowości prowadzonej działalności rolniczej w zależności od kierunku produkcji,
 - ✓ cen płodów rolnych i środków do produkcji rolniczej (informacja rynkowa),
 - ✓ porządkowania dokumentacji w gospodarstwie,

- ✓ roli i znaczenia innowacji na obszarach wiejskich,
- ❖ prowadzenie monitoringu prac żniwnych - 287 tygodniowych meldunków,
- ❖ szacowanie strat w gospodarstwach rolnych spowodowanych niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi – 14 479 protokołów klęskowych, z czego: wiosenne przymrozki – 1; grad – 45; deszcz nawalny – 3; huragan – 8; susza - 14 422,
- ❖ organizacja 95 stoisk doradczych W-MODR podczas lokalnych przedsięwzięć związanych z rolnictwem i obszarami wiejskimi: dożynki gminne, powiatowe i inne imprezy określone w „Kalendarzu imprez regionalnych”,
- ❖ przeprowadzenie 1 wdrożenia w zakresie eliminowania zarodników kiły kapusty z zakażonej gleby z zastosowaniem roślin chwytanych jako przedplonu,
- ❖ przeprowadzenie 112 demonstracji w zakresie:
 - ✓ technologii uprawy zbóż,
 - ✓ technologii uprawy rzepaku,
 - ✓ technologii uprawy kukurydzy,
 - ✓ technologii uprawy ziemniaka,
 - ✓ sadownictwa i warzywnictwa,
 - ✓ produkcji ryb,
- ❖ przeprowadzenie 41 pokazów dla 541 osób dotyczących:
 - ✓ renowacji trwałych użytków zielonych,
 - ✓ prawidłowego sporządzanie sianokiszzonek,
 - ✓ cięcia i formowania drzew owocowych,
- ❖ promocja osiągnięć rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich:
 - ✓ organizacja konkursów: wiedzy rolniczej, bezpieczne żniwa, konkurs fotograficzny, AgroLiga,
 - ✓ zgłoszenie uczestników z województwa warmińsko-mazurskiego do konkursów: AgroLiga, Rolnik-Farmer Roku, Bezpieczne gospodarstwo rolne, Konkurs na najlepszego producenta mleka i mięsa,
 - ✓ organizacja 2 olimpiad wiedzy rolniczej: Olimpiada Młodych Producentów Rolnych (etap wojewódzki) i Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie,
- ❖ prowadzenie ksiąg rachunkowych w systemie Polski FADN w liczbie 565,
- ❖ organizacja targów: VII Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach” i XXII Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa”,
- ❖ organizacja kursów operatora kombajnów zbożowych – 4,
- ❖ sporządzanie wniosków o dopłaty do materiału siewnego - 282 0
- ❖ wykonywanie badań sprawności technicznej opryskiwaczy polowych - 746
- ❖ sporządzanie 332 comiesięcznych ewidencji podatku VAT w gospodarstwach rolnych

- ❖ wypełnianie wniosków i innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych i zagranicznych:
 - ✓ Płatności bezpośrednie i ONW - wniosek o pomoc - 14 809,
 - ✓ Działania PROW na lata 2007-2013, w tym: Ułatwianie startu młodym rolnikom – 38 wniosków o płatność, Modernizacja gospodarstw rolnych – 3 wnioski o płatność, Grupy producentów rolnych – opracowanie 1 wniosku o płatność,
 - ✓ Działania PROW na lata 2014-2020, w tym: Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych – 20 wniosków o pomoc, Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników – 29 wniosków o pomoc,
 - ✓ Biznesplany, analizy ekspertyzy – 16
 - ✓ Plan nawożenia – 2

W ramach omawianego celu, zrealizowane zostały projekty, które miały współfinansowanie z innych źródeł:

- „Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony w województwie warmińsko-mazurskim”; w ramach projektu w latach 2014-2015 zrealizowano 65 szkoleń w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym dla 1 815 uczestników, z czego w 2015 r. zrealizowano 46 szkoleń uzupełniających dla 1 289 uczestników; źródło finansowania: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa;
- „Zarządzanie gospodarstwem rolnym ze szczególnym uwzględnieniem korzyści z prowadzenia rachunkowości w gospodarstwie rolnym”; w ramach projektu w latach 2014-2015 zrealizowano 19 dwudniowych szkoleń dla 396 uczestników, z czego 4 w 2015 r. dla 82 uczestników; źródło finansowania: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa;
- „Integrowana ochrona roślin”; zrealizowano 100 szkoleń w latach 2014-2015 dla 2 000 uczestników, z czego 23 w 2015 r. dla 460 uczestników; źródło współfinansowania: Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- „Nowe wyzwania dla rolników i doradców wynikające z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”; zrealizowano 19 szkoleń dla 1 025 uczestników; źródło finansowania: Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- „System zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych – Polski FADN”; prowadzono rachunkowości rolną w 565 gospodarstwach; źródło finansowania: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

II. Realizacja celu pośredniego 2

Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego

Zgodnie ze „Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025”, żywność wysokiej jakości, jest jedną z głównych specjalizacji województwa i stanowi duży potencjał regionu, gdyż bazuje na przemyśle rolno-spożywczym, dynamicznym rozwoju rolnictwa lokalnego oraz tradycyjnym przetwórstwie żywności opartej o lokalne surowce i krótkie łańcuchy sprzedaży. Jest to odpowiedź na potrzeby współczesnych konsumentów, którzy dokonują świadomych wyborów przy zakupie żywności. Wobec powyższego prognozuje się rozwój sektora żywności naturalnej, tradycyjnej i lokalnej na bazie własnych surowców, a także przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o krótkie łańcuchy sprzedaży.

Wzrost znaczenia produktu regionalnego i tradycyjnego oraz zainteresowanie konsumentów zakupem produktów o wyjątkowych cechach jakościowych, charakterystycznych dla danego regionu

jak również zwiększenie świadomości o potrzebie promocji wytworzonych produktów tradycyjnych i regionalnych, przekładało się na zainteresowanie zgłaszaniem się wytwórców do regionalnych konkursów, udziału w festynach, targach oraz jarmarkach. W-MODR aktywnie uczestniczył w promowaniu wytwórców w ramach przedsięwzięć realizowanych zgodnie z „Kalendarzem imprez regionalnych promujących żywność naturalną, tradycyjną, lokalną i regionalną województwa warmińsko-mazurskiego”.

Strategicznym celem działań doradczych pracowników W-MODR w 2015 r. było budowanie świadomości wśród rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich o ogromnym znaczeniu wytwarzania potraw regionalnych i tradycyjnych oraz sprzedaży i standaryzacji tych produktów w branży żywności tradycyjnej i naturalnej zgodnie z przepisami sanitarnymi i podatkowymi. Przekłada się to na rejestrację obiektów w odpowiednich placówkach sprawujących nadzór, kontrolę i ewidencjonujących poszczególne gałęzie tego rodzaju działalności.

Ponadto podejmowano działania mające na celu przekazanie rolnikom oraz innym mieszkańcom obszarów wiejskich wiedzy na temat obowiązujących przepisów prawnych oraz wymagań sanitarno-weterynaryjnych w zakresie sprzedaży bezpośredniej oraz działalności marginalnej, ograniczonej i lokalnej jako kierunków możliwości skrócenia łańcucha żywnościowego oraz dywersyfikacji dochodu na poziomie gospodarstwa rolnego.

Popularyzowanym krajowym systemem jakości żywności był system Integrowana Produkcja (IP), zarówno w działalności doradczej, informacyjnej, jak i szkoleniowej. Szkolenie w zakresie IP, które jest jednym z warunków uzyskania certyfikatu IP, ukończyło 70 osób.

II. 1 Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 2:

- ❖ przeprowadzenie 18 szkoleń dla 244 osób nt. sprzedaży bezpośredniej, działalności marginalnej, ograniczonej oraz lokalnej
- ❖ organizacja 2 konferencji dla 231 osób i 2 seminariów dla 73 osób nt.:
 - ✓ rozwoju marketingu bezpośredniego,
 - ✓ integrowanej produkcji owoców ziarnkowych, pestkowych i jagodowych na Warmii, Mazurach i Powiślu,
 - ✓ wsparcia inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych w ramach PROW 2014- 2020,
 - ✓ ryzyka przekroczenia dopuszczalnych norm dla WWA w żywności pochodzenia zwierzęcego w zależności od parametrów procesu wędzenia,
- ❖ organizacja 4 szkoleń terenowych dla 57 rolników i doradców, dotyczących przetwórstwa na poziomie gospodarstwa rolnego i żywności ekologicznej,
- ❖ świadczenie doradztwa indywidualnego: 2 606, w tym: 2 093 konsultacji i 513 wizyt, dotyczącego:
 - ✓ integrowanej produkcji roślin,
 - ✓ produkcji surowców do wytwarzania żywności wysokiej jakości,
 - ✓ sprzedaży bezpośredniej i rynków rolnych,
 - ✓ promocji produktu lokalnego i regionalnego,
 - ✓ warunków realizacji poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- ❖ publikowanie notatek informacyjnych, w tym: 51 artykułów, 1 ulotka, 3 broszury, nt.:
 - ✓ wytwarzania surowców do produkcji żywności naturalnej i tradycyjnej,
 - ✓ sprzedaży bezpośredniej produktów z gospodarstwa oraz działalności marginalnej, ograniczonej oraz lokalnej,
 - ✓ zdrowego odżywiania,

- ✓ wsparcia finansowego rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków Unii Europejskiej i krajowych (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020),
- ❖ organizacja 3 stoisk doradczych W-MODR podczas lokalnych przedsięwzięć związanych z rolnictwem i obszarami wiejskimi, w tym imprez określonych w „Kalendarzu imprez regionalnych”
- ❖ przeprowadzenie 24 pokazów dla 280 osób dotyczących:
 - ✓ potraw tradycyjnych i regionalnych,
 - ✓ tradycyjnego rybactwa stawowego,
- ❖ promocja osiągnięć rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich poprzez
 - ✓ zgłoszenie uczestników do konkursu Smaki Warmii, Mazur i Powiśla
 - ✓ organizację 2 konkursów: Najładniejszy wystrój stołu wigilijnego, Jaki to grzyb?
- ❖ wypełnianie wniosków lub innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych i zagranicznych
 - ✓ Działania PROW na lata 2007-2013, w tym: Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności – 56 wniosków o płatność,

W ramach omawianego celu, zrealizowane zostały projekty, które miały współfinansowanie z innych źródeł:

- „Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu”; konsorcjum z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu; w 2014-2015 r. zrealizowano 4 dwudniowe szkolenia terenowe dla 70 uczestników, z czego w 2015 r. 3 szkolenia dla 52 uczestników z województwa warmińsko-mazurskiego; źródło finansowania: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa;
- „Integrowana produkcja roślin”; konsorcjum z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu; w ramach projektu w latach 2014 - 2015 zrealizowano 6 szkoleń podstawowych w zakresie Integrowanej Produkcji dla 150 osób łącznie, z czego w roku 2015 odbyły się 2 szkolenia, w których udział wzięło 50 osób; źródło finansowania: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa.

III. Realizacja celu pośredniego 3

Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa

Rolnictwo pełni bardzo ważną rolę w kształtowaniu środowiska naturalnego. Jednocześnie wiele praktyk rolniczych wywiera zwiększoną presję na środowisko, jakość wody, gleby i powietrza oraz bioróżnorodność, wywołując tym samym wiele negatywnych zjawisk. Rola ekosystemu w rolnictwie jest bardzo ważna, dostarcza on bowiem pożywienia, paszy, paliwa, surowców do produkcji, stanowi ważne dziedzictwo kulturowe, atrakcje turystyczne i oferują możliwości rekreacji. Jest również siedliskiem życia wielu organizmów roślinnych i zwierzęcych niezwiązanych bezpośrednio z gospodarką rolną, ale budujących bioróżnorodność. Zbyt duża ingerencja związana z eksploatacją zasobów przyrodniczych wywołująca zmiany w usługach ekosystemowych skutkuje negatywnymi skutkami dla społeczności. Wśród przykładowych niekorzystnych zjawisk wyróżnić można chemizację rolnictwa i zmiany użytkowania gruntów, intensyfikację produkcji rolnej, uprawę na dużą skalę i osuszanie naturalnych systemów, które zwiększają emisję substancji gazowych i równocześnie zmniejszają zdolność do zatrzymywania w glebie węgla i wody. Podejmowane w roku 2015 działania doradcze wspierające ochronę ekosystemów zależnych od rolnictwa dotyczyły

zwiększenia świadomości o pozytywnym aspekcie zachowania różnorodności biologicznej, poprawy stanu ochrony gatunków i siedlisk zależnych od rolnictwa lub podległych jego wpływowi, a także poprawy w zakresie zapewniania funkcji ekosystemu, sprostaniu wyzwań związanym z produkcją żywności wysokiej jakości.

Rolnictwo ekologiczne to najbardziej przyjazna środowisku produkcja rolnicza. Dzięki uprawie bez agrochemii i kontrolowanym metodom produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa, rolnictwo ekologiczne przyczynia się do rozwiązywania problemów związanych z zachowaniem bioróżnorodności i ochrony zasobów naturalnych, a także rozwojem obszarów wiejskich przy jednoczesnym wzroście produkcji żywności wysokiej jakości. Jest to system trwały, samowystarczalny i ekonomicznie bezpieczny, gdyż poprzez swoją pracochłonność, wpływa na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich. Produkcja żywności metodami ekologicznymi jest szansą na podniesienie konkurencyjności przetwórców i producentów rolnych oraz wpływa na zmianę sposobu konkutowania z ilościowej na jakościową. Na przestrzeni ostatnich lat liczba producentów żywności ekologicznej znaczenie wzrosła. Warunki strukturalne, środowiskowe, społeczne i historyczne powodują, że polskie rolnictwo jest predestynowane do stosowania ekologicznych metod produkcji żywności. Ostatnie lata w Polsce charakteryzowały się stałą dynamiką wzrostu powierzchni użytkowanej i liczby gospodarstw ekologicznych. Rozwój sektora rolnictwa ekologicznego znajduje odzwierciedlenie w liczbie przetwórci i dostępnym na rynku asortymencie produktów ekologicznych. Według danych na dzień 31 grudnia 2014 r., w Polsce kontrolą jednostek certyfikujących objętych było ponad 25 tys. producentów ekologicznych. W województwie zarejestrowanych jest ok. 4 tys. gospodarstw produkujących metodami ekologicznymi. Działalność doradcza obejmująca zagadnienia rolnictwa ekologicznego skoncentrowana była na upowszechnianiu informacji i podnoszeniu wiedzy w zakresie stosowania prawidłowego płodozmienu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności i żyzności gleby jak również doboru gatunków i odmian roślin oraz gatunków i ras zwierząt, uwzględniającego ich naturalną odporność na choroby. Praca doradcza skupiała się również na prowadzeniu szerokiej kampanii szkoleniowej nt. nowych zasad uczestnictwa, stawianych wymagań i rodzajów płatności w roku 2015 w ramach programów rolnośrodowiskowych, rolnośrodowiskowo-klimatycznych i ekologicznych. Podczas 102 spotkań przeszkolono 1 339 osób. Beneficjenci uzyskali także pomoc w opracowywaniu wniosków kontynuacyjnych z działania *Programu rolnośrodowiskowy* w ramach PROW na lata 2007-2013, nowych planów i wniosków z *Programu Rolnośrodowiskowo-klimatycznego* oraz *Programu Rolnictwo ekologiczne* w ramach PROW na lata 2014-2020 a także innej dokumentacji wynikającej z zasad udzielania pomocy w zakresie tych działań.

Wielkość oddziaływania zanieczyszczeń rolniczych na środowisko wodne jest bezpośrednio związana z poziomem intensywności użytkowania gleb i stopniem koncentracji produkcji zwierzęcej, co wiąże się z wprowadzaniem do wód związków pierwiastków biogennych azotu i fosforu. 50-80% zanieczyszczeń zawierających azot a trafiających do środowiska pochodzi z rolnictwa. Wprowadzona w Unii Europejskiej Dyrektywa 91/676/EWG tzw. Dyrektywa Azotanowa dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego nakłada na każdy kraj członkowski obowiązek wyznaczenia tzw. obszarów szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenia azotanami. W 2012 roku poszczególne Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej wyznaczyły na lata 2012-2016 nowe OSN, które objęły 4,56 % ogólnej powierzchni kraju, tj. 7,53% powierzchni użytków rolnych. Dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2013-2016 wyznaczono 12 619,69 ha użytków rolnych jako obszary OSN DOBA i GUBER. Grunty te położone są na terenie 4 gmin w województwie warmińsko-mazurskim: Bisztynek, Giżycko, Kętrzyn, Korsze. Gospodarstwa rolne położone na OSN zobligowane są do prowadzenia produkcji zgodnie z określonymi w programie wymogami. Celem działań doradczych realizowanych przez pracowników W-MODR było merytoryczne wsparcie i pomoc dla rolników w zakresie zasad gospodarowania na OSN. W dłuższej perspektywie czasu działania te powinny wpłynąć na zmniejszenia zanieczyszczeń wód powierzchniowych na tych obszarach.

W pracy doradczej i szkoleniowej kontynuowano podnoszenie wiedzy rolników i transfer dobrych praktyk również w zakresie prawidłowego użytkowania i konserwacji urządzeń melioracji wodnych, w celu poprawienia zmniejszenia wahań w dostępności wody dla upraw rolniczych. Z pomocy takiej skorzystało 180 osób podczas 9 szkoleń.

Zachowanie stanu środowiska w aspekcie zmian klimatu i zwiększenie udziału energii odnawialnej ze źródeł rozproszonych o niewielkiej mocy, wytwarzających energię lokalnie, bezpośrednio na potrzeby gospodarstw oraz racjonalnego gospodarowania energią w gospodarstwie rolnym są zagadnieniami priorytetowymi w kontekście wypełnienia zobowiązań Unii Europejskiej wynikających z Protokołu z Kioto. Rolnictwo cechuje się relatywnie wysoką konsumpcją energii - wg badań GUS ok. 6% energii finalnej w Polsce jest zużywane w rolnictwie i niemalże 30% w gospodarstwach domowych, wśród których największy odsetek zużycia najbardziej wysokoemisyjnego paliwa jakim jest węgiel, ma miejsce na obszarach wiejskich. Dodatkowo wzrost produkcji rolniczej wiąże się ze zwiększaniem zapotrzebowania na energię, przynajmniej w zakresie tych jej nośników, które są stosowane podczas realizacji zabiegów produkcyjnych. Poprzez pracę doradczą upowszechniano wiedzę i wspierano promowanie rozwoju i wykorzystania technologii opartych na odnawialnych i alternatywnych źródłach, takich jak: kotły na biomasę, mikrobiogazownie, małe turbiny wiatrowe, małe elektrownie wodne oraz kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, zwłaszcza w gospodarstwach o energochłonnej produkcji i peryferyjnych. Uświadamiano, iż zastosowanie innowacyjnych technologii środowiskowych w rolnictwie może wpłynąć na stabilność dostępu do energii, zmniejszenie kosztów jej zakupu z zewnątrz, zmniejszenie uciążliwości produkcji rolnej a także na wzrost konkurencyjności gospodarstwa na poziomie lokalnym i regionalnym.

Wszelkie zagadnienia związane z ochroną środowiska w rolnictwie i zmianami klimatu są działaniami długofalowymi wymagającymi rozwiązywania problemów na wielu płaszczyznach oraz współpracy wielu środowisk i instytucji. Oczekuje się przy tym, że propagowanie przyjaznych środowisku praktyk rolniczych będzie miało pozytywny wpływ na poprawę bioróżnorodności i jakości gleb, retencjonowanie wody, walkę z erozją i zanieczyszczeniem. Zaś łagodzenie wpływu działalności rolniczej na zmiany klimatu zostanie uznane za jeszcze jedno „dobro publiczne”.

III. 1 Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 3:

- ❖ przeprowadzenie 153 szkoleń dla 2 005 osób nt.:
 - ✓ zasad nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego,
 - ✓ prowadzenia produkcji roślinnej i zwierzęcej metodami ekologicznymi,
 - ✓ dobrych praktyk w gospodarce wodnej,
 - ✓ gospodarki pasiecznej – rola pszczoły miodnej w środowisku i gospodarce człowieka,
 - ✓ możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie rolnym,
 - ✓ działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – rolnośrodowiskowo-klimatyczne i ekologiczne

- ❖ organizacja 1 konferencji dla 60 osób i 3 seminariów dla 158 osób nt.:
 - ✓ rolnictwa ekologicznego,
 - ✓ działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – rolnośrodowiskowo-klimatyczne i ekologiczne,
 - ✓ dobrych praktyk pszczelarskich,
 - ✓ wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie rolnym,

- ❖ organizacja 1 szkolenia terenowego dla 25 rolników i doradców, dotyczącego odnawialnych źródeł energii

- ❖ świadczenie doradztwa indywidualnego: 11 080, w tym: 8 245 konsultacji, 2 835 wizyt, dotyczącego:
 - ✓ ochrony środowiska,
 - ✓ rolnictwa ekologicznego,
 - ✓ znaczenia melioracji w rolnictwie,
 - ✓ odnawialnych źródeł energii,
 - ✓ pszczelarstwa,
 - ✓ zasad nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego,
 - ✓ warunków realizacji poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

- ❖ publikowanie notatek informacyjnych, w tym: 22 artykuły, 1 ulotka, 1 broszura nt.:
 - ✓ ochrony środowiska,
 - ✓ rolnictwa ekologicznego,
 - ✓ odnawialnych źródeł energii,
 - ✓ wsparcia finansowego rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków Unii Europejskiej i krajowych (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020),

- ❖ organizacja 2 stoisk doradczych W-MODR podczas lokalnych przedsięwzięć związanych z rolnictwem i obszarami wiejskimi

- ❖ przeprowadzenie 7 pokazów dla 153 osób dotyczących:
 - ✓ zbioru biomasy z plantacji roślin energetycznych,
 - ✓ higienicznego pozyskiwania miodu,

- ❖ promocja osiągnięć rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich:
 - ✓ organizacja 3 konkursów: wiedzy ekologicznej, fotograficznego i wiedzy pszczelarskiej.
 - ✓ zgłoszenie uczestników z województwa warmińsko-mazurskiego do 2 konkursów: Najlepsze gospodarstwo ekologiczne i Rolnik Roku Morza Bałtyckiego.

- ❖ sporządzanie planów rolno-środowiskowych, planów przestawienia gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi, planów produkcji w gospodarstwach ekologicznych, w ilości:
 - ✓ Program rolnośrodowiskowy 2007-2013 – 2 072 wnioski kontynuacyjne wraz z wnioskiem o płatności bezpośrednie,
 - ✓ Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny 2014-2020 – 376 nowych planów i wniosków wraz z wnioskiem o płatności bezpośrednie,
 - ✓ Program rolnictwo ekologiczne 2014-2020 – 146 nowych planów i wniosków wraz z wnioskiem o płatności bezpośrednie,
 - ✓ plany produkcji dla gospodarstw ekologicznych – 17 wniosków,

- ❖ wypełnianie wniosków lub innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych i zagranicznych
 - ✓ Audyt plantacji roślin energetycznych – 3
 - ✓ Plan rocznej produkcji dla gospodarstwa ekologicznego – 17,
 - ✓ Wniosek zgłoszeniowy do systemu rolnictwa ekologicznego – 12

W ramach omawianego celu, zrealizowane zostały projekty, które miały współfinansowanie z innych źródeł:

- „Dobre praktyki w gospodarce wodnej, prawidłowe użytkowanie i konserwacja urządzeń melioracyjnych”; w ramach projektu zrealizowano 19 szkoleń (10 w 2014 roku dla 200 uczestników i 9 w 2015 roku dla 180 uczestników; źródło współfinansowania: Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- „Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego, tzw. OSN” w ramach projektu zrealizowano jedno szkolenie warsztatowe połączone z wyjazdem studyjnym dla 25 os. źródło finansowania: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa;

IV. Realizacja celu pośredniego 4

Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Walory krajoznawcze, kulturowe i kulinarne są powodem ciągłego zainteresowania konsumentów regionem Warmii i Mazur. Obserwuje się wzrost świadomości, zarówno osób prowadzących, jak i rozważających podjęcie prowadzenia działalności agroturystycznej, bądź obiektu turystyki wiejskiej, w zakresie indywidualnego podejścia do klienta, poszerzania, bądź specjalizacji własnej oferty w celu wydłużenia sezonu turystycznego. Interesanci zwracający się o doradztwo w tym zakresie stanowili znaczną grupę. Celem udzielanego doradztwa było wsparcie w zakresie aspektów prawno-administracyjnych, marketingowych oraz tematyki podtrzymywania dziedzictwa kulturowego wsi, w tym dziedzictwa kulinarnego.

Prowadzone przez W-MODR działania informacyjno-promocyjne propagujące podjęcie działalności edukacyjnej w gospodarstwach rolnych zaskutkowało m.in. zakwalifikowaniem 2 gospodarstw z województwa warmińsko-mazurskiego do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych tj. Zajazdu „Tusinek” z Rozóg k. Szczytna (powiat szczywieński) oraz „Ziołowego dzbanka” z Sąp k. Młynar (powiat elbląski). Wzbogacenie świadczonych usług o usługi edukacyjne wpływa na podniesienie atrakcyjności danego podmiotu oraz umożliwia przedłużenie sezonu turystycznego, a tym samym wzrost dochodu z działalności pozarolniczej. Na koniec roku 2015 łączna liczba obiektów turystyki wiejskiej, włączonych do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych z województwa warmińsko-mazurskiego, wynosiła 10. W związku z zainteresowaniem podniesienia atrakcyjności oferty wśród gospodarstw agroturystycznych planuje się zintensyfikowanie promocji marki produktu turystycznego „Zagroda Edukacyjna”.

Istniejący od 2011 roku na stronie internetowej W-MODR wortal agroturystyczny jest skutecznym narzędziem promującym agroturystykę i turystykę wiejską na Warmii, Mazurach i Powiślu. W roku 2015 na wortalu www.agroturystyka.warmiamazury.net odnotowano 32 790 odwiedzin. Swoją ofertę zamieściło 19 nowych podmiotów. Obserwuje się potrzebę wykorzystania nowych kanałów informacji, np. portali społecznościowych, w celu promocji gospodarstw agroturystycznych.

Praca doradcza skupiona była wokół dostarczania rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich niezbędnej wiedzy (w postaci licznych konsultacji), o możliwościach pozyskania środków finansowych w ramach dostępnych form pomocy z Unii Europejskiej, które umożliwią powstanie nowych lub rozwój działań o charakterze gospodarczym umożliwiających uzyskanie dochodów poza rolnictwem. Wskazywano korzyści ekonomiczne, ekologiczne i społeczne wynikające z prowadzenia działalności pozarolniczej, w tym agroturystyki. Zainteresowanym rolnikom spełniającym warunki niezbędne do uzyskania pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych udzielano pomocy w wypełnianiu niezbędnej dokumentacji.

IV. 1 Zrealizowane działania W-MODR w roku 2015 w ramach celu 4:

- ❖ przeprowadzenie 3 szkoleń dla 30 osób nt. zrównoważonej i racjonalnej gospodarki rybackiej na obszarach wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem połowów rekreacyjnych,

- ❖ organizacja 2 seminariów dla 85 osób nt. spółdzielni socjalnych i agroturystycznych zagród edukacyjnych,
- ❖ organizacja 4 szkoleń terenowych, z udziałem 46 rolników i doradców, podczas pokazów oraz w przykładowych gospodarstwach
- ❖ świadczenie doradztwa indywidualnego: 3 070, w tym: 2 579 konsultacji i 491 wizyt, dotyczącego:
 - ✓ wsparcia przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
 - ✓ podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich w formach pozaszkolnych,
 - ✓ marketingu w produkcji rolniczej i pozarolniczej,
 - ✓ działalności turystycznej na obszarach wiejskich,
 - ✓ zachowania dziedzictwa kulturowego,
 - ✓ estetyzacji przestrzeni wiejskiej,
 - ✓ warunków realizacji poszczególnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- ❖ publikowanie notatek informacyjnych, w tym: 138 artykuły, 3 ulotki i 1 broszura
 - ✓ przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
 - ✓ turystyki na obszarach wiejskich,
 - ✓ wiejskiego gospodarstwa domowego,
 - ✓ spółdzielni socjalnych,
 - ✓ agroturystycznych zagród edukacyjnych,
- ❖ przeprowadzenie 16 pokazów dla 227 osób dotyczących rękodzieła
- ❖ promocja osiągnięć rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich:
 - ✓ organizacja konkursów: Ogród przyjazny rodzinie i turystom, Młody lektor W-MODR,
 - ✓ zgłoszenie uczestników z województwa warmińsko-mazurskiego do 2 konkursów: Sposób na sukces i Zielone Lato.
- ❖ Wypełnianie wniosków lub innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych i zagranicznych
 - ✓ Działania PROW na lata 2007-2013 w tym:
 - Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 2 wnioski o płatność,
 - Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 2 wnioski o płatność.

W ramach omawianego celu, zrealizowane zostały projekty, które miały współfinansowanie z innych źródeł: „*Gospodarstwa edukacyjne w teorii i praktyce. Wymiana informacji i doświadczeń dla osób zamierzających prowadzić zajęcia edukacyjne w obiektach turystyki wiejskiej*”; zrealizowano szkolenie terenowe dla 20 uczestników z województwa warmińsko-mazurskiego z wykorzystaniem dobrych przykładów gospodarstw z województwa małopolskiego; źródło współfinansowania: Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

V. Wykonane działania doradcze wg rodzaju podejmowanej działalności

V.1 Działalność upowszechnieniowa

Specjaliści i doradcy wprowadzali innowacje do gospodarstw rolnych inicjując **wdrożenia** jako procesy weryfikowania nowości w warunkach produkcyjnych, celem wprowadzenia niezbędnych poprawek oraz określenia zakresu i warunków jej zastosowania; **demonstracje rolnicze** polegające na wprowadzeniu do gospodarstwa określonej innowacji i upowszechnieniu w środowisku lokalnym efektów jej zastosowania oraz realizując **pokazy** - metoda polegająca na demonstrowaniu sposobów wzorowego wykonywania określonych czynności. Efekty wprowadzania w gospodarstwach określonych innowacji rolniczych oraz sposoby ich osiągnięcia, a także wnioski i zalecenia z nich wypływające, są wykorzystywane w procesie informacyjno-szkoleniowym W-MODR. Rezultaty prowadzonej działalności upowszechnieniowej opisywane są na łamach miesięcznika „Bieżące Informacje”, czasopism branżowych oraz na stronie internetowej W-MODR.

Na zaplanowane 1 wdrożenia zrealizowano 1:

„Eliminowanie zarodników kiły kapusty (*Plasmodiophora brassicae*) z zakażonej gleby z zastosowaniem roślin chwytanych jako przedplonu”

Realizacja wdrożenia odbywała się we współpracy z prof. dr hab. Józefem Robakiem, z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach i jest to kontynuacja badań rozpoczętych w 2013 r.

Celem wdrożenia było wypracowanie metody ochrony roślin kapustowatych przed kiłą kapusty (*P. brassicae*) przy zastosowaniu tolerancyjnych odmian rzepaku i rzepy oleistej. Stworzenie systemu monitorowania kiły kapusty z zastosowaniem nowoczesnych metod biologii molekularnej i testów biologicznych do wykrywania w glebie tego agrofaga, pozwoli rozpoznać niekontrolowane rozprzestrzenianie się tej choroby w Polsce.

Na trzech poletkach o powierzchni $2\text{m} \times 40\text{m} = 80\text{m} \times 3\text{m} = 240\text{m}^2$ wysiano następujące odmiany:

1. Rzepak ozimy odm. Allister F1 (tolerancyjny) Syngenta,
2. Rzepak ozimy odm. Alistorm F1 (tolerancyjny) Syngenta,
3. Rzepa oleista odm. Romesa (odporna),
4. Poletko kontrolne $2\text{m} \times 40\text{m}$.

W dniu 11 maja 2015 r. wysiano ręcznie nasiona roślin testowych w systemie rzutowym w ilości $2\text{kg}/80\text{m}^2$. Wzrost roślin trwał do 13 lipca i w tym dniu pobrano próby glebowe do badań na zawartość cyst kiły kapusty, 17 lipca posadzono brokuł.

Wdrożenie w 2015 roku było realizowane w bardzo trudnych warunkach wilgotnościowych (prawie brak opadów), czego następstwem był słaby wzrost roślin. Prawdopodobnie przyczyniło się to do słabszego zaindukowania cyst kiły kapusty do systemu korzeniowego roślin chwytanych. Znaczne obniżenie zasiedlenia miały: rzodkiew oleista odmiana Romesa oraz rzepak ozimy – odmiana Allister F1, a największe zasiedlenie miała odmiana rzepaku ozimego RXN 3221 F1 (obecna nazwa Alistorm F1). Wydaje się, że po krótkim okresie badań (2 miesiące) może być więcej zarodników (wyniki badań DNA), bo z przetrwalników uwalniają się zarodniki infekcyjne i wówczas mogą być takie wyniki. Według literatury, rośliny chwytne – odporne np. rzepak RXN 3221 F1 powinien rosnąć 3 miesiące i po tym okresie należy pobrać próbki. Z uwagi na drewnienie roślin z suszy zdecydowano się pobrać próby po 3 miesiącach, co nie w pełni oddało efekty jakie były oczekiwane. Mając na uwadze 2-letnie doświadczenie, należy zmienić termin wysiewu roślin testowych na jak najwcześniejszy, aby skorzystać z wody zimowej, a przez to indukcja cyst będzie wielokrotnie wyższa.

Na zaplanowane 113 demonstracje zrealizowano 112:

1. Demonstracje roślinne (112)

- technologia uprawy zbóż (59)
- technologia uprawy rzepaku (17)
- technologia uprawy kukurydzy (25)
- technologia uprawy ziemniaka (6)
- sadownictwo i warzywnictwo (4)

Poletka demonstracyjne zostały wykorzystane do przeprowadzenia szkoleń praktycznych w sezonie wegetacyjnym roślin. Demonstracje w zakresie produkcji zbóż dotyczą najważniejszych gatunków uprawianych w województwie. Wszystkie demonstracje założone były w gospodarstwach współpracujących z W-MODR, z lokalizacją przy drogach krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Oznaczone zostały tablicami z podstawowymi informacjami. Rolnicy mieli możliwość zapoznać się z każdą demonstracją w dowolnym czasie i śledzić ich stan w okresie wegetacji, podpatrywać efekty w czasie zastosowanej metody i środków produkcji.

Technologia uprawy zbóż:

Założono i poprowadzono 59 demonstracji polowych z udziałem zbóż ozimych i jarych, były to: pszenica ozima, pszenżyto ozime, żyto ozime, pszenica jara, jęczmień jary. Demonstracje były zakładane na terenie 19 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. bartoszycki - 1, braniewski - 4, działdowski - 4, elbląski - 4, ełcki - 2, giżycki - 1, gołdapski - 2, iławski - 8, kętrzyński - 2, lidzbarski - 3, mrągowski - 4, nidzicki - 2, nowomiejski - 5, olecki - 3, olsztyński - 7, ostródzki - 3, piski - 2, szczycieński - 1, węgorzewski - 1.

Celem przeprowadzonych demonstracji było upowszechnienie zasad integrowanej ochrony roślin poprzez dobór odmiany zalecanej do uprawy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Przy doborze odmiany kierowano się wynikami doświadczeń wykonywanych w Stacji Oceny Odmian we Wróciakowie oraz Ruskiej Wsi, które corocznie tworzą listę odmian zalecaną do uprawy w naszym regionie (LZO). Są to ośrodki badawcze podlegające Centralnemu Ośrodkowi Badań Odmian Roślin Uprawnych (COBORU).

Do przeprowadzenia demonstracji polowych wybrano materiał kwalifikowany C1 odmiany z listy LZO: pszenica ozima - Sailor, pszenżyto ozime - Fredro, żyto ozime – Dańkowskie Diament, pszenica jara – Lenox, jęczmień jary - Ella. Prócz doboru właściwej odmiany w realizowanych demonstracjach zastosowano także inne zasady integrowanej ochrony roślin m.in. prawidłową agrotechnikę, optymalne nawożenie oraz monitoring agrofagów, który jest bardzo ważny przy ustalaniu konieczności wykonania zabiegu środkiem ochrony roślin.

1) „Plonowanie pszenicy ozimej odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

poprowadzono **19 demonstracji polowych** na terenie 15 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. bartoszycki - 1, działdowski - 1, elbląski - 1, ełcki - 1, giżycki - 1, gołdapski - 1, iławski - 3, kętrzyński - 1, lidzbarski - 1, mrągowski - 1, nowomiejski - 1, olecki - 2, olsztyński - 2, ostródzki - 1, szczycieński - 1.

Demonstracje polowe z udziałem pszenicy ozimej zlokalizowane były na glebach klasy od IIIa do IVb, o średniej zasobności w składniki mineralne. W większości demonstracji przedplonem był rzepak ozimy oraz mieszanki zbożowo – strączkowe. Przy realizacji demonstracji dużą uwagę skupiono na monitoringu agrofagów oraz konieczności ich zwalczania. Podczas przeprowadzanych lustracji pól uprawnych najczęściej występowały chwasty jednoliścienne i dwuliścienne, choroby

podstawy żdźbła, mączniak prawdziwy, septariozy, fuzariozy, rdza brunatna oraz skrzypionki i mszyce. Po przeprowadzeniu lustracji pola podejmowana była decyzja co do konieczności oraz terminu wykonania zabiegu środkiem ochrony roślin na poszczególne agrofagi. Brano pod uwagę liczebność szkodników i chwastów albo porażenie przez choroby roślin uprawnych oraz warunki atmosferyczne panujące podczas rozwoju agrofagów.

Według informacji zebranych z kart demonstracyjnych odmiana Salior bardzo dobrze przetrzymała. Problemy były widoczne jedynie na początku wegetacji po opóźnionych siewach, ale tylko w lokalizacjach, w których wystąpiła susza. Trudne warunki pogodowe wystąpiły również wiosną, która początkowo była zimna i sucha. Jednak po pierwszym nawożeniu wiosennym, które było zastosowane na większości poletek demonstracyjnych szybko ruszyła wegetacja. Trudne warunki atmosferyczne zaczęły panować w niektórych rejonach województwa już od połowy maja do końca wegetacji zbóż ozimych. Na poletkach demonstracyjnych było widać niedobór wody – suszę. Mimo tak trudnych warunków pszenica plonowała średnio 60 dt/ha. Najwyższy plon 80 dt/ha uzyskano w powiecie elbląskim na glebie klasy IIIa, przy normie wysiewu 200 kg/ha. Na wynik plonowania złożyło się kilka czynników: przebieg pogody - korzystniejszy od innych rejonów województwa, w których w tym czasie panowała susza, prawidłowy dobór odmiany do stanowiska, nawożenie zgodne z zapotrzebowaniem roślin, zabiegi ochrony roślin wykonane w prawidłowych terminach, dobry przedplon oraz pełen zestaw zabiegów agrotechnicznych. W porównaniu do innych odmian pszenicy ozimych odmiana Sailor charakteryzowała się lepszym plonowaniem, większą odpornością na agrofagi oraz zdolnością radzenia sobie w trudnych warunkach atmosferycznych (susza), które panowały podczas wegetacji roślin.

2) „Plonowanie pszenicy jarej odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

poprowadzono **7 demonstracji polowych** na terenie 7 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. braniewski - 1, elbląski - 1, kętrzyński - 1, mrągowski – 1, nidzicki – 1, olsztyński - 1, ostródzki - 1.

Demonstracje polowe zrealizowano z udziałem pszenicy jarej odmiany Lennox. Demonstracje założono na glebach klasy IV a i IV b, o średniej zawartości składników mineralnych. Przedplonami dla pszenicy jarej były najczęściej: zboża ozime tj, pszenica i żyto oraz rzepak i trawy w uprawie polowej. Średni polon z poletek demonstracyjnych wyniósł 40 dt/ha i był bardzo różnicowany kształtował się od 20 dt/ha do 51,5 dt/ha. Rozbieżności w polowaniu była skutkiem niekorzystnych warunków meteorologicznych oraz glebowych. Niski plon pszenicy jarej odmiany Lennox był spowodowany niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi (susza) oraz opóźnionym terminem siewu. Wczesna chłodna i sucha wiosna z przymrozkami w kwietniu, upalne lato oraz niedobory wody mające swoją kulminację po wykłoszeniu się roślin miały znaczny wpływ na plonowanie pszenicy jarej. Na niektórych plantacjach po zbiorach wykazano, że ziarno było drobne, lekko zdeformowane, co mogło być przyczyną niedoboru wody w okresie tworzenia się ziarniaków. Najwyższe plony zanotowano w powiecie elbląskim 51,5 dt/ha przy normie wysiewu 200 kg/ha, po przedplonie trawy polowej. Zastosowano nawozy wieloskładnikowe NPK po ruszeniu przedsięwzięcia oraz nawozy azotowe w trzech dawkach. Nie stwierdzono zagrożenia ze strony agrofagów i nie było potrzeby stosowania środków ochrony roślin. Mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych oraz opóźnionego terminu siewu plantacja prowadzona w powiecie elbląskim dała zadawalające plony.

3) „Plonowanie pszenżyta ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

poprowadzono **14 demonstracji polowych** na terenie 13 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. braniewo - 1, działdowski - 1, elbląski - 1, ełcki - 1, iławski - 2, lidzbarski - 1, mrągowski - 1, nidzicki - 1, nowomiejski - 1, olecki - 1, olsztyński - 1, piski - 1, węgorzewski - 1.

Demonstracje z udziałem pszenżyta ozimego odmiany Fredro przeprowadzono na glebach klasy IIIa do V, o średniej i wysokiej zasobności w składniki mineralne. Przedplonem najczęściej były zboża tj. pszenica ozima, owies, jęczmień jary oraz rzepak ozimy. Na wszystkich poletkach demonstracyjnych zastosowano nawożenie mineralne zgodne z zasobnością gleby oraz zapotrzebowaniem roślin. Dzięki zrównoważonemu nawożeniu wykonanego w dawkach dzielonych oraz w odpowiednich terminach pszenżyto uzyskało dobre wyniki plonowania. Na wysokość i jakość plonu miały również wpływ zabiegi środkami ochrony roślin. Najczęściej zwalczano chwasty jednoliścienne i dwuliścienne oraz mączniaka prawdziwego i łamliwość podstawy źdźbła. Zabiegi wykonywano po wcześniejszej lustracji pola. Odmiana Fredro bardzo dobrze przetrzymała, co potwierdziło jej wysoką mrozoodporność. Bardzo dobrze udała się na słabszych stanowiskach często ubogich w wodę. Mimo występowania niedoboru wody spowodowaną tegoroczną suszą łany pszenżyta ozimego na poletkach demonstracyjnych przez cały okres wegetacyjny wyglądał prawidłowo i plonował na dobrym poziomie średnio 60 dt/ha. Największe plony osiągnięto w powiecie braniewskim na glebach klasy III b. Odmiana Fredro osiągnęła 90 dt/ha przy normie wysiewu 200 kg/ha. Czynnikiem decydującym o plonowaniu pszenżyta ozimego było przede wszystkim zbilansowane nawożenie oraz ochrona przed agrofagami. Na poletku demonstracyjnym wykonano szereg upraw agrotechnicznych w tym: talerzowanie, wysiew wapna (3t/ha), gruberowanie, po dwóch tygodniach wykonano orkę, następnie wysiew nawozów wieloskładnikowych (Polifoska 5 5-15-30) i siew nasion. Jesienią zwalczano również miotłę zbożową. Po ruszeniu wegetacji zastosowano dwukrotnie nawożenie azotowe z dodatkiem siarki w nawozie Saletrosan w dawce 300 kg/ha. Nawożono również dolistnie w trzech terminach: pierwsza dawka pod koniec kwietnia nawóz Proleaf Makrop w dawce 2l/ha, druga dawka, środek maja nawóz Mocznik 10 kg/ha z dodatkiem nawozu Proleaf Makrop w dawce 2l/ha, trzecia dawka, początek czerwca Mocznik 10/ha. Tak zaplanowane nawożenie pozwoliło zniwelować skutki suszy glebowej i wpłynęło na znacznąwyżkę plonu pszenżyta ozimego odmiany Fredro.

4) „Plonowanie żyta ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

poprowadzono **5 demonstracji polowych** na terenie 3 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. braniewo - 2, olsztyński - 2, piski - 1.

Zrealizowano demonstracje polowe z udziałem żyta ozimego odmiany Dańkowskie Diament, które zlokalizowano na glebach klasy IV a i V. Przedplonem był najczęściej owies, ale również wysiewano żyto po łubinie wąskolistnym i mieszankach zbożowych. Na wszystkich poletkach wykonano pełną uprawę gleby, nawożenie zgodne z zapotrzebowaniem roślin oraz ochronę przed agrofagami zgodną z zasadami integrowanej ochrony roślin. Najczęściej występującymi agrofagami, na polach demonstracyjnych zauważalnymi w czasie lustracji były: miotła zbożowa oraz chwasty dwuliścienne tj. chaber bławatek, jasnota purpurowa, przytulia czepna. Występował również mączniak prawdziwy, rdza brunatna oraz septorioza liści. Szkodniki występowały w małym nasileniu, dlatego nie było potrzeby stosowania środków ochrony roślin. Pomimo suchego roku wydajność żyta ozimego odmiany Dańkowskie Diament była zróżnicowana w zależności od lokalizacji demonstracji, wahała się między 70 dt/ha, a 25dt/ha. Niskie plony wynikały z warunków glebowych i atmosferycznych panujących w okresie wegetacji roślin oraz zaniechania stosowania ochrony przeciwko chorobom na poletku demonstracyjnym zlokalizowanym w powiecie piskim. Najwyższe plony uzyskano w powiecie braniewskim. Po zebraniu przedplonu, którym było pszenżyto ozime, upraw polegała na: talerzowaniu, orce, nawożeniu przedsięwzięciem (NPK w dawce 60:15:50 czystego

składnika) oraz siewie nasion agregatem. Norma wysiewu żyta ozimego odmiany Dańkowskie Diament wynosiła 100 kg/ha. Odmiana bardzo dobrze przezimowała, to potwierdziło jej wysoką mrozoodporność. Wiosną po ruszeniu wegetacji zastosowano nawożenie azotowe w dwóch dawkach 50 kg/ha i 30 kg/ha czystego składnika. Wiosną zwalczano również chwasty jednoliścienne i dwuliścienne oraz rdzę brunatną. Ogólnie plantacja nie wymagała dużej interwencji w zwalczaniu agrofagów, wykonane były tylko dwa zabiegi chemiczne. Mimo niesprzyjających warunków klimatycznych – susza, żyto ozime odmiany Fredro zaplonowało bardzo wysoko (70 dt/ha) oraz osiągnęła wysokie parametry jakościowe.

5) Plonowanie jęczmienia jarego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony

poprowadzono **14 demonstracji polowych** na terenie 9 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. działdowski - 2, elbląski - 1, gołdapski - 1, iławski - 3, lidzbarski - 1, mrągowski - 1, nowomiejski - 3, olsztyński - 1, ostródzki - 1.

Przeprowadzono demonstracje polowe z udziałem jęczmienia jarego odmiany Ella zlokalizowane na glebach klasy IVa i IV b, o średniej zasobności w składniki mineralne. Na poletkach demonstracyjnych zastosowano pełną uprawę roli, nawożenie mineralne i organiczne, co znacznie zwiększyło odporność jęczmienia jarego na choroby i niedobory wody oraz wyleganie. Zaobserwowano małą wydajność słomy, jednak ziarno było dobrze wykształcone o dużej zawartości białka. Po lustracjach pól demonstracyjnych najczęściej podejmowano decyzję o zwalczaniu owsa głuchego, maruny bezwonnej oraz mączniaka prawdziwego, rdzy karłowatej oraz rynchosporiozy zbóż. W bieżącym roku wystąpiła długotrwała susza, która przyniosła straty w większości upraw rolniczych m.in. w zbożach jarych. Pomimo tego, iż jęczmień jary jest rośliną najbardziej odporny na zmienne warunki wilgotnościowe spośród form jarych, to w przeprowadzonych demonstracjach były widoczne niedobory wody, skutkujące obniżonym plonowaniem. Jęczmień jary odmiany Ella plonował średnio 50 dt/ha przy normie wysiewu 175 kg/ha. Największy plon 60 dt/ha uzyskano na dwóch lokalizacjach w powiecie lidzbarskim oraz powiecie iławskim. W obu przypadkach wykonano pełen zestaw uprawek późniwnych i przedsięwnych. Nawozy mineralne wieloskładnikowe i azotowe zastosowano wiosną w czasie ruszenia wegetacji w dawkach dzielonych. W przypadku demonstracji zlokalizowanej w powiecie iławskim po analizie próby gleby zastosowania wymagały nawozy wapniowe w dawce 200 kg/ha. Na plantacjach jęczmienia jarego wykonano zabiegi ochrony roślin przed chwastami jednoliściennymi, dwuliściennymi i przed rdzą brunatną, mączniakiem prawdziwym oraz przed skrzypionkami i mszycami. Na poletkach demonstracyjnych łan był zdrowy, stojący dobrze wypełniony ziarniakami, dzięki czemu osiągnięto bardzo dobre wyniki plonowania mimo niesprzyjających warunków pogodowych.

Technologia uprawy rzepaku

„Plonowanie rzepaku ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

przeprowadzono **17 demonstracji polowych** na terenie 12 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. bartoszyckim - 1, braniewskim - 1, elbląskim - 2, ełckim - 1, giżyckim - 1, iławskim - 4, kętrzyńskim - 1, lidzbarskim - 1, mrągowskim - 1, oleckim - 2, olsztyńskim - 1, ostródzkim - 1.

Podczas przeprowadzania demonstracji polowych upowszechniano zasady i metody integrowanej ochrony roślin poprzez zastosowanie prawidłowej agrotechniki, doboru odmian, zrównoważonego nawożenia zgodnym z zapotrzebowaniem roślin na składniki pokarmowe i zasobnością gleby oraz monitoringiem agrogazów i późniejszym ich zwalczaniem. Pola demonstracyjne położone były na glebach klasy IIIb – IVb o średniej zasobności w składniki mineralne. Wysiany został kwalifikowany materiał siewny odmian: Vectra, Rick, Kadore C1, Sherlock, Monolit C1, Visby F1, Shrek F1, Mercedes F1, Canti, Arot, Exquisite, Diamont C1, Alister. Najczęściej

rzepak był wysiewany po zbożach jarych oraz motylkowatych drobnonasiennych. Podczas realizacji demonstracji polowej szczególną uwagę stanowił monitoring pojawu agrofagów, dzięki czemu można określić konieczność zastosowania zabiegu środkiem ochrony roślin oraz optymalny termin wykonania zabiegu. Na wszystkich poletkach demonstracyjnych wykonane było nawożenie mineralne, które w większości przypadkach było podzielone na dawki. Najczęściej stosowano trzy terminy nawożenia mineralnego. Oprócz nawożenia dogłębowego i pogłównego stałymi nawozami mineralnymi stosowano również dokarmianie dolistne mikroelementami i makroelementami. Po przeprowadzonych lustracjach pól uprawnych zdecydowano o zwalczaniu: chwastów tj. chaber bławatek, przytulia czepna i samosiewy zbóż, chorób tj. szara pleśń, czerń krzyżowych, sucha zgnilizna kapustnych, zgnilizna twardzikowa, szkodników tj. pchełki, chowacz brukwiacek, stodyszek rzepakowy, mszyce, chowacz podobnik, przyszczarek kapustnik. Średni plon na poletkach demonstracyjnych kształtował się na poziomie 40 dt/ha. Najwyższe plony uzyskano w powiecie elbląskim w gminie Paśćk 51 dt/ha. Na polu demonstracyjnym wysiano odmianę ExquisiteF1 w ilości 3 kg/ha. Zastosowano nawożenie NPK oraz azotowe w dawkach dzielonych. Zastosowano zabiegi ochrony roślin przeciwko chwastom, chorobom i szkodnikom. Mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych, które panowały w okresie wegetacyjnym rolnik osiągnął bardzo wysokie plony rzepaku ozimego.

Technologia uprawy kukurydzy

„ Plonowanie kukurydzy (na kiszonkę) odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony ”

przeprowadzono **25 demonstracji polowych** na terenie 15 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. braniewskim - 3, elbląskim - 1, etckim - 2, giżyckim - 1, iławskim - 3, lidzbarskim - 1, mrągowskim - 1, nidzickim – 1, nowomiejskim – 2, oleckim - 1, olsztyńskim - 4, ostródzkim – 1, piskim – 1, szczycieńskim – 2, węgorzewskim - 1.

Demonstracje miały na celu upowszechnianie zastosowania odpowiednich odmian oraz prawidłowych metod uprawy kukurydzy z przeznaczeniem na kiszonkę z zastosowaniem współczesnych metod organizacji zbioru masy do kisenia, sprzętu technicznego i środków konserwujących ale z uwzględnieniem integrowanych metod ochrony uwzględniającym odmiany kukurydzy polecane na kiszonkę. Pola demonstracyjne o powierzchni 0,5 ha zlokalizowane były w miejscach często uczęszczanych przez rolników. Były to gleby najczęściej o średniej zasobności w składniki mineralne w klasach bonitacyjnych III i IV. Szkolenia praktyczne na bazie demonstracji zaplanowano w okresie zbioru kukurydzy i przygotowywania surowca do zakiszania z zastosowaniem tradycyjnych oraz nowoczesnych metod zbioru i konserwacji. Zostały wysiane następujące odmiany: Danubia, Fabell, Rogosso, Eduardo. Ilość wysiewu to 90 sztuk roślin na 1 ha przy rozstawie rzędów 70x 14 cm. Prawidłowy zbiór kukurydzy opiera się na wyborze optymalnego i najbardziej korzystnego terminu zbioru (odpowiednia faza dojrzałości), a także ustaleniu prawidłowej wysokości cięcia roślin. Kluczowym elementem demonstracji był prawidłowy zbiór kukurydzy często z zastosowaniem nowoczesnego sprzętu. W zależności od gospodarstwa stosowane były różne typy siewnic, silosy a następnie przedstawiano zasady prawidłowego przygotowania pryzm i starannego ubijania zakiszanej masy. Dużym zainteresowaniem cieszyła się metoda produkcji kiszonki w rękawach foliowych za pomocą nowoczesnych urządzeń cechująca się dużą wydajnością. Zaletą tej metody jest wysoka wartość pokarmowa uzyskanej paszy oraz mniejsze psucie podczas wybierania z rękawa. W kilku gospodarstwach do sporządzenia kiszonek użyto preparatów do zakiszania, głównie biologicznych. Preparaty te pomagają w prawidłowym przebiegu fermentacji, a przy tym wpływają na optymalizację zawartości kwasu mlekowego i octowego a także stopień zagrzewania kiszonki. Niestety tegoroczna sucha i mroźna wiosna oraz susza w okresie letnim, w wielu regionach województwa uniemożliwiły prawidłowy rozwój roślin kukurydzy. Demonstracja zlokalizowana w powiecie iławskim została zlikwidowana przez rolnika z powodu suszy jak wystąpiła w tym regionie. Po wysiewie nasion, rośliny słabo weszły a następnie wystąpiły przebarwienia liści i ich niedorozwój.

Liście zaczęły się zwijać, a następnie zamierały. Utrzymanie plantacji było bezzasadne w warunkach suszy glebowej i długoterminowej prognozy pogody nie zapowiadającej opadów deszczu. Ponadto dużym problemem w plantacjach kukurydzy były dziki. W wielu gospodarstwach z powodu wymienionych czynników odnotowano straty na poziomie 30% względem poprzednich lat. Dzięki zastosowanym odpowiednim odmianom oraz zastosowaniu odpowiedniego nawożenia mineralnego, w uzasadnionych przypadkach również środków chemicznych (głównie herbicydów na chwasty jedno- i dwuliścienne) udało się uzyskać plony odmiany Eduardo 450 – 550 dt/ha, Fabell – 470 – 550 dt/ha, Danubia 450 – 550 dt/ha, Rogosso – 350-500 dt/ha i były porównywalne między sobą. Niższe plony były wynikiem panującej w tym roku suszy w całym okresie wegetacyjnym. Temat demonstracji cieszył się dużym zainteresowaniem ze względu na zastosowanie kisonki z kukurydzy, jako paszy energetycznej coraz częściej stosowanej w żywieniu bydła.

Technologia uprawy ziemniaka

„Plonowanie ziemniaka odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony”

przeprowadzono **6 demonstracji polowych** na terenie 5 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. nidzickim – 1, nowomiejskim – 1, ostródzkim – 2, piskim – 1, szczycieńskim – 1.

Warunki termiczno – wilgotnościowe w okresie wegetacji ziemniaków były na ogół niezbyt korzystne, a jednocześnie bardzo mocno zróżnicowane regionalnie. Narastający deficyt opadów, oraz nierównomierny ich rozkład, niekorzystnie wpływał na zawiązywanie bulw oraz na plonowanie i ich jakość. Niewielkie opady deszczu na początku lipca nieznacznie poprawiły sytuację na plantacjach ziemniaków, jednak już bardzo wysokie temperatury w II połowie lipca i w sierpniu przy prawie zupełnym braku opadów, na przeważającym obszarze kraju, spowodowały straty na plantacjach ziemniaków, (zwłaszcza odmian późniejszych, w tym szczególnie skrobiowych). Plony ziemniaków w 2015 roku były mniejsze od ubiegłorocznych o ok. 68 dt/ha, tj. o ok. 25%. Zbiory ziemniaków szacuje się na ok. 6,3 mln t, tj. mniej od zbiorów ubiegłorocznych o 18 %.

Sadownictwo i warzywnictwo

1) "Zastosowanie środków ochrony roślin pochodzenia naturalnego w integrowanej ochronie roślin"

przeprowadzono **3 demonstracje polowe** na terenie 2 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim, tj. bartoszyckiego - 1, olsztyńskiego - 2.

W świetle zasad integrowanej ochrony roślin stosowanie środków ochrony roślin jest zabiegiem koniecznym. W roku 2015 badano skuteczność stosowania środka zawierającego bakterie *Bacillus subtilis* do ochrony truskawki przed szarą pleśnią. Dokładne określenie skuteczności działania preparatu nie jest możliwe ze względu na specyficzne warunki pogodowe w ubiegłym sezonie (susza, mniejsze nasilenie chorób grzybowych). Można jednak stwierdzić, że jest to alternatywa dla środków chemicznych. Innym środkiem wspomagającym ochronę w uprawach sadowniczych są pułapki feromonowe. W roku 2015 zastosowano w demonstracji pułapki na owocówkę śliwkoweczkę w sadzie śliwowym, ich skuteczność była tak duża, że możliwe było zastosowanie mniejszej ilości zabiegów chemicznych przeciwko temu szkodnikowi. Demonstracje realizowane były pod nadzorem prof. dr hab. Józefa Robaka z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz we współpracy z firmą BioAgris, z której pozyskano środek do przeprowadzenia demonstracji. Celem demonstracji było sprawdzenie skuteczności działania środka ochrony roślin pochodzenia naturalnego - Polyversum WP, zawierającego oospory niepatogenicznego grzyba *Pythium oligandrum*, w ochronie pomidora gruntowego przed chorobami grzybowymi.

2) "Zwalczanie chwastów i samosiewów rzepaku w uprawie brokuła"

Zaplanowano wykonanie demonstracji w uprawie marchwi wykonano ją natomiast w uprawie brokuła. Przeprowadzono 1 demonstrację polową na terenie powiatu działdowskiego.

Demonstracja była realizowana według metodyki opracowanej przez dr. Zbigniewa Anyszkę z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach- Kierownika Pracowni Herbologii. Celem demonstracji było określenie skuteczności działania środka Lentagran 45 WP (45% pyridat), selektywnego herbicydu o działaniu kontaktowym, pobieranego przez liście chwastów i w niewielkim stopniu przemieszczanego w tkankach roślinnych. Lentagran 45 WP stosowano po posadzeniu, w fazie od początku fazy 4. liścia do końca fazy 6. liścia właściwego, roślin brokuła (BBCH 14–16) zgodnie ze schematem:

1. Lentagran 45 WP – 1,5–1,66 kg/ha, w 7 dni po sadzeniu rozsady,
2. Lentagran 45 WP – 1,5–1,66 kg/ha, w 21 dni po sadzeniu rozsady
3. Kontrola – pas nieopryskiwany

W porównaniu do obszaru kontrolnego, na polach opryskiwanych preparatem Lentagran 45 WP stwierdzono znacznie mniejsze występowanie zachwaszczenia oraz samosiewów rzepaku, zwłaszcza takich chwastów jak: komosa biała, szarłat szorstki, żóltlica drobnokwiatowa, gwiazdnica pospolita czy rdest.

2. Demonstracje zwierzęce (1)

- produkcja ryb (1)

„Regulacja roślinności wodnej w gospodarstwie rolno-rybackim. Amur - żywa kosiarka w stawie”

Celem demonstracji było upowszechnienie biologicznych metod ograniczania wodnej roślinności naczyniowej w stawie. Staw zarybiono 23 kwietnia 2015 r. obsadzając 20 kg K2 karpia (ok.100 szt) oraz 20 szt. Ab2 amura białego. W pierwszym okresie (do końca maja) z powodu chłódów ryby nie wykazywały większych objawów żerowania. Temperatura powietrza do końca czerwca utrzymywała się w granicach do 18-19°C w nocy oraz około 14-16°C wody. Sytuacja uległa poprawie na początku lipca, gdy temperatura powietrza wzrosła do 17-20°C w nocy i do 21-25°C w dzień (zwłaszcza od początku sierpnia, gdy fala upałów trwała praktycznie przez cały miesiąc, temperatura powietrza przekraczała 30 °C, a wody 25°C). Nastąpiło zdecydowane wyżerowanie wodnej roślinności naczyniowej. W małych stawach farm rolno-rybackich należałoby zarybiać amurem białym o większej masie jednostkowej (powyżej 300g/szt.). Większe osobniki lepiej walczą z roślinnością. Także temperatura wody, w której amur wykazuje wzmożone żerowanie jest istotna. Żerowanie jest zauważalne, gdy temperatura przekracza 15-16°C, a jest bardzo intensywne przy temperaturze powyżej 22-25°C. W tym roku taka temperatura występowała przez prawie miesiąc. Podsumowując amur biały jest dobrym narzędziem do ograniczania niepożądaną roślinności.

Na zaplanowane 85 pokazów zrealizowano 88, w których udział wzięło 1 201 osób.

Największym zainteresowaniem cieszyły się następujące pokazy:

- prawidłowe sporządzanie sianokiszzonek dla bydła mlecznego,
- potrawy tradycyjne, regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb,
- rękodzieło tradycją regionu,
- renowacja trwałych użytków zielonych
- higieniczne pozyskiwanie miodu.

Poniżej znajduje się opis wybranych pokazów.

„Prawidłowe sporządzanie sianokiszonek dla bydła mlecznego”

Zrealizowano 25 pokazów na 35 zaplanowanych. Celem pokazów było propagowanie aktualnych technologii konserwacji masy zielonej użytków trawiastych z zastosowaniem nowych rodzajów sprzętu, środków konserwujących i sposobów składowania sianokiszonki. Elementami pokazów było omówienie warunków pozyskania surowca z odpowiednio pielęgnowanego i nawożonego użytku zielonego, zbioru w odpowiedniej fazie rozwoju roślin oraz warunków do prawidłowego przeprowadzenia procesu fermentacji. W części praktycznej przedstawiano zastosowanie sprzętu - najczęściej prasy belującej i owijarki bel renomowanych firm, a następnie transport do wydzielonego miejsca składowania w gospodarstwie. Zastosowanie nowoczesnego sprzętu umożliwia skrócenie czasu pracy i gwarantuje trwałość zakiszane surowca. W większości gospodarstw nie stosowano środków do kiszenia ze względów ekonomicznych. Produkcja sianokiszonek w balotach, z racji praktycznej formy przygotowania zdobywa szerokie grono zwolenników. Produkcja paszy w balotach jest równoznaczna z przygotowaniem w sezonie zbioru pojedynczych porcji zakiszanej masy, co w późniejszym okresie znacznie ułatwia pracę. Dostosowanie wielkości balotu do dziennego zapotrzebowania znacznie ogranicza ewentualne straty wynikające z nieodpowiedniego zabezpieczenia otwartego balotu. Kiszonki w balotach w trakcie skarmiania, pod warunkiem właściwego przechowywania, długo zachowują wysoką jakość. Zaletą tej formy jest również możliwość transportu i przemieszczenia. Jest to metoda bardziej wydajna niż składowanie w przyzmach czy silosach. Właściwa konserwacja gwarantuje uzyskanie wartościowej i smaczkowej paszy dla bydła.

„Potrawy tradycyjne, regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb”

Wykonano 17 pokazów na 13 zaplanowanych. Celem pokazów było budowanie świadomości rolników oraz innych mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie wytwarzania produktów/potrav regionalnych i tradycyjnych. Działanie to przyczynia się do poszerzenia oferty gospodarstw agroturystycznych oraz wzrostu dochodów z działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich. Zwiększone zapotrzebowanie na pokazy jest odpowiedzią na potrzeby współczesnych konsumentów, którzy są coraz bardziej świadomi tego, co jedzą i chcą wracać do tradycyjnych sposobów wytwarzania produktów i potraw na bazie lokalnych surowców.

„Rękodzieło tradycją regionu”

Z tematyki tworzenia produktów rękodzielniczych wykonano 16 pokazów na 7 zaplanowanych. Celem pokazów było podnoszenie świadomości mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi, folkloru wiejskiego oraz tradycyjnych i nowoczesnych metod wytwarzania produktów rękodzielniczych. Efektem przedsięwzięć jest możliwość wzbogacenia oferty gospodarstw agroturystycznych oraz wzrost dochodów z działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich. Zwiększone zapotrzebowanie na pokazy jest potwierdzeniem rosnącej świadomości w zakresie przygotowywania produktów rękodzielniczych, stanowiących dziedzictwo kulturowe.

„Renowacja trwałych użytków zielonych”

Wykonano 12 pokazów na 16 zaplanowanych. Głównym celem pokazów było upowszechnianie nowych metod renowacji TUZ, gwarantujących uzyskanie wyższych plonów zielonej masy. Poza zwiększeniem plonu zielonej masy na TUZ uzasadnieniem prawidłowej renowacji miała być poprawa składu botanicznego i ograniczenie występowania uporczywych chwastów. Najczęściej wybierana metoda pełnej uprawy jest jedyną skuteczną metodą na silnie zdegradowanych i zaniedbanych użytkach. Zaletą tej metody jest wyrównanie powierzchni - usunięcie kopców i kretowisk, co w znaczącym stopniu upraszcza zbiór. Ponadto pełna uprawa eliminuje pospolite, uporczywe chwasty, głównie turzyce i sity. Niestety jest to metoda najdroższa i wymagająca największego nakładu pracy. W przypadku mniejszego zachwaszczenia i niewielkiej ilości traw wysokich wystarczającą metodą jest podsiew, który wpływa na zwiększenie udziału wartościowych roślin. Niezrealizowano 4 pokazów ze względu na występującą w okresie wegetacji suszę i w takich okolicznościach żadna z polecanych metod renowacji nie powiedzie się przy braku wody w glebie.

„Higieniczne pozyskani miodu”

Zrealizowano 5 pokazów na 5 zaplanowanych. Celem przeprowadzonych pokazów było pokazanie prawidłowego przeprowadzania miodobrania, które przyczyni się do bliższego zainteresowania się pszczelarstwem, popularyzowania wśród społeczeństwa wiedzy o funkcji pszczół w środowisku i gospodarce człowieka. Wiąże się to z obserwowanym w ostatnich latach wzroście spożycia miodu oraz zainteresowaniu konsumentów spożywaniem miodów odmianowych.

Ponadto w ramach działalności upowszechnieniowej współorganizowano 5 Dni Pól we Wróciakowie, Rychlikach, Ruskiej Wsi, Bajdytach oraz Gołubce.

V.2 Działalność szkoleniowa

Pracownicy W-MODR w 2015 roku prowadzili szkolenia wiejskie, gminne i powiatowe. Tematyka szkoleń wynikała z *Programu działalności W-MODR*. Była również, na przestrzeni roku, modulowana i dostosowywana do zgłaszanych przez odbiorców usług szkoleniowych potrzeb oraz obszarów szczególnego ich zainteresowania.

Szkolenia wiejskie, gminne, powiatowe: zaplanowano – 801 , zrealizowano – 785 dla 13 500 osób.

Dominowały zagadnienia:

- *Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności* – 225 szkoleń dla 4 892 osób;
- *Bieżące informacje dotyczące poszczególnych działań PROW 2014-2020* – 103 szkolenia dla 1 721 osób;
- *Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne i rolnictwo ekologiczne - zasady uczestnictwa, wymagania, płatności na rok 2015* – 102 szkolenia dla 1 339 osób;
- *Rachunkowość rolną, podatki, ubezpieczenia w rolnictwie* – 48 szkolenia dla 551 osób;
- *Technologie uprawy roślin bobowatych (motylkowatych grubo- i drobnonasiennych), ich rola gospodarcza i znaczenie w płodozmianie* – 35 szkoleń dla 705 osób;
- *Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych* – 28 szkoleń dla 314 osób;
- *Technologia produkcji pszenicy ozimej i jarej ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony* – 27 szkolenia dla 360 osób;
- *Prawidłowe żywienie bydła mlecznego* – 27 szkoleń dla 257 osób;
- *Technologia produkcji kukurydzy na kiszonkę i ziarno ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony* – 25 szkoleń dla 314 osób;
- *Prowadzenie produkcji roślinnej i zwierzęcej metodami ekologicznymi* – 25 szkoleń dla 269 osób;
- *Integrowana ochrona roślin* – 23 szkoleń dla 466 osób;

Realizując zadania upowszechnieniowe przeprowadzono 111 **szkoleń praktycznych na bazie demonstracji** dla 1305 osób, podczas których zaprezentowano efekty wprowadzonych do gospodarstw innowacji rolniczych i sposoby ich osiągnięcia.

Informacja o zrealizowanych szkoleniach, w układzie plan/wykonanie, znajduje się w załączniku nr 2.

Seminaria wojewódzkie: zaplanowano – 8, zrealizowano – 19 dla 1 073 osób.

Konferencje wojewódzkie: zaplanowano – 10, zrealizowano – 13 dla 1 053 osób.

Informacja o zrealizowanych seminariach i konferencjach (tematy, adresaci, instytucje współorganizujące) znajduje się załączniku nr 3.

Wyjazdy szkoleniowe: zaplanowano 69, zrealizowano 91; były to w przeważającej części wyjazdy rolników z doradcami na Dni Pól, XXII Jesienne Targi rolnicze „Wszystko dla rolnictwa” w Olsztynie, XVII Międzynarodową Wystawę Rolniczą Agro Show w Bednarach, VII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogrodach" w Olsztynie, "Dni warzyw", Targi Sadownictwa i Warzywnictwa. Łącznie w wyjazdach szkoleniowych zorganizowanych, bądź zainicjowanych przez W-MODR udział wzięło 1 931 osób.

V.3 Działalność doradcza

Działalność doradcza traktowana jako przekaz informacji, bądź podanie do wyboru kilku możliwych sposobów rozwiązania problemu, jest jedną z podstawowych form pracy W-MODR, który jest dla rolników wiodącym centrum informacji dotyczących rolnictwa i jego dofinansowania. Porady udzielane były głównie w siedzibach Zespołów Doradców, Centrali i Oddziału w Olecku. Konsultacje przeprowadzono najczęściej podczas wizyt w gospodarstwach.

Z liczby udzielonych porad i przeprowadzonych konsultacji – 81 572 – największym zainteresowanie rolników i innych mieszkańców obszarów cieszyły się następujące grupy zagadnień:

- 1) *klęski żywiołowe, szacowanie szkód – 16 469;*
- 2) *zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności – 11 310;*
- 3) *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – 8 920;*
- 4) *produkcja roślinna – 7 474;*
- 5) *produkcja zwierzęca – 5 702;*
- 6) *rachunkowość rolna Polski FADN – 4 797;*
- 7) *integrowana ochrona roślin – 4 052;*
- 8) *Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020 – 3 477;*
- 9) *rolnictwo ekologiczne – 3 463;*
- 10) *wsparcie finansowe gospodarstw rolnych ze środków krajowych oraz UE - PROW 2007-2013 – 1 662;*
- 11) *podatki w rolnictwie, w tym VAT, podatek dochodowy; ubezpieczenia, inne prawne aspekty – 1 336;*
- 12) *ochrona środowiska – 1 227;*
- 13) *melioracje w rolnictwie – 1 006;*
- 14) *działalność agroturystyczna i turystyka wiejska – 966;*
- 15) *integrowana produkcja roślinna – 952;*
- 16) *wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych – 912;*
- 17) *odnawialne źródła energii – 896;*
- 18) *informacja rynkowa - co, gdzie, kiedy, za ile? – 860;*
- 19) *wymogi wzajemnej zgodności i bhp dla gospodarstw rolnych (cross-compliance) – 841.*

Informacja o zadaniach zrealizowanych w ramach działalności doradczej, w układzie plan/wykonanie, znajduje się w załączniku nr 4.

V.4 Działalność promocyjna

Organizowano **wystawy oferty W-MODR** oraz **plodów rolnych** na dożynkach gminnych, powiatowych (87 wystawy) oraz podczas innych imprez promujących rolnictwo (w tym: osiągnięcia produkcyjne i hodowlane) oraz obszary wiejskie (łącznie 100 wystaw).

Konkursy, organizowane samodzielnie przez pracowników W-MODR, bądź we współpracy z innymi podmiotami, cieszyły się dużym zainteresowaniem. Na uwagę zasługują:

- **Agroliga**

Konkurs organizowany przez Redakcję Audycji Rolnych Programu 1 TVP S.A. we współpracy ze Stowarzyszeniem Agrobiznes Klub w dwóch kategoriach: „Firma” i „Rolnik”. Celem konkursu jest wyłonienie i nobilitacja najlepszych polskich rolników i agrofirm. Najlepszych, czyli tych, którzy potrafili zbudować swoje warsztaty pracy na wysokim poziomie, umiejętnie korzystać z funduszy unijnych oraz tych, którzy osiągają bardzo wysokie efekty produkcyjne i pod każdym względem mogą służyć za wzór do naśladowania. O wysokiej randze konkursu Agroliga świadczą późniejsze dokonania laureatów, którzy po latach stają się wizytówkami polskiego rolnictwa i agrobiznesu. W etapie wojewódzkim konkursu przeprowadzonym przez W-MODR udział wzięło 17 podmiotów (13 rolników i 4 firmy). W kategorii „Rolnik” tytuł Mistrza wojewódzkiego został przyznany gospodarstwu rolnemu Pani Jadwigi Gorlo z miejscowości Zatyki w gminie Olecko. Pani Jadwiga prowadzi wraz z synem Bartłomiejem 180 ha gospodarstwo specjalizujące się w chowie bydła mlecznego. W kategorii „Firma” tytuł mistrza województwa zdobyła firma DRAMIŃSKI S.A. z Olsztyna, która od 1987 roku produkuje specjalistyczne urządzenia przeznaczone dla rolnictwa, hodowli oraz weterynarii. Zwycięzców i Laureatów etapu krajowego konkursu wyłoni komisja konkursowa Stowarzyszenia Agro Biznes Klub w pierwszym półroczu 2016 roku.

- **Konkurs na hodowcę i farmę bydła mlecznego i mięsnego**

Organizowany przez Ogólnopolskie Czasopismo „Bydło” przy współudziale wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego. Ideą konkursu było przede wszystkim promowanie gospodarstw utrzymujących bydło, wyróżniających się postępową hodowlaną i efektami produkcyjnymi, innowacyjnymi rozwiązaniami technicznymi i technologicznymi, wysokim poziomem dobrostanu zwierząt oraz ochroną środowiska. W-MODR w Olsztynie zgłosił do konkursu 8 producentów. Konkurs nie został rozstrzygnięty ponieważ główny organizator Redakcja Ogólnopolskiego Czasopisma Specjalistycznego „Bydło” w miesiącu październiku ogłosiła zaprzestanie swojej działalności.

- **Bezpieczne gospodarstwo rolne**

Konkurs organizowany przez KRUS, którego celem jest promocja bezpiecznych warunków pracy i zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwach rolnych. Rolą W-MODR jest zbieranie zgłoszeń od gospodarstw rolnych (za pośrednictwem Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego). W tegorocznej edycji konkursu zebrano 7 zgłoszeń od gospodarstw rolnych, w których szczególną uwagę zwraca się na porządek w obrębie podwórzy, stan budynków inwentarskich i gospodarczych, wyposażenie maszyn i urządzeń w osłony, podpory i inne zabezpieczenia, stan instalacji elektrycznych, warunki obsługi i bytowania zwierząt, stosowanie i jakość środków ochrony osobistej oraz estetykę gospodarstw. Podsumowanie połączone z wręczeniem nagród laureatom, odbyło się 18 września 2015 roku podczas Międzynarodowej Wystawy Rolniczej AGRO SHOW 2015 w Bednarach k/Poznań. Za udział w finale konkursu i stosowanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo pracy

w gospodarstwie rolnym wyróżnienia otrzymali m.in. Państwo Gertruda i Paul Herbert Tadaż z województwa warmińsko-mazurskiego.

▪ **Najlepsze gospodarstwo ekologiczne**

Ogólnopolski konkurs, organizowany przez MRiRW przy współpracy z CDR w Brwinowie O/Radom. Konkurs ma na celu identyfikację i szerzenie dobrych praktyk w zakresie rolnictwa ekologicznego, wdrażanie takich rozwiązań w gospodarstwach rolnych oraz rozpowszechnianie wiedzy z zakresu rolnictwa ekologicznego. W-MODR przeprowadził finał wojewódzki VIII edycji konkursu. Laureatem w kategorii „Ekologiczne gospodarstwo towarowe” zostało gospodarstwo Państwa Katarzyny i Piotra Karbowskiich ze wsi Radomno, gmina Nowe Miasto Lubawskie, które następnie w etapie krajowym zajęło III miejsce, natomiast w kategorii „Ekologia-środowisko” zwyciężcą wojewódzkim zostało gospodarstwo Marty Elsner ze wsi Szarejki, gmina Ełk.

▪ **Smaki Warmii, Mazur i Powiśla.**

X edycja konkursu organizowanego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurską Izbę Rolniczą oraz Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olsztyn. Głównym celem konkursu jest zebranie unikatowych przepisów kulinarnych z obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego oraz promocja produktów i potraw charakterystycznych dla dziedzictwa kulinarnego regionu. W-MODR zgłosił 12 uczestników, którzy wystawili do konkursu łącznie 15 produktów oraz 5 potraw. Wśród zgłoszonych uczestników były głównie osoby fizyczne, gospodynie domowe, koła gospodyń wiejskich oraz jedna szkoła rolnicza. Wśród zgłoszonych sukces na poziomie finału regionalnego odniosło Koło Gospodyń Wiejskich w Jakubowie Kisielickim (powiat iławski), które zdobyło II miejsce w kategorii „potrawy – osoby fizyczne” za bitki wieprzowe naziwiane z kluskami warzywnymi i surówką z marchwi.

▪ **Ogród przyjazny rodzinie i turystom.**

Konkurs zorganizowany przez W-MODR, którego celem było wyłonienie przydomowych ogrodów i nagrodzenie ich właścicieli, którzy poprzez ciekawą aranżację i dbałość podkreślają niepowtarzalny klimat, piękno i estetykę terenów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego. Adresatami konkursu byli rolnicy oraz właściciele obiektów turystyki wiejskiej z regionu Warmii i Mazur. Współzawodnictwo w tegorocznej edycji dotyczyło 20 zgłoszonych ogrodów. Zmagania konkursowe zostały podzielone na dwa etapy. Pierwszy z nich polegał na wstępnej weryfikacji nadesłanych zgłoszeń pod kątem spełnienia warunków formalnych, weryfikacji zdjęć i opisów. W wyniku przeprowadzonych prac, 11 ogrodów zostało zakwalifikowanych do dalszej rywalizacji. Drugi etap polegał na lustracji wytypowanych ogrodów i ocenie przez powołaną w tym celu komisję konkursową. Wyniki konkursu:

I miejsce – Monika Borowiec, Karkajmy (powiat lidzbarski),

II miejsce – Janina i Tadeusz Kowalscy, Janiki Małe (powiat iławski),

III miejsce – Beata Karolkiewicz, Jędrychówko (powiat ostródzki),

Wyróżnienie – Sabina Pyplok, Stawki (powiat węgorzewski).

▪ **Olimpiady Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie.**

Główny cel Olimpiady to podnoszenie wiedzy u młodych rolników, a także weryfikacja szeroko rozumianej wiedzy rolniczej w formie współzawodnictwa. Uczestnicy musieli zmierzyć się z pytaniami, dotyczącymi m.in. funkcjonowania gospodarstw rolnych, prowadzenia upraw, chowu i hodowli zwierząt, form wsparcia działalności rolniczej, zasad bezpiecznej pracy w rolnictwie, ochrony środowiska. W tegorocznej edycji Olimpiady wzięło udział 50 osób. Byli to laureaci 3 pierwszych miejsc zmagają powiatowych, które odbywały się w każdym Powiatowym Zespole Doradztwa Rolniczego na terenie całego województwa. Zwycięzcą, został Łukasz Borowski ze wsi Niedźwieckie w gminie Wieliczki. II miejsce zajęł

Mateusz Witek - mieszkaniec Radosz w gminie Barciany, III miejsce - Daniel Brzóška z miejscowości Burdąg z gminy Jedwabno, miejsce IV miejsce zajął Karol Warmiński z Sękowa w gminie Działdowo, V miejsce - Adam Kukła z Kominek w gminie Kolno

▪ **Finale Wojewódzkiej Olimpiady Młodych Producentów Rolnych.**

Olimpiada organizowana przy współudziale Związku Młodzieży Wiejskiej, której celem było rozwijanie twórczych zainteresowań wśród młodych producentów rolnych, rozbudzanie ambicji dalszego doskonalenia zawodowego, wymiana doświadczeń i przekazywanie dobrych praktyk, w tym w zakresie bezpieczeństwa pracy, popularyzacja osiągnięć w rolnictwie. Zwycięzcą został Eryk Wąsowski z miejscowości Drynki, gmina Małdyty, II miejsce zajął Paweł Psiuk z miejscowości Wielki Łęck, gmina Płońnica, III miejsce – Mateusz Przytuła z miejscowości Chojnica, gmina Srokowo, IV miejsce – Sławomir Trąmpczyński z miejscowości Wielki Łęck, gmina Płońnica, V miejsce – Łukasz Olszewski z miejscowości Ryki- Borowo, gmina Janowo i Karol Witkowski z miejscowości Groszki, gmina Rybno. Finaliści wzięli udział w ostatnim etapie Olimpiady – krajowym, podczas XXI Międzynarodowych Targów Techniki Rolniczej AGROTECH w Kielcach w dniach 26-27 marca.

- **2 konkursy fotograficzne** – organizowane przez W-MODR, pn.: „Rolnictwo to moja pasja” oraz „Najciekawszy obiekt przyrody” mają na celu ukazanie piękna obszarów wiejskich, różnorodności przyrody regionu oraz wyjątkowości ludzi i trudu pracy rolnika. W 2015 roku 43 osoby przystąpiły do konkursów przedstawiając 155 unikalnych fotografii.

W-MODR w 2015 roku był organizatorem 2 imprez o charakterze targowym: VII Wiosennych Targów Ogrodniczych „Pamiętajcie o ogrodach”, XXII Jesienne Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa".

- 1) **Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”** odbyły się w dniach 25-26 kwietnia w Olsztynie. Była to już siódma odsłona wydarzenia, które cieszy się dużym zainteresowaniem zarówno wystawców jak i osób zwiedzających. Na targach zaprezentowało się ponad 150 wystawców z całej Polski oraz Litwy, których ofertę podziwiała ponad 20 tys. zwiedzających. Można było zakupić krzewy ozdobne oraz owocowe, a także kwiaty rabatowe i balkonowe oraz powszechnie nasadzone krzewy i drzewa iglaste. Nie zabrakło szerokiej oferty rozsąd warzyw i ziół, nasion oraz nawozów i środków ochrony roślin. Ciekawą ofertę prezentowały firmy zajmujące się wyposażeniem i aranżacją ogrodów – domki ogrodowe, altany, huśtawki oraz meble. Nie zabrakło również stoisk z rękodziełem, wyrobami sztuki ludowej oraz smacznych wyrobów rolno-spożywczych. Dodatkowo dla zapewnienia bezpieczeństwa kupujących, sprzedawcy posiadali odpowiednie zezwolenia wydawane przez Sanepid czy też Inspektora Weterynarii. Niezmiennie jak co roku, podczas targów można było skorzystać z fachowego poradnictwa – swoje stoiska miały liczne instytucje i organizacje działające na rzecz rolnictwa na czele ze specjalistami z W-MODR w Olsztynie. Dodatkową atrakcją, szczególnie dla najmłodszych odwiedzających targi, była przygotowana „Zagroda wiejska”, w której prezentowane były zwierzęta gospodarskie, w tym: zwierzęta futerkowe i ptactwo ozdobne. Dzieci mogły spędzić czas w wiosce dziecięcej korzystając z przejażdżek konnych oraz słodkich atrakcji. Jak co roku czas spędzony na Targach umilały pokazy artystyczne, występy lokalnych zespołów oraz liczne quizy i konkursy skierowane do dorosłych i dzieci. Wystawcy uhonorowani zostali w konkursie na „Najładniejsze Stoisko”: I miejsce: Andrzej Kowalczyk za rękodzieło mebli ogrodowych wykonanych z dębu i wiązu, II miejsce Sklep nasienne-ogrodniczy „NASIONKO” za ciekawą i przejrzystą prezentację interesującego i bogatego asortymentu nasion i cebul kwiatów i roślin ozdobnych, III miejsce: Gospodarstwo Rodzinne Gremza Agnieszka za interesujący oraz bogaty

wybór serów korycińskich z dodatkami smakowymi i przyprawami. Komisja oceniająca przyznała również tytuł „Hit Targów” dla Gospodarstwa Ogrodniczego Ryszard Kuźniowski za interesującą aranżację wystawy oraz ciekawy i bogaty asortyment sadzonek kwiatów i roślin ozdobnych.

- 2) **XXII Jesienne Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa"**, zorganizowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz W-MODR, odbyły się w dniach 5-6 września w Olsztynie. Podczas targów 158 wystawców z całej Polski zaprezentowało m.in.: szeroką ofertę nowoczesnych ciągników, maszyn i urządzeń rolniczych. Swoją ofertę prezentowały również firmy zajmujące się budową i wyposażeniem budynków inwentarskich oraz firmy produkujące paszę dla zwierząt. Można było zakupić także krzewy ozdobne oraz owocowe, a także kwiaty rabatowe i balkonowe oraz powszechnie nasadzane krzewy i drzewa iglaste. Nie zabrakło szerokiej oferty rozsąd warzyw i ziół, nasion rolniczych i ogrodniczych, mieszanek traw trawnikowych i pastewnych oraz nawozów, środków ochrony roślin, chętnie kupowanych przez działkowców i właścicieli przydomowych ogródków. Odwiedzający targi ze strony specjalistów mogli uzyskać pomoc na temat sposobu pielęgnacji roślin czy zagospodarowania i aranżacji przestrzeni w ogrodzie. Wystawcy zostali nagrodzeni w konkursie na „Najładniejsze Stoisko”, którego laureatami zostali: I miejsce - PPHU MirTrans za ciekawą i bogatą prezentację ciągników, maszyn i urządzeń rolniczych obejmującą najnowsze rozwiązania techniczne i technologiczne w dziedzinie rolnictwa i techniki rolniczej, II miejsce - PHU JMS Jarosław Skakuj za interesujące przedstawienie zróżnicowanego asortymentu roślin ozdobnych, iglaków, wrzosów i roślin wrzosowatych, III miejsce - UAB Kalvis za pokaz innowacyjnego połączenia tradycji i nowoczesności w dziedzinie ogrzewania w postaci kotłów na paliwo stałe i pieco-kuchni. „Hit Targów” dla Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych Izba Gospodarcza za pokazy kulinarne połączone z degustacją potraw z wieprzowiny w wykonaniu Kół Gospodyń Wiejskich z województwa warmińsko – mazurskiego w ramach Festiwalu Wieprzowiny. Podczas trwania targów odbyły się również dwie inne imprezy. Pierwszą z nich był Festiwal Wieprzowiny. Festiwalowi towarzyszyły pokazy kulinarne połączone z degustacją dań przygotowanych z wieprzowiny. Targom towarzyszyła również Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych, na której swój dorobek hodowlany przedstawiało 44 hodowców: bydła mlecznego, mięsnego, koni, trzody chlewnej, owiec kóz, gołębi i królików ras mięsnych. Prezentowano łącznie 226 zwierząt z czego: bydło mleczne 32 szt., bydło mięsne 3 szt., źrebięta z matkami 12+12 szt., owce 30 szt., kozy 6 szt., trzoda chlewna 22 szt. gołębi 74 szt. królików ras mięsnych 35szt.). Ekspozycji i ocenie zwierząt towarzyszyły przejażdżki konne dla dzieci, oferowane przez specjalistyczne gospodarstwo agroturystyczne Stajnia Syriusz z Tomaszkowa.

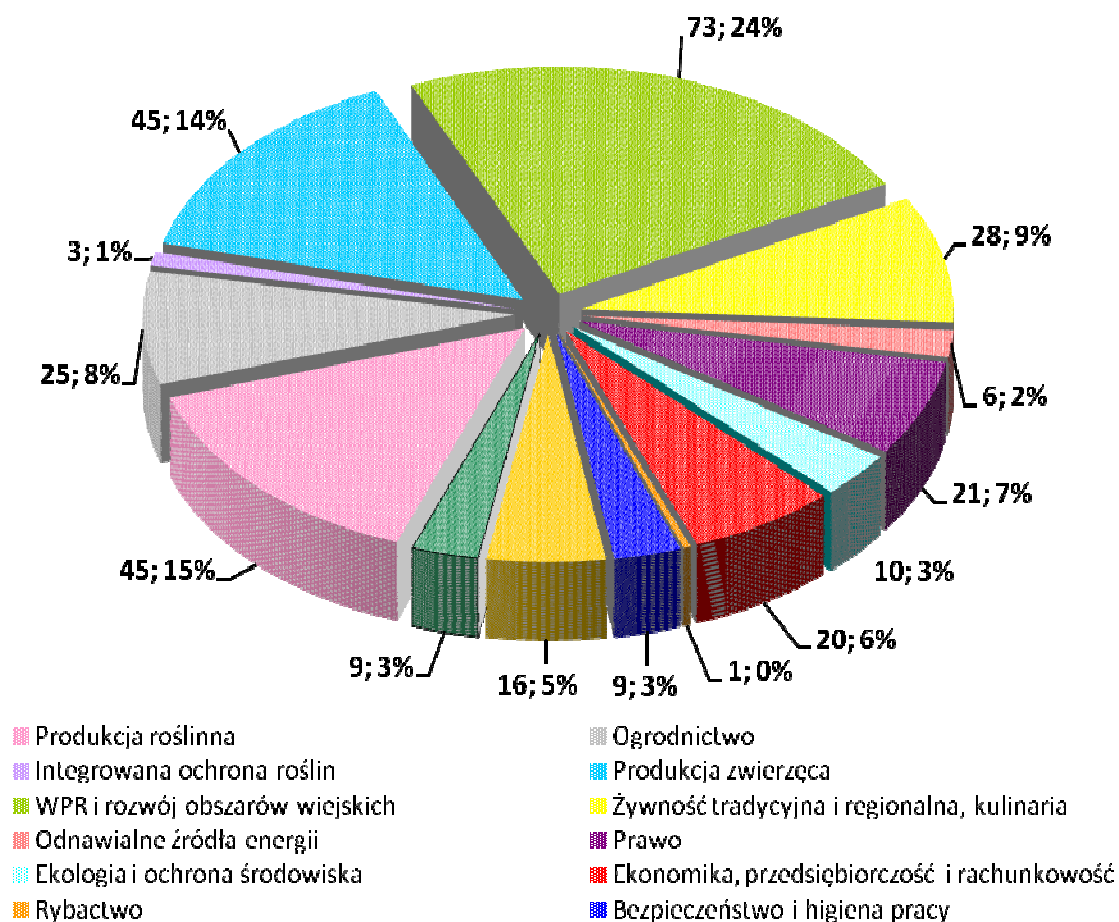
Informacja o zadaniach zrealizowanych w ramach działalności promocyjnej, w układzie plan/wykonanie, znajduje się w załączniku nr 5.

Informacja o zrealizowanych imprezach promocyjnych (tematy, formy, adresaci) znajduje się w załączniku nr 6.

V.5 Działalność informacyjna

Na zaplanowanych 302 artykuły przygotowano 342 (*informacja o zadaniach zrealizowanych w ramach działalności informacyjnej, w układzie plan/wykonanie, znajduje się w załączniku nr 7*). Publikowane były one w miesięczniku W-MODR „Bieżące Informacje”, „Gazecie Olsztyńskiej” i innych specjalistycznych czasopismach. Artykuły w „Bieżących Informacjach” (290 autorstwa W-MODR, 21 autorstwa zewnętrznego) dotyczyły głównie zagadnień: Wspólnej Polityki Rolnej i rozwoju obszarów wiejskich, technologii produkcji zwierzęcej i roślinnej, ekonomiki, przedsiębiorczości i rachunkowości w gospodarstwie. Poruszano także problematykę rybactwa, ogrodnictwa, żywności tradycyjnej i naturalnej oraz kulinariów, BHP oraz prawa.

Wykres nr 1. Struktura i liczba artykułów publikowanych w miesięczniku „Bieżące Informacje” wg zakresu tematycznego



W ramach działalności wydawniczej ukazało się 12 numerów miesięcznika „Bieżące Informacje” w łącznym nakładzie 38,5 tys. egz. Wydano ponadto, na zaplanowanych 36 tytułów, 39 **broszur i ulotek** (*informacja o wydanych broszurach i ulotkach (tematy, nakład, format) znajduje się załączniku nr 8*). Były one kolportowane wśród rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich podczas szkoleń, seminariów, konferencji, imprez wystawienniczych oraz bezpośrednio przez doradców terenowych. Łącznie wydano 12 910 egz. broszur i ulotek.

Działalność informacyjna to także „**Informacja rynkowa**” - gromadzenie danych i ich upowszechnianie, monitorowanie oraz analizowanie rynków rolnych według przyjętych standardów systemu informacji cenowo-podażowo-popytowej dotyczącej produkcji rolniczej. Na przestrzeni roku wyznaczeni doradcy terenowi zbierali informacje na temat cen płodów rolnych na lokalnych targowiskach, a także cen nawozów, środków ochrony roślin, pasz i usług rolniczych w powiatach.

Na ich podstawie sporządzane były cotygodniowe raporty, które następnie były przekazywane do MRiRW. Doradcy zbierali również informacje dotyczące cen w lokalnych jednostkach zajmujących się skupem mleka oraz żywca wołowego i wieprzowego. Na podstawie uzyskanych informacji do miesięcznika „Bieżące Informacje” opracowano 11 wkładek pn. „Agrorynek”. Poza tym sporządzano i przekazywano do CDR w Brwinowie sprawozdania dotyczące rynku nawozów mineralnych w województwie warmińsko-mazurskim oraz, w ramach współpracy z Telewizją Polską S.A., programem Agrobiznes, cotygodniowe ceny z lokalnych targowisk.

Przy wykorzystaniu zebranych przez doradców informacji dotyczących cen środków do produkcji rolniczej oraz cen skupu płodów rolnych i usług rolniczych opracowano szereg **kalkulacji dotyczących opłacalności produkcji rolnej**. Pokazano opłacalność prowadzenia produkcji roślinnej na przykładzie najpopularniejszych w województwie gatunków roślin uprawnych oraz zwierząt hodowlanych, które były publikowane na stronie internetowej W-MODR oraz miesięczniku „Bieżące Informacje”.

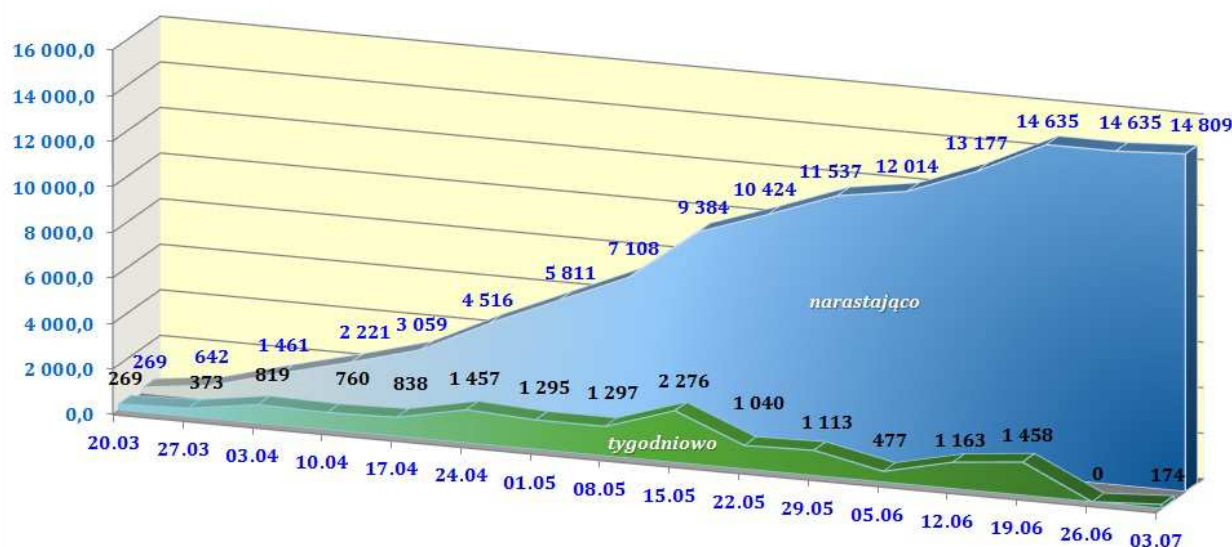
V.6 Działalność komercyjna

Ramy prowadzonej przez W-MODR działalności komercyjnej określa art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2013 r., poz. 474, t.j.) oraz cennik usług wykonywanych przez W-MODR.

Informacja o zadaniach zrealizowanych w ramach działalności komercyjnej, w układzie plan/wykonanie, znajduje się w załączniku nr 9.

1) Wnioski o płatności bezpośrednie i ONW – pracownicy W-MODR wypełnili 14 809 wniosków

Wykres 2. Monitoring wniosków o płatności bezpośrednie i ONW w kampanii 2015 sporządzonych przez W-MODR



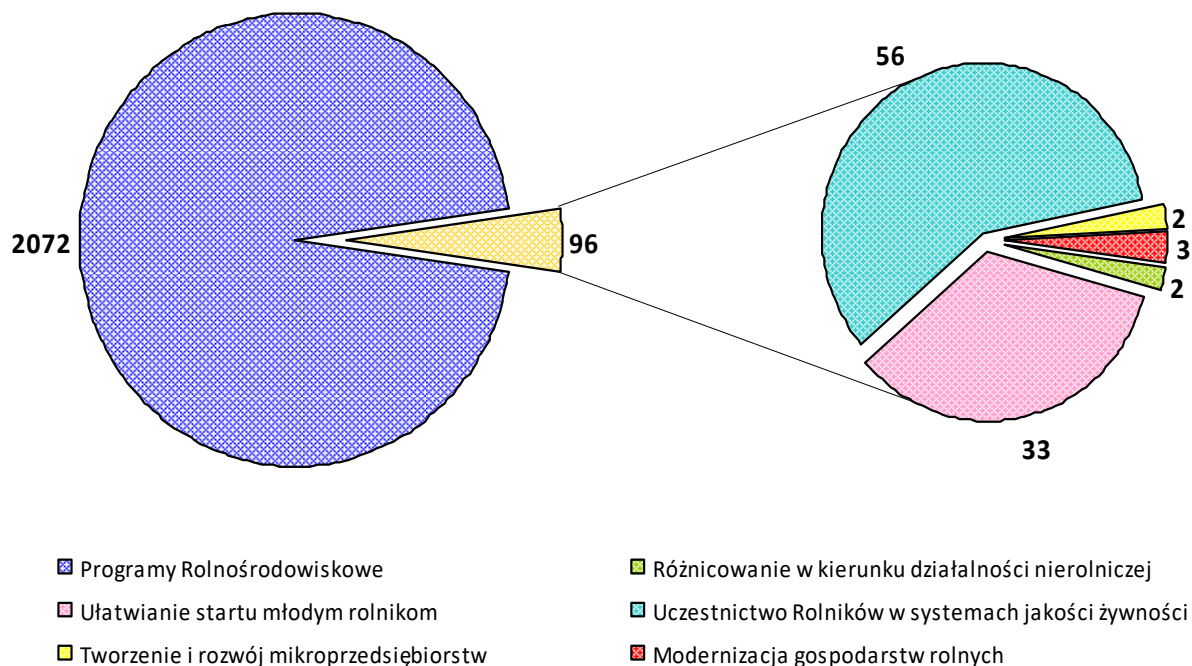
2) Wnioski w ramach działań z PROW na lata 2007-2013 – 2 168 wniosków.

W roku 2015 doradcy i specjaliści W-MODR udzielali beneficjentom pomocy przy opracowaniu wniosków o płatność do następujących działań PROW na lata 2007-2013:

- a) Ułatwianie startu młodym rolnikom – **33** wnioski,
- b) Modernizacja gospodarstw rolnych – **3** wnioski;

- c) Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności – 56 wniosków;
- d) Program rolnośrodowiskowy – 2 072 wnioski kontynuacyjne;
- e) Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 2 wnioski;
- f) Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 2 wnioski.

Wykres nr 3. Liczba wniosków do działań PROW na lata 2007-2013 sporządzonych przez doradców W-MODR w roku 2015



Uwagi do poszczególnych działań PROW na lata 2007-2013:

a. Ułatwianie startu młodym rolnikom

Ostatni nabór wniosków z tego działania odbył się na przełomie maja i czerwca 2014 roku, w ramach którego w województwie złożono 1 310 wniosków na kwotę 131 mln zł. Wydano 312 pozytywnych decyzji, na kwotę 31,2 mln zł. W ramach tego działania w roku 2015 doradcy W-MODR opracowali 33 wnioski o płatność.

b. Modernizacja gospodarstw rolnych

Ostatni nabór wniosków w ramach działania trwał od 03 do 17 stycznia 2011 roku. Był to trzeci nabór wniosków. W naborze tym w województwie warmińsko-mazurskim mogły być składane wyłącznie wnioski o przyznanie pomocy na realizację operacji dotyczących priorytetu „Środki towarzyszące restrukturyzacji sektora mleczarskiego”. W ramach tego naboru w województwie złożono 1 106 wniosków, na łączną kwotę pomocy 171,7 mln zł. W roku 2015 doradcy sporządzili 3 wnioski o płatność.

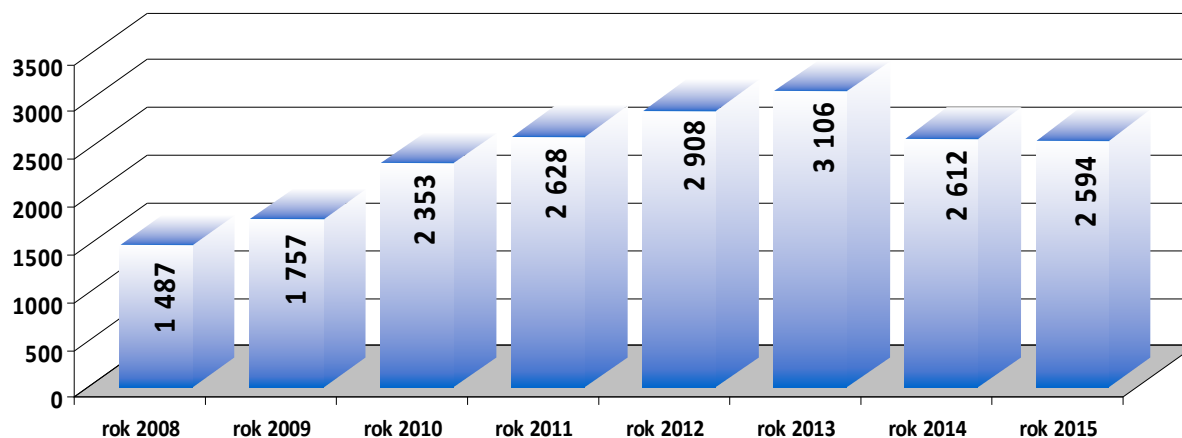
c. Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

Doradcy W-MODR opracowali 56 wniosków o płatność w ramach działania.

d. Program rolnośrodowiskowy

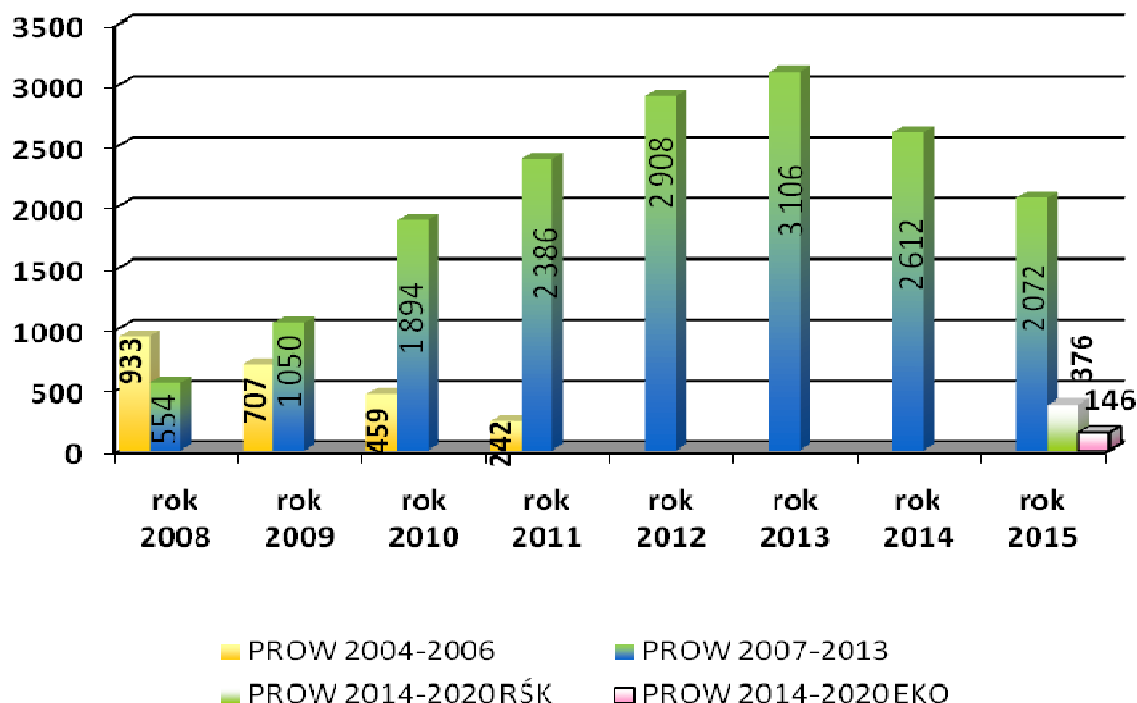
W 2015 roku funkcjonował program rolnośrodowiskowy w ramach PROW na lata 2007-2013. Doradcy W-MODR opracowali dokumentację niezbędną do ubiegania się o płatności rolnośrodowiskowe dla 2 594 rolników, co stanowiło 31,5 % rolników ubiegających się o te płatności w W-M OR ARiMR.

Wykres nr 4. Liczba rolników, dla których doradcy W-MODR sporządzili dokumentację rolnośrodowiskową (nowe plany i wnioski kontynuacyjne) w latach 2008-2015



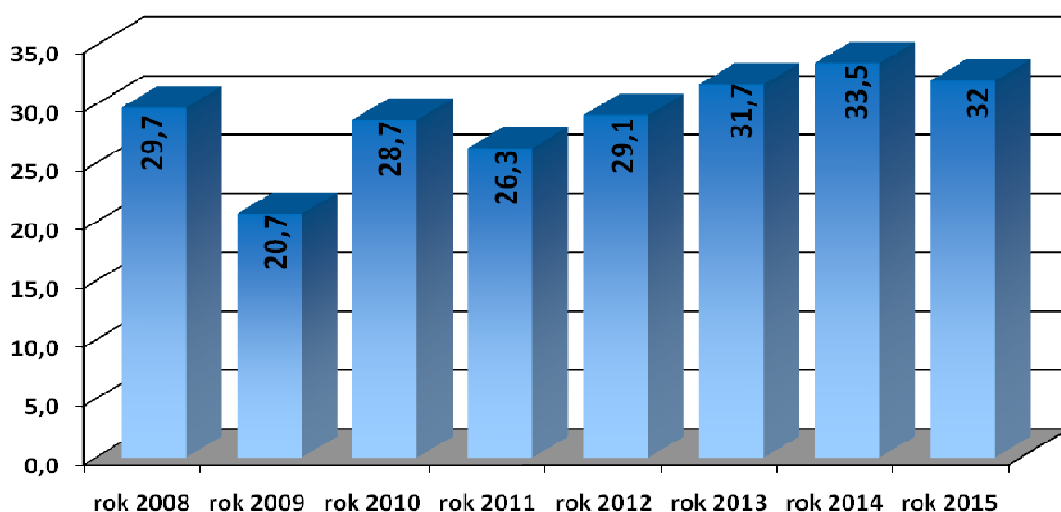
W roku 2015 doradcy W-MODR sporządzili **2 072** wnioski kontynuacyjne wraz z załącznikami graficznymi na ortofotomapach dla rolników, którzy rozpoczęli realizację programów rolnośrodowiskowych w latach 2010-2013. Ponadto opracowali 376 nowych planów i wniosków w ramach programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz 146 nowych planów i wniosków z rolnictwa ekologicznego.

Wykres nr 5. Liczba rolników korzystających z pomocy W-MODR przy sporządzaniu planów i wniosków rolnośrodowiskowych w latach 2008-2015



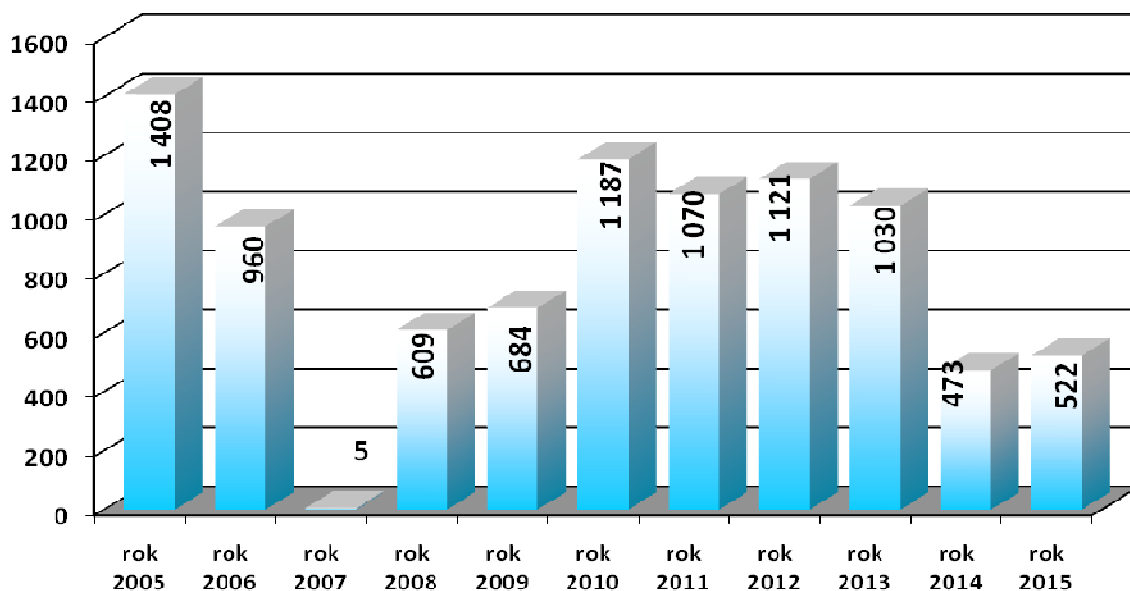
W roku 2008 W-MODR posiadał 50 doradców z uprawnieniami rolnośrodowiskowymi. Obecnie na rzecz działań związanych z programami rolnośrodowiskowymi pracuje 81 doradców.

Wykres nr 6. Liczba rolników realizujących programy rolnośrodowiskowe przypadająca na 1 doradcę z uprawnieniami w latach 2008-2015



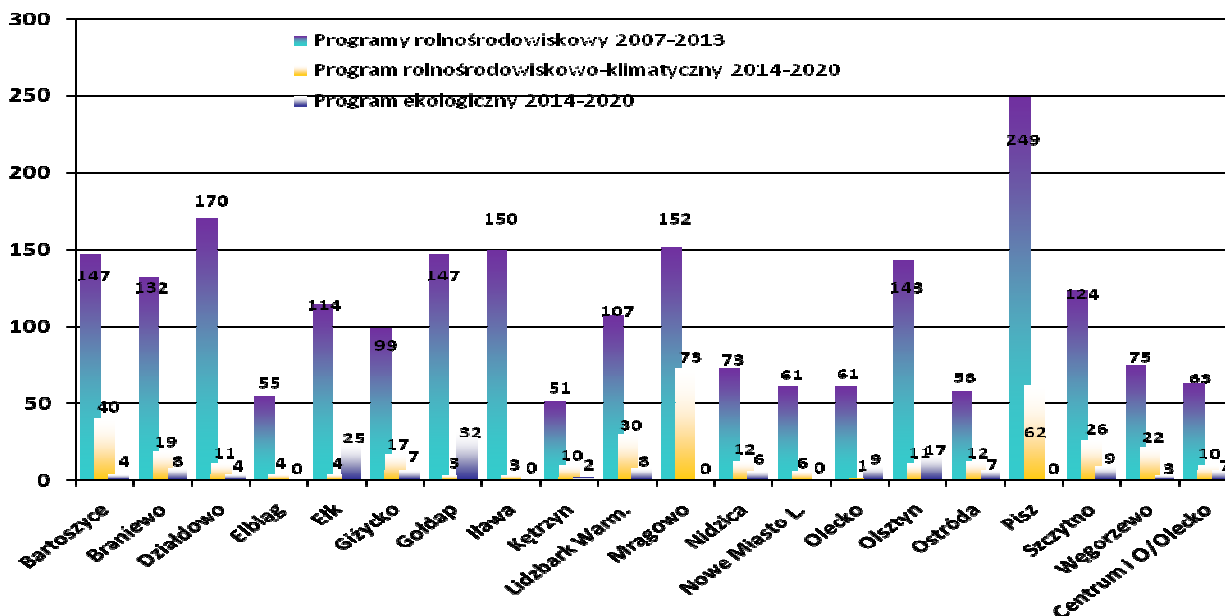
Przystąpienie do programu rolnośrodowiskowego wiąże się z podjęciem przez rolnika pięcioletniego zobowiązania na podstawie opracowanego przez uprawnionego doradcę planu rolnośrodowiskowego. Dynamikę liczby opracowanych przez W-MODR planów rolnośrodowiskowych w latach 2005-2015 przedstawiono na poniższym wykresie. W roku 2015 opracowano plany w ramach programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego i rolnictwo ekologiczne.

Wykres nr 7. Liczba sporządzonych przez W-MODR planów rolnośrodowiskowych w latach 2005-2015



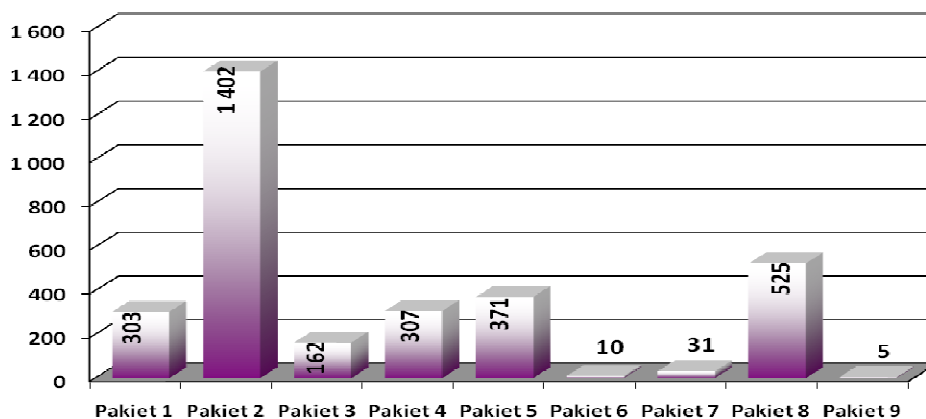
Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę dokumentacji rolnośrodowiskowej (wniosków kontynuacyjnych, nowych planów i wniosków, zmian do planów, rejestrów i innej dokumentacji) sporządzonej przez doradców wg komórek organizacyjnych w roku 2015 w ramach PROW na lata 2007-2013 oraz PROW na lata 2014-2020 (razem 2 755).

Wykres nr 8. Liczba rolników, dla których sporządzono dokumentację rolnośrodowiskową w roku 2015 wg komórek organizacyjnych



W roku 2015 doradcy opracowali 2 072 wnioski kontynuacyjne, z czego największym zainteresowaniem cieszył się pakiet 2. *Rolnictwo ekologiczne*, w ramach którego opracowano 1 402 wnioski. Najmniejsze zainteresowanie rolnicy wykazali pakietem 9. *Strefy buforowe*, dla którego opracowano 5 wniosków kontynuacyjnych.

Wykres nr 9. Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety rolnośrodowiskowe w ramach PROW na lata 2007-2013 w roku 2015 (wnioski kontynuacyjne)



- Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone
- Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne
- Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone
- Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000
- Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000
- Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
- Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie
- Pakiet 8. Ochrona gleb i wód
- Pakiet 9. Strefy buforowe

e. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

W ramach tego działania w roku 2015 doradcy W-MODR opracowali 2 wnioski o płatność.

f. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

W ramach tego działania w roku 2015 doradcy W-MODR opracowali 2 wnioski o płatność.

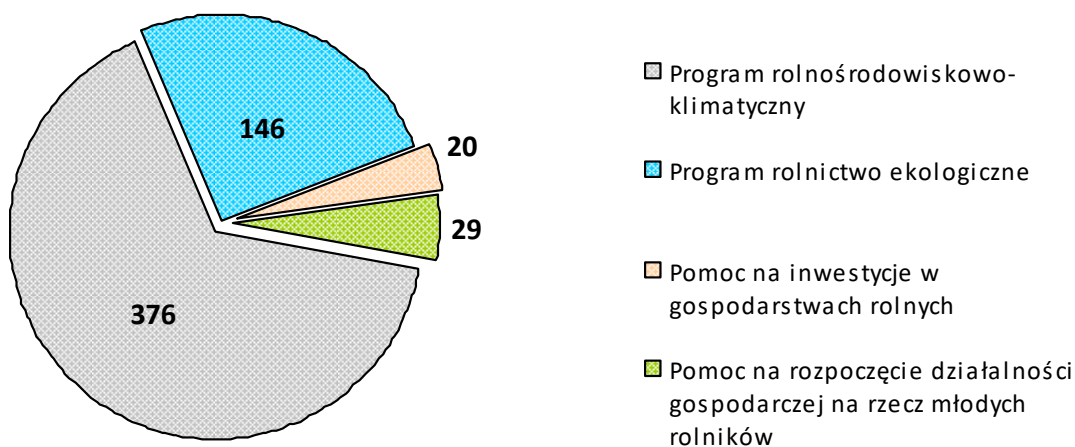
3) Wnioski w ramach działań z PROW na lata 2014-2020

W ramach PROW na lata 2014-2020 w 2015 r. ogłoszone były nabory na następujące działania:

1. Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych;
2. Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników;
3. Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny;
4. Program rolnictwo ekologiczne;
5. Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów;
6. Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój.

Doradcy i specjaliści W-MODR sporządzili 571 wniosków oraz planów do następujących działań PROW na lata 2014-2020:

Wykres nr 10. Liczba wniosków do działań PROW na lata 2014-2020 sporządzonych przez doradców W-MODR w roku 2015



a. Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Nabór wniosków w ramach tego działania prowadzony był w dniach od 20 sierpnia do dnia 16 września 2015 r. Łącznie w województwie złożono 162 wnioski, z czego 29 zostało opracowanych przez doradców W-MODR. Niewielka liczba wniosków złożonych do ARiMR wynika z trudnych kryteriów dostępu do działania (*żywotność ekonomiczna, powierzchnia gospodarstwa, aktywny rolnik*).

b. Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych

Nabór wniosków w ramach działania odbył się w terminie od 19 października do 17 listopada 2015 r. Na to działanie przyjmowano wnioski tylko z obszaru A, B i C, czyli na budowę lub modernizację budynków inwentarskich dla trzody, bydła mlecznego lub mięsnego. W całym województwie złożono 205 wniosków, z czego doradcy W-MODR wykonali 20.

c. Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny

Istotą działania Programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego jest promowanie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami (w celu ochrony gleb, wód, klimatu), ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, różnorodności krajobrazu oraz ochrony zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich. Należy podkreślić, że wymogiem obowiązującym w ramach wszystkich pakietów tego działania, sprzyjającym zachowaniu walorów przyrodniczych obszarów rolniczych jest zachowanie powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo, stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne dzieli się na dwa poddziałania:

I. Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych, które można realizować w ramach następujących pakietów i wariantów:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - celem tego pakietu jest promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - celem jest odpowiednie użytkowanie gleb, ochrona przed erozją wodną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochrona wód przed zanieczyszczeniami. Pakiet polega na promowaniu praktyk agrotechnicznych przeciwdziałających erozji glebowej wodnej, utracie substancji organicznej oraz zanieczyszczeniu wód składnikami wyłukiwanymi z gleb.

Wariant 2.1. Międzyplony,

Wariant 2.2. Pasy ochronne na stokach o nachyleniu powyżej 20%;

Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych – celem jest zachowanie powierzchni sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, środowiska życia wielu organizmów, tradycyjnego sposobu uprawy i charakterystycznego elementu krajobrazu wiejskiego.

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 – celem jest poprawa warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków oraz utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych, chronionych w ramach sieci Natura 2000 oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk

Wariant 4.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe,

Wariant 4.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla,

Wariant 4.3. Murawy,

Wariant 4.4. Półnaturalne łąki wilgotne,

Wariant 4.5. Półnaturalne łąki świeże,

Wariant 4.6.1. Torfowiska – wymogi obowiązkowe,

Wariant 4.6.2. Torfowiska – wymogi obowiązkowe i uzupełniające,

Wariant 4.7. Ekstensywne użytkowanie na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO),

Wariant 4.8. Ochrona siedlisk łągowych ptaków: rycyka, kszyka, krwawodzioba lub czajki,

Wariant 4.9. Ochrona siedlisk łągowych ptaków: wodniczki,

Wariant 4.10. Ochrona siedlisk łągowych ptaków: dubelta lub kulika wielkiego,

Wariant 4.11. Ochrona siedlisk łągowych ptaków: derkacza

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - celem jest poprawa warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków oraz utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk cennych przyrodniczo występujących na łąkach i pastwiskach poza obszarami Natura 2000

Wariant 5.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe,

Wariant 5.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla,

Wariant 5.3. Murawy,

Wariant 5.4. Półnaturalne łąki wilgotne,

Wariant 5.5. Półnaturalne łąki świeże,

Wariant 5.6.1. Torfowiska – wymogi obowiązkowe,

Wariant 5.6.2. Torfowiska – wymogi obowiązkowe i uzupełniające

II. Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie, które można realizować w ramach następujących pakietów i wariantów:

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – celem jest zachowanie ginących i cennych odmian, gatunków, ekotypów roślin uprawnych, dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, wytwarzanie nasion gatunków zagrożonych erozją genetyczną

spełniających minimalne wymagania jakościowe, oraz produkcja materiału siewnego odmian regionalnych i amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze.

Wariant 6.1. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – w przypadku uprawy,

Wariant 6.2. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – w przypadku wytwarzania nasion lub materiału siewnego;

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie – celem jest zachowanie rodzimych ras zwierząt poprzez wspieranie i utrzymanie hodowli lokalnych ras odpowiednich gatunków zwierząt zagrożonych wyginięciem, objętych programem ochrony zasobów genetycznych, szczególnie cennych ras wybranych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, świń i kóz).

Wariant 7.1. Zachowanie lokalnych ras bydła,

Wariant 7.2. Zachowanie lokalnych ras koni,

Wariant 7.3. Zachowanie lokalnych ras owiec,

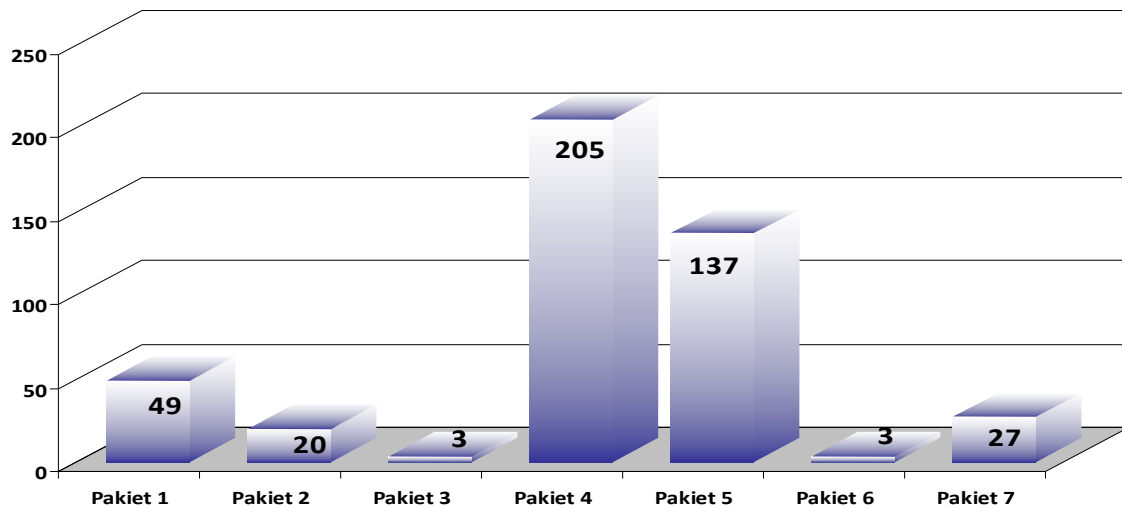
Wariant 7.4. Zachowanie lokalnych ras świń,

Wariant 7.5. Zachowanie lokalnych ras kóz.

W roku 2015 doradcy i specjaliści W-MODR sporządzili **376** planów rolnośrodowiskowo-klimatycznych wraz z wnioskami o pierwszą płatność.

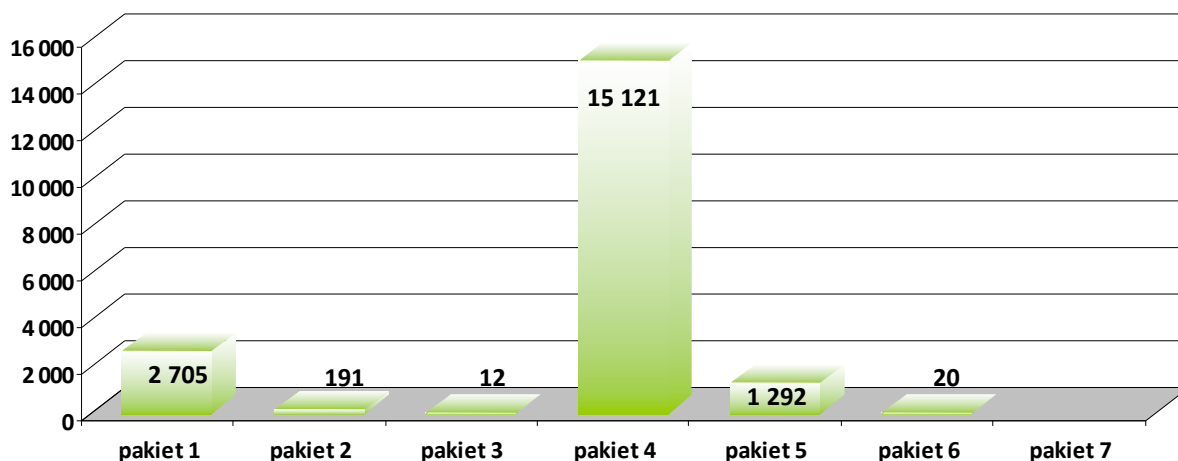
W ramach działania Programy rolnośrodowiskowo-klimatyczny największą popularnością cieszył się pakiet 4. *Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000* z liczbą wniosków 205 (wykres 11.) Pakiet ten obejmował także największą powierzchnią 15 121 ha (wykres 12).

Wykres nr 11. Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety rolnośrodowiskowo-klimatyczne w ramach PROW na lata 2014-2020 w roku 2015



W ramach pakietu 7. *Ochrona zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie* rolnicy w roku 2015 ubiegali się o dofinansowanie do: 240 szt. bydła, 92 szt. koni oraz 737 szt. owiec.

Wykres nr 12. Powierzchnia, na którą rolnicy ubiegali się o płatności rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW na lata 2014-2020 w ramach poszczególnych pakietów [w ha] w roku 2015



Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone.

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód.

Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.

d. Program rolnictwo ekologiczne

Działanie Rolnictwo ekologiczne w PROW na lata 2014-2020 jest w dużej części kontynuacją dotychczasowego Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne w ramach programu rolnośrodowiskowego PROW na lata 2007–2013. Celem działania jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymania lub przejścia na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo. Wsparcie w ramach tego działania obejmuje dwa poddziałania: Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne i Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego. W ramach działania Rolnictwo ekologiczne obowiązuje dwanaście pakietów tj.:

Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji

Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji

Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji

Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji

Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji

Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji

Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji

Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji

Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji

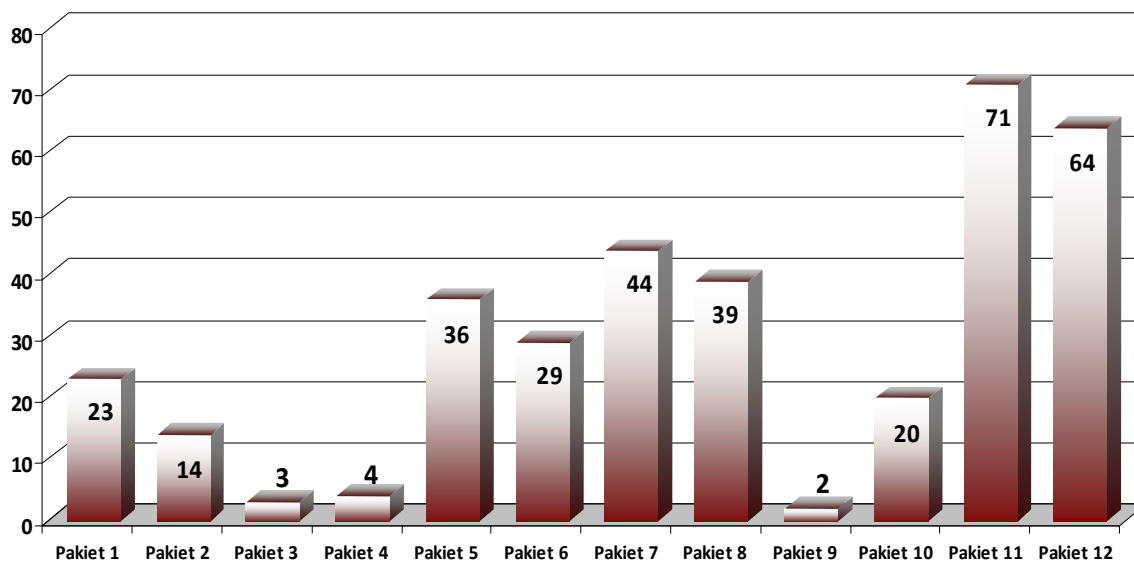
Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji

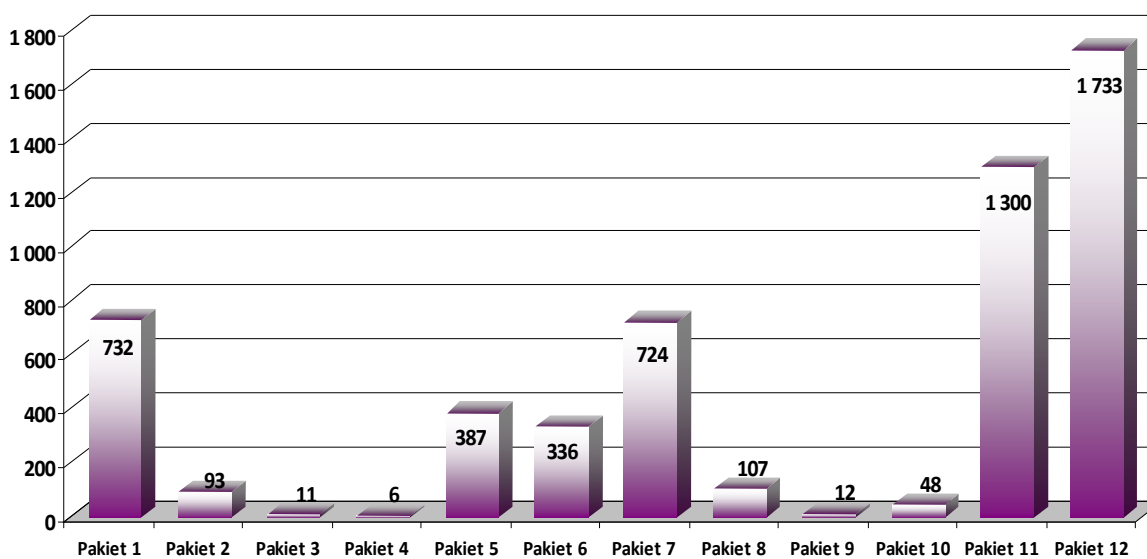
Pakiet 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

W roku 2015 doradcy i specjaliści W-MODR sporządzili **146** planów rolnictwa ekologicznego wraz z wnioskami o pierwszą płatność, największym zainteresowaniem cieszyły się pakiety 11 i 12 (wykres 13). W ramach tych pakietów objęto także największą powierzchnię upraw paszowych i trwałych użytków zielonych tj. 3 033 ha (wykres 14). Gospodarstwa korzystające z tych pakietów posiadają certyfikat ekologiczny a użytki rolne są po konwersji. Na drugim miejscu jest 44 rolników, którzy posiadają uprawy rolnicze po okresie konwersji z powierzchnią 724 ha.

Wykres nr 13. Liczba gospodarstw wnioskujących o pakiety ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020 w roku 2015



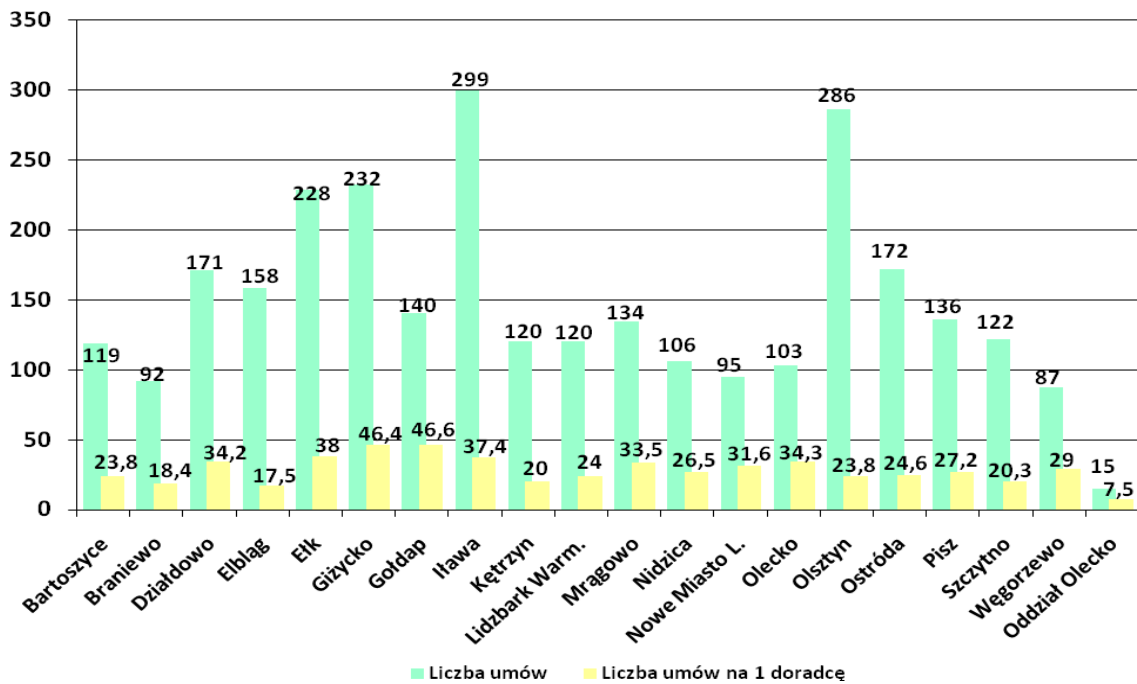
Wykres nr 14. Powierzchnia, na którą rolnicy ubiegali się o płatności ekologiczne PROW na lata 2014-2020 w ramach poszczególnych pakietów [w ha] w roku 2015



e. Wsparcie korzystania z usług doradczych

W 2015 r. doradcy uzgadniali umowy o współpracę z rolnikami z województwa warmińsko-mazurskiego, celem ich uczestnictwa w działaniu PROW na lata 2014-2020 „Wsparcie korzystania z usług doradczych”. Razem podpisano **2 935 umów**.

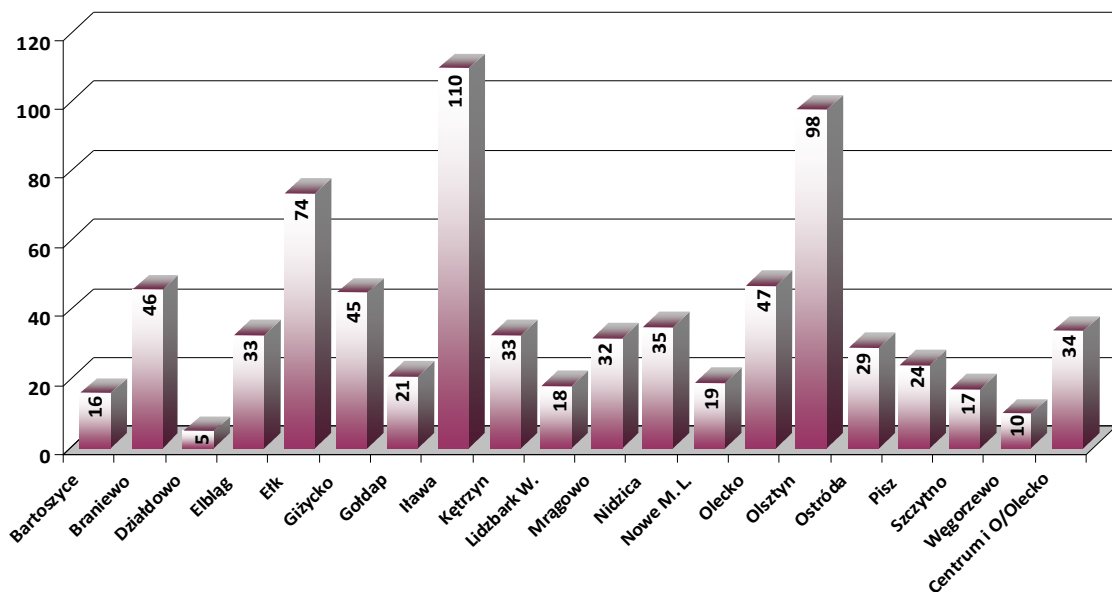
Wykres nr 15. Liczba zawartych umów o współpracę z rolnikami wg komórek organizacyjnych



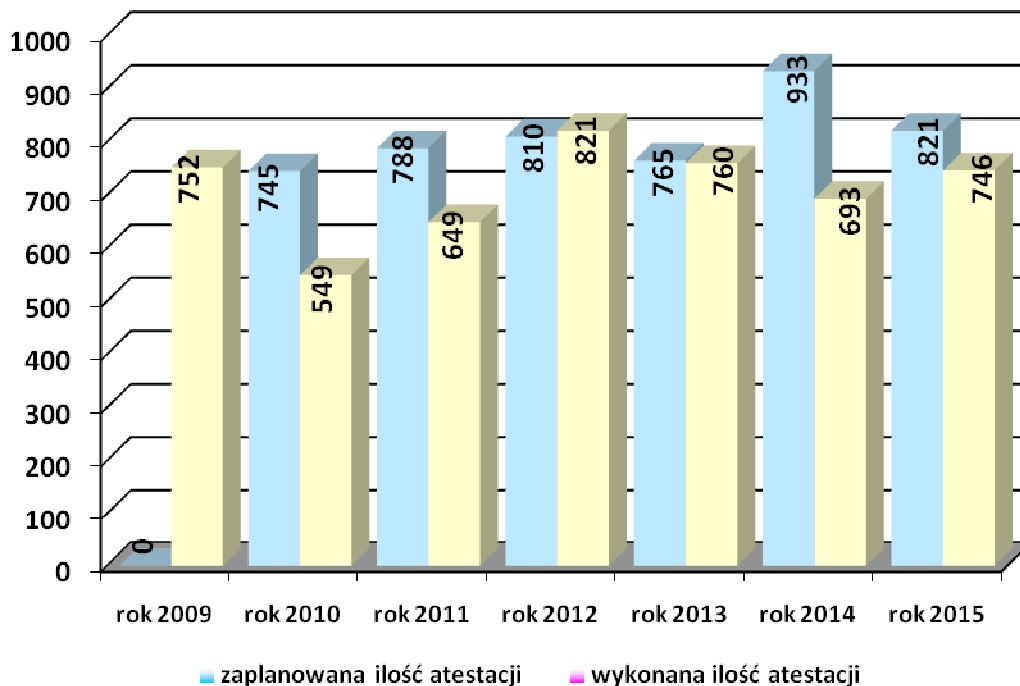
4) Badania sprawności technicznej opryskiwaczy polowych – 746 badań.

Na mocy art. 48 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2015 r., poz. 547 t.j) opryskiwacze poddawane są okresowym badaniom ich sprawności technicznej. W-MODR jest jednostką wpisaną do rejestru podmiotów niebędących przedsiębiorcami, prowadzących działalność w zakresie potwierdzania sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin.

Wykres nr 16. Liczba przeprowadzonych w roku 2015 badań sprawności technicznej opryskiwaczy polowych wg komórek organizacyjnych



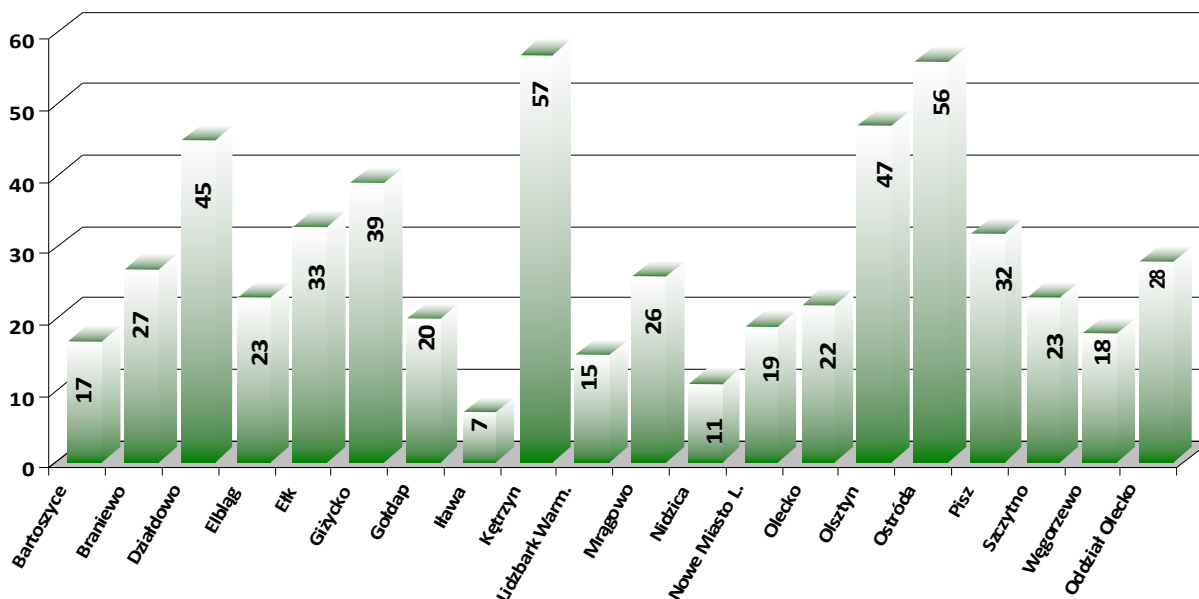
Wykres nr 17. Planowana i wykonana liczba badań sprawności technicznej opryskiwaczy polowych w latach 2009-2015



5) Rachunkowość FADN – 565 ksiązek

W-MODR kontynuował współpracę zawartą w 2004 roku z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB. Gromadzono i przetwarzano dane rachunkowe z gospodarstw rolnych w ramach Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych - Polski FADN. Przy Polskim FADN w W-MODR pracuje 76 rachmistrzów, których nadzoruje 3 koordynatorów. Liczbę ksiązek rachunkowych FADN prowadzonych przez poszczególne komórki organizacyjne w 2015 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 18. Liczba ksiązek rachunkowych FADN wg komórek organizacyjnych



6) Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)

Wzrost innowacyjności ma kluczowy wpływ na rozwój polskiego rolnictwa, ponieważ może w istotny sposób wpływać na poprawę produktywności oraz wzrost konkurencyjności sektora rolnego, jak również na polepszenie jakości produktów. Może to z kolei przyczynić się do zwiększenia dochodów rolników, jednocześnie dostosowując działalność rolniczą do potrzeb środowiska. W celu usprawnienia wdrażania innowacji w rolnictwie poprzez poszczególne działania PROW na lata 2014-2020 powołano „Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich” (SIR). Trzon SIR tworzy Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (CDR) oraz Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego, które tworzą sieć w każdym województwie. Od sierpnia 2015 r. W-MODR został włączony w ogólnokrajową Sieć SIR.

Głównym motywem powstania SIR jest stworzenie sieci kontaktów i powiązań między rolnikami, przedsiębiorcami, podmiotami doradczymi oraz jednostkami naukowymi, dzięki czemu będzie mogła nastąpić wymiana wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji w rolnictwie. Jednostki tworzące SIR będą brały również udział w tworzeniu grup operacyjnych. Środki finansowe dostępne w ramach SIR będą przeznaczone na organizację szkoleń, warsztatów, wyjazdów studyjnych oraz innych form, które będą służyły lepszemu wdrażaniu innowacji. Ze środków tych będą mogli korzystać partnerzy SIR w ramach dwuletnich programów operacyjnych. Ponadto powstałym w wyniku pracy doradczej na rzecz SIR, grupom operacyjnym dedykowane będzie działanie „Współpraca”, funkcjonujące w ramach PROW na lata 2014-2020, z którego środki finansowe przeznaczone będą na inwestycje i prace wdrożeniowe w zakresie innowacji w konkretnych gospodarstwach lub firmach z branży rolno-spożywczej. Działalność SIR przyczyni się do bardziej efektywnego wdrażania wyników badań naukowych dotyczących rolnictwa, a także innowacyjnych technologii w gospodarstwach rolnych, co z kolei przełoży się na prowadzenie bardziej wydajnych gospodarstw rolnych w zgodzie ze środowiskiem przyrodniczym.

7) W ramach funkcjonującego przy W-MODR Ośrodka Oświatowo-Szkoleniowego, będącego placówką kształcenia ustawicznego, zorganizowano szkolenia i kursy, tj.:

- szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych i innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie - 74 szkolenia dla 1 942 osób; w tym 10 szkoleń podstawowych dla 228 osób i 64 szkolenia uzupełniające dla 1 714 osób (46 szkoleń uzupełniających dla 1 289 osób sfinansowanych zostało przez FAPA w ramach projektu szkoleniowego);
- szkolenia w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin - 3 szkolenia dla 72 osób; w tym 2 szkolenia podstawowe dla 41 osób i 1 szkolenie uzupełniające dla 31 osób;
- szkolenia w zakresie integrowanej produkcji roślin – 3 szkolenie podstawowe dla 70 osób (2 szkolenia dla 50 osób sfinansowane zostały przez FAPA w ramach projektu szkoleniowego);
- kursy operatora kombajnów zbożowych – 4 kursy dla 67 osób.

V.7 Inne działania

1) Doskonalenie kadry własnej

Specjaliści i doradcy W-MODR stale podnoszą swoją wiedzę i umiejętności, a także śledzą zmiany w dziedzinach związanych z rolnictwem. Doskonalenie odbywa się głównie poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, seminariach, warsztatach, a także w formie samokształcenia. Udział kadry W-MODR w ważniejszych formach doskonalenia organizowanych przez instytucje zewnętrzne przedstawiono poniżej.

Tabela nr 1. Doskonalenie kadry doradczej W-MODR organizowane przez instytucje zewnętrzne

Lp.	Nazwa / liczba uczestników	Zakres zagadnień	Forma doskonalenia	Termin realizacji	Podmiot organizujący doskonalenie
1	Szkolenia z zakresu wypełniania e-wniosków o dopłaty bezpośrednie na rok 2015/ 4 os.	przygotowanie doradców do wypełniania wniosków o dopłaty bezpośrednie za pomocą e-aplikacji	szkolenie	05-06.03.2015	CDR Brwinów
2	Płatności w ramach systemu wsparcia bezpośredniego oraz aplikacja e-Wniosek na rok 2015/ 99 os.		e-learning	23-25.03.2015/ 18os 21-24.04.2015/ 27os 28-30.04.2015/ 6os 06-08.05.2015/ 48os	CDR Brwinów
3	Agrotrip 2015/ 1os.	promowanie najlepszych projektów zrealizowanych w zakresie turystyki wiejskiej, w ramach PROW na lata 2007-2013	wizyta studyjna	09-12.04.2015	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
4	Myślenie projektowe jak napisać projekt/ 12 os.	myślenie projektowe, rola komunikacji	e-learning	01.07-30.08.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
5	Edukacyjne gospodarstwo rolne-profil produkcja zwierzęca/ 2 os.	funkcjonowania zagród edukacyjnych w Polsce oraz przepisy prawne związane z prowadzeniem działalności edukacyjnej gospodarstw rolnych	e-learning	10-21.08.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
6	Idea i istota sieciowych produktów turystyki wiejskiej/ 2os.	turystyka wiejska	seminarium internetowe	15.08– 30.09.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
7	Metodyka wsparcia dla LGD w procesie budowy lokalnych strategii rozwoju/ 1os.	wsparcie procesów budowy metodami oddolnymi i partycypacyjnymi lokalnymi strategiami rozwoju w zgodzie z PROW na lata 2014-2020	e-learning	21.09–19.10.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
8	Warsztaty polowe z integrowanej ochrony roślin. Rozpoznawanie, monitoring i zwalczanie muszki plamkoskrzydłej Drosophila suzuki/ 2os.	rozpoznawanie, monitoring i zwalczanie muszki plamkoskrzydłej Drosophila suzuki	szkolenie	23.09.2015	CDR Brwinów O/ Radom
9	Problematyka społeczna i ekonomiczna obszarów Europy o rozdrobnionej strukturze agrarnej – podsumowanie pięciu międzynarodowych konferencji/ 7os.	rozwój obszarów wiejskich, przedsiębiorczość, WPR	e-learning	23.11 – 04.12.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
10	Koncepcja funkcjonowania i budowa systemów opiekunów wsi/ 2os.	aktywizacja lokalnych społeczności wiejskich	seminarium internetowe	01 – 08.12.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
11	Produkty lokalne w sprzedaży bezpośredniej – uwarunkowania formalno - prawne - aktualizacja krajowych przepisów prawnych/ 2os.	przepisy prawne i prowadzenie sprzedaży bezpośredniej	e-learning	27.11– 16.12.2015	CDR Brwinów O/ Kraków

Lp.	Nazwa / liczba uczestników	Zakres zagadnień	Forma doskonalenia	Termin realizacji	Podmiot organizujący doskonalenie
12	Zarządzanie budżetem domowym wiejskiego gospodarstwa domowego/ 1os.	konstruowania i zarządzania budżetem domowym	e-learning	27.11– 15.12.2015	CDR Brwinów O/ Kraków
13	Praktyczne wykorzystanie i wdrażanie wyników badań naukowych do zastosowania w produkcji roślinnej/ 1os.	ochrony roślin, analiza wyników badań naukowych	szkolenie	24-25.11.2015	CDR Brwinów O/ Radom
14	Dywersyfikacja działań w gospodarstwie rolnym (MLO przedsiębiorczości)/ 1os.	prowadzenie sprzedaży surowców i żywności przetworzonej z gospodarstwa rolnego, praktyczne aspekty uruchamiania działalności, możliwości pozyskania wsparcia	szkolenie	10.12.2015	CDR Brwinów O/ Radom

Podnoszeniu wiedzy, doskonaleniu umiejętności doradców, a także przekazywaniu jednolitych metodyk pracy doradcy rolniczego służyły również spotkania specjalistów z Centrali i Oddziału Olecko z doradcami terenowymi. Główne tematy spotkań w 2015 roku to:

- działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne i rolnictwo ekologiczne - zasady uczestnictwa, wymagania, płatności na rok 2015/ 20;
- zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności/ 17;
- rachunkowość rolna, podatki w rolnictwie / FADN/ 15;
- bieżące informacje dotyczące poszczególnych działań PROW na lata 2014-2020/ 11;
- integrowana ochrona roślin/ 6.

Informacja o realizowanym doskonaleniu kadry w PZDR znajduje się w załączniku nr 10.

2) Inne projekty:

- a) W roku 2015 zakończył się projekt pn.: „Wsparcie i rozwój przedsiębiorczości wiejskiej: od doświadczeń lokalnych do współpracy Transgranicznej” realizowany w ramach Program Współpracy Transgranicznej EISP Litwa – Polska - Rosja 2007-2013; Działanie: 2.3. Zwiększenie konkurencyjności MŚP i rozwój rynku pracy. Projekt realizowany był od 11 września 2012 do 10 grudnia 2014 r. we współpracy z partnerami z Rosji i Litwy:
- a. Kaliningradzkim Instytutem Doskonalenia Kadr Agrobiznesu – partner wiodący;
 - b. Rosyjskim Uniwersytetem Rolnictwa im. Immanuela Kanta
 - c. Kłajpedzkim Uniwersytetem Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Po stronie polskiej do realizacji zakładanych celów projektu, zaplanowano obszar pięciu powiatów przygranicznych: braniewski, bartoszycki, kętrzyński, węgorzewski i gołdapski.

Główne zadania projektu realizowane W-MODR we współpracy z partnerami to:

1. Ankietyzacja terenów przygranicznych – mająca na celu ich analizę rozwoju i dokonanie porównań w poszczególnych regionach w zakresie małej przedsiębiorczości (200 obiektów ze strony polskiej);
2. Wymiana informacji i doświadczeń poprzez organizację 9 wzajemnych wizyt studyjnych, z udziałem rolników i małych przedsiębiorców (w tym: 6 grup z Rosji do Polski, 1 grupa z Litwy do Polski, 2 grupy z Polski do Rosji oraz 3 konferencje);
3. Organizacja 2 międzynarodowych festynów kulinarno - kulturowych, połączonych z konkursem kulinarnym, w tym jeden w Galinach koło Bartoszyca, drugi w Kalingradzie;

4. Opracowanie i wydanie mapy obiektów turystyki na obszarach wiejskich terenów przygranicznych Litwy, Polski i Rosji;
5. Opracowanie i wydanie katalogu (Polska i Rosja) oraz płyty CD obiektów turystyki na obszarach wiejskich terenów przygranicznych Litwy, Polski i Rosji;
6. Utworzenie miejsc rekreacyjnych, tzw. „altan grillowych” w 3 przygranicznych miejscowościach w Bartoszycach, Braniewie i Gołdapi.

Całkowity budżet projektu wyniósł: 500 000,00 EURO, w tym wkład Programu: 450 000,00 EURO
W I kwartale 2015 r. przygotowano sprawozdanie końcowe.

- b) Projekty współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Wykazane w zrealizowanych działaniach W-MODR w roku 2015 w ramach celu 1, 3 i 4.
- c) Projekty sfinansowane z Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA wykazane w zrealizowanych działaniach W-MODR w roku 2015 w ramach celu 1, 2 i 3.

3) System Zarządzania Jakością

W ramach prac nad doskonaleniem Systemem Zarządzania Jakością zgodnie z normą PN-EN ISO 9001:2009, wdrożonym w W-MODR, przeprowadzono w 2015 roku następujące działania realizowane przez Pełnomocnika ds. Systemu Zarządzania Jakością oraz zespół audytorów wewnętrznych:

- przeprowadzenie audytów wewnętrznych przez zespół audytorów składający się z przeszkolonych pracowników W-MODR posiadających certyfikaty audytorów wewnętrznych, zgodnie z planem audytów na 2015 rok,
- roczny przegląd Systemu Zarządzania Jakością dokonywany przez kierownictwo W-MODR,
- pozytywne przejście audytu nadzoru przeprowadzonego w dniu 2 lipca 2015 r. przez jednostkę certyfikującą, nadzorującą System Zarządzania Jakością w W-MODR.

4) Zamówienia publiczne, zakupy, remonty

Zamówienia publiczne przeprowadzane były zgodnie z:

- ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 907, t.j., ze zm.),
- Zarządzeniem nr 15/2014 Dyrektora W-MODR w Olsztynie z dnia 16.04.2014 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu udzielania zamówień publicznych, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty, o której mowa w art. 4 ust. 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 907, t.j., ze zm.).

5) Remonty

Realizacja zadań wynikających z bieżącej renowacji i sukcesywnego doposażenia własnych i dzierżawionych pomieszczeń biurowych:

W listopadzie 2015 r. przeprowadzono następujące roboty budowlane:

- modernizację pomieszczeń kotłowni wraz z wymianą wyeksploatowanego kotła gazowego na nowy kocioł kondensacyjny o mocy 100 kW,
- adaptację pomieszczeń po byłej drukarni na cele biurowe i archiwum,
- wymianę instalacji c.o. wraz z grzejnikami oraz wykonanie nowej instalacji elektrycznej w pomieszczeniach po byłej drukarni.

6) Czynności związane z administrowaniem budynku W-MODR:

- przegląd przewodów dymowych, spalinowych i wentylacyjnych – 12.01.2015 r.,
- przegląd i kontrola instalacji gazowej – 12.01.2015 r.,

- W-MODR w ramach grupy zakupowej wraz z Urzędem Miasta Olsztyna przystąpił do wspólnego przetargu i w dniu 07.11.2014 r. podpisana została umowa na zakup i dostawę energii elektrycznej na 2015 rok,
- przegląd techniczny i czynności konserwacyjne hydrantów zewnętrznych – 16.07.2015 r.,
- przegląd, konserwacja i uzupełnienie podręcznego sprzętu gaśniczego, hydrantów wewnętrznych i zewnętrznych – 16.07.2015 r.,
- roczne przeglądy stanu sprawności technicznej budynku W-MODR, budynku drukarni i garaży na 2015 rok.
- w W-MODR w Olsztynie obowiązuje Plan Obrony Cywilnej regulujący zasady i sposoby postępowania pracowników w warunkach zagrożenia. Powołany jest także zespół kryzysowy oraz utworzony punkt alarmowy.

DZIAŁALNOŚĆ UPOWSZECHNIENIOWA					
L.p.	Metoda/Temat	Cel	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Wdrożenia		1	1	100%
1.	Eliminowanie zarodników kiły kapusty ("Plasmiodiophora brassicae") z zakażonej gleby z zastosowaniem roślin chwytnych jako przedplonu	C1	1	1	100%
II.	Demonstracje		113	112	99%
1.	Technologia uprawy zbóż:	C1	59	59	100%
	Plonowanie pszenicy ozimej odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	19	19	100%
	Plonowanie pszenicy jarej odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	7	7	100%
	Plonowanie pszenżyta ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	14	14	100%
	Plonowanie żyta ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	5	5	100%
	Plonowanie jęczmienia jarego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	14	14	100%
	Technologia uprawy rzepaku:	C1	17	17	100%
2.	Plonowanie rzepaku ozimego odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	17	17	100%
3.	Technologia uprawy kukurydzy:	C1	26	25	96%
	Plonowanie kukurydzy (na kiszonkę) odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	26	25	96%
4.	Technologia uprawy ziemniaka:	C1	6	6	100%
	Plonowanie ziemniaka odmian zalecanych do uprawy w województwie warmińsko-mazurskim ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	6	6	100%
5.	Sadownictwo i warzywnictwo:	C1	4	4	100%
	Zastosowanie środków ochrony roślin pochodzenia naturalnego w integrowanej ochronie roślin	C1	3	3	100%
	Zwalczanie chwastów i samosiewów rzepaku w uprawie marczy brokuła	C1	1	1	100%
6.	Produkcja ryb:	C1	1	1	100%
	Regulacja roślinności wodnej w gospodarstwie rolno-rybackim. Amur - żywa kosiarka w stawie	C1	1	1	100%

DZIAŁALNOŚĆ UPOWSZECHNIENIOWA					
L.p.	Metoda/Temat	Cel	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
III.	Pokazy		85	88	104%
1.	Renowacja trwałych użytków zielonych	C1	16	12	75%
2.	Prawidłowe sporządzanie sianokiszonek dla bydła mlecznego	C1	35	25	71%
3.	Cięcie i formowanie drzew owocowych	C1	4	4	100%
4.	Zbór biomasy z plantacji roślin energetycznych	C3	1	1	100%
5.	Higieniczne pozyskiwanie miodu	C3	5	5	100%
6.	Prawidłowe zastosowanie biotechnicznych i chemicznych metod zwalczania warrozy pszczoł miodnych	C3	x	1	x
7.	Tradycyjne rybactwo stawowe	C2	2	4	200%
8.	Potrawy tradycyjne, regionalne: pieczenie chleba, pieczenie ciast, wędzenie ryb	C2	15	20	133%
9.	Rękodzieło tradycją regionu	C4	7	16	229%
IV.	Dni Pola		5	5	100%
1.	Wróćnikowo	C1	1	1	100%
2.	Rychliki	C1	1	1	100%
3.	Ruska Wieś	C1	1	1	100%
4.	Bajdyty	C1	1	1	100%
5.	Gołubka	C1	1	1	100%

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA						
	Metoda/Temat	KOD	Razem			
			plan	wykonanie	% wykonanych	uczestnicy
I.	Szkolenie praktyczne na bazie demonstracji	C1	114	111	97%	1 305
II.	Szkolenia		801	785	98%	13 500
1.	Produkcja roślinna i zwierzęca		238	234	98%	3 352
	Integrowana ochrona roślin (KSOW gminne) kontynuacja z 2014 r.	C1	23	23	100%	466
	Technologia produkcji pszenicy ozimej i jarej ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	26	27	104%	360
	Technologia produkcji pszenżyta i żyta ozimego ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	9	7	78%	76
	Technologia produkcji jęczmienia jarego ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	6	5	83%	54
	Technologia produkcji rzepaku ozimego i jarego ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	16	15	94%	261
	Technologia produkcji kukurydzy na kiszonkę i ziarno ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	29	25	86%	314
	Technologia produkcji ziemniaka jadalnego ze szczególnym uwzględnieniem integrowanej ochrony	C1	4	4	100%	26
	Technologie uprawy roślin bobowatych (motylkowatych grubo- i drobnonasiennych), ich rola gospodarcza i znaczenie w płodozmianie	C1	36	35	97%	705
	Integrowane zwalczanie zarodników kiły kapusty w roślinach rolniczych i warzywniczych	C1	2	2	100%	29
	Technologia integrowanej produkcji wybranych gatunków warzyw i owoców	C1	2	2	100%	18
	Zasady nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego	C3	3	2	67%	31
	Prowadzenie produkcji roślinnej i zwierzęcej metodami ekologicznymi	C3	24	25	104%	269
	Dobre praktyki w gospodarce wodnej, prawidłowe użytkowanie i konserwacja urządzeń melioracyjnych (KSOW powiatowe) kontynuacja z 2014 r.	C3	9	9	100%	180
	Prawidłowe żywienie bydła mlecznego	C1	27	27	100%	257
	Organizacja rozrodu w stadzie bydła mlecznego	C1	5	7	140%	81
	Chów bydła mięsnego	C1	5	5	100%	43
	Technologie żywienia i utrzymania trzody chlewnej	C1	1	1	100%	37
	Owce w gospodarstwie - produkcja jagniąt rzeźnych	C1	2	2	100%	15
	Gospodarka pasieczna w pasiece przydomowej - rola pszczoły miodnej w środowisku i gospodarce człowieka	C3	6	8	133%	100
Zrównoważona i racjonalna gospodarka rybacka na obszarach wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem połowów rekreacyjnych	C4	3	3	100%	30	
2.	Pomocowe środki finansowe		464	452	97%	9 029
	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności	C1	235	225	96%	4 892
	Nowe wyzwania dla rolników i doradców wynikające z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	C1	19	22	116%	1 077
	Bieżące informacje dotyczące poszczególnych działań PROW 2014-2020 (wynikające z rozporządzeń MRiRW)	C1	99	103	104%	1 721
	Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne i rolnictwo ekologiczne - zasady uczestnictwa, wymagania, płatności na rok 2015	C3	111	102	92%	1 339

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA						
	Metoda/Temat	KOD	Razem			
			plan	wykonanie	% wykonanych	uczestnicy
	Organizacja gospodarstwa, inne		99	99	100%	1 119
	Rachunkowość rolna, podatki, ubezpieczenia w rolnictwie	C1	47	48	102%	551
	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych	C1	30	28	93%	314
3.	Podnoszenie konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez zrzeszanie się rolników, w szczególności w grupy producentów	C1	2	2	100%	19
	Możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie rolnym; efektywność energetyczna gospodarstw	C3	7	6	86%	61
	Sprzedaż bezpośrednia; działalność marginalna, ograniczona oraz lokalna	C2	13	15	115%	174
III.	Szkolenia terenowe:		69	91	132%	1 931
1.	"Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu", marzec 2015 r., Radom	C2	3	3	100%	52
2.	"Dni Przedsiębiorczości", marzec 2015 r., Przysiek	C4	1	0	0%	0
3.	"Gospodarstwa edukacyjne w teorii i praktyce. Wymiana informacji i doświadczeń dla osób zamierzających prowadzić zajęcia edukacyjne w obiektach turystyki wiejskiej", 14-17.04.2015 r., województwo małopolskie (KSOW)	C4	1	1	100%	19
4.	VII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogrodach", 25-26.04.2015 r., Olsztyn	C1	9	11	122%	266
6.	XXII Targi Rolne, luty, czerwiec 2015 r., Ostróda Arena Agro Ostróda 2015	C1	7	3	43%	53
7.	Pokaz i ocena koni w Stadzie Ogierów Kętrzyn, lipiec 2015 r., Kętrzyn	C1	2	0	0%	0
8.	III Jesienne Targi Ogrodnicze, XXII Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa", 05-06.09.2015 r., Olsztyn	C1	10	20	200%	578
9.	XVII Międzynarodowa Wystawa Rolnicza AGRO SHOW, wrzesień 2015 r., Bednary	C1	15	11	73%	273
10.	"Dni warzyw"; Targi Sadownictwa i Warzywnictwa, XVII Dni Ogrodnika	C1	4	6	150%	91
11.	szkolenie terenowe na Dniach Pól	C1	17	24	141%	412
12.	szkolenie terenowe na demonstracji (poza terenem gminy)	C1	x	3	x	43
13.	szkolenie terenowe "szlakiem odnawialnych źródeł energii"	C3	x	1	x	25
14.	XXI Międzynarodowe Targi Techniki Rolniczej AGROTECH, marzec 2015, Kielce	C1	x	3	x	46
15.	na Dożynki	C1	x	1	x	41
16.	Dobre przykłady przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	C4	x	2	x	20
17.	Targi Natura Food & beECO, Łódź, 02-04.10.2015 r.	C2	x	1	x	5
18.	Wiejskie gospodarstwo domowe jako mikrocentrum tradycji i nowoczesności	C4	x	1	x	7
IV.	Hospitacja szkolenia / pracy doradcy / pracy PZDR		44	71	161%	0
V.	Konferencja / seminarium		18	32	178%	2 126
IV.	Szkolenia realizowane w ramach projektów		4	5	125%	107
1	Zarządzanie gospodarstwem rolnym ze szczególnym uwzględnieniem korzyści z prowadzenia rachunkowości w gospodarstwie rolnym	C1	4	4	100%	82
2	Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego, tzw. OSN	C3	x	1	x	25

Wykonanie 2015					Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji
Cel 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych						
1	Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach	seminarium	12 marca	12 marca	rolnicy, hodowcy trzody chlewnej/ 100	UWM, UP Wrocław, UP Poznań
2	Nowe kierunki w hodowli bydła mlecznego	konferencja	marzec	26 marca	rolnicy, hodowcy bydła mlecznego/ 46	UWM, firmy paszowe, PFHBM
3	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności. Działania: Rolnośrodowiskowo - Klimatyczne i Ekologiczne	seminarium	marzec	09-10 marca	doradcy, pracownicy W-MIR/ 122	ARiMR
4	Zwalczanie agrofagów na podstawie monitoringu i sygnalizacji w integrowanej ochronie roślin	seminarium	marzec	09 kwietnia	producenci, doradcy, przetwórcy/ 62	IOR-PIB Poznań, firmy z branży rolniczej Polski Związek Działkowców, bayer, Jan-Sad, Koppert, ProBiotics
5	Integrowana uprawa roślin rolniczych i warzywniczych z rodziny kapustowatych	konferencja	marzec	20 lutego	producenci, doradcy, przetwórcy/ 41	IOR-PIB Poznań, Bejo Zaden, UWM, Instytut Ogrodnictwa Skierniewice, Syngenta
6	Nowe ramy prawne funkcjonowania grup producentów rolnych w PROW na lata 2014-2020	konferencja	kwiecień	-	rolnicy i członkowie grup producentów rolnych	Urząd Marszałkowski, ARiMR, Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego
7	Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020 - wybrane działania inwestycyjne, płatności bezpośrednie z nowymi elementami płatności	seminarium	czerwiec	05 marca	rolnicy, przedsiębiorcy, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 79	ARiMR, UMiG, Starostwo Powiatowe, WET, Urząd Pracy
8	Podsumowanie rachunkowości rolnej Polskiego FADN w województwie warmińsko-mazurskim za 2015 rok	konferencja	październik	26 listopada	doradcy Polskiego FADN, rolnicy/ 86	IERiGŻ-PIB Warszawa
9	Szanse i wyzwania dla młodych producentów rolnych w perspektywie finansowej WPR 2014-2020	konferencja	listopad	07 grudnia	młodzi rolnicy, przedstawiciele instytucji i organizacji rolniczych, UWM i doradztwa/ 143	przedstawiciele samorządu wojewódzkiego i lokalnego, instytucji i organizacji rolniczych, UWM, doradztwa
10	Zasady integrowanej ochrony roślin w uprawach rolniczych	konferencja	listopad	17 listopada	producenci rolni, instytucje otoczenia rolniczego, doradcy/ 94	UWM, IOR
11	Przez innowacyjność do sukcesu IV cykl konferencji Farmera	konferencja	ponadplanowo	10 lutego	rolnicy, doradcy/ 93	FARMER, BGŻ, CALDENA, INTERMAG
12	Nowe kierunki w hodowli bydła mlecznego	seminarium	ponadplanowo	10 marca	hodowcy bydła mlecznego/ 45	DeLaval
13	Spotkanie informacyjno-szkoleniowe dla pracowników jednostek doradztwa rolniczego, pracowników sieci KSOW oraz ich największych potencjalnych partnerów w danym regionie dotyczące możliwości korzystania oraz zasad wdrażania działania "Współpraca" w ramach PROW na lata 2014-2020	seminarium	ponadplanowo	13 maja	pracownicy Ośrodków Doradztwa Rolniczego, pracownicy KSOW, firmy doradcze, przedstawiciele LGD/ 44	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

Wykonanie 2015					Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji
14	Poprawne żywienie krów mlecznych	seminarium	ponadplanowo	24 maja	producenci mleka/ 23	W-MZHB, W-MIR
15	Wybrane problemy integrowanej ochrony zbóż i rzepaku na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego ze szczególnym uwzględnieniem systemów doradczych oraz monitorowania agrofagów i sygnalizowania potrzeby wykonania zabiegów	seminarium	ponadplanowo	11 czerwca	rolnicy, doradcy, specjaliści/ 50	WIORIN, UWM, W-M Izba Rolnicza
16	Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji systemu obrotu i wykorzystania w paszach (współorganizacja)	konferencja	ponadplanowo	11 czerwca	rolnicy, przedstawiciele instytucji i organizacji rolniczych/ 48	Zespół Szkół CKR w Karolewie, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
17	Premia dla młodych rolników w ramach PROW 2014-2020 - wymogi, kryteria, wnioski, załączniki	seminarium	ponadplanowo	30 lipca	doradcy, pracownicy ARiMR/ 51	ARiMR
18	Aktualne wyzwania w technologii produkcji mleka dla województwa warmińsko-mazurskiego (współorganizacja)	seminarium	ponadplanowo	05 września	hodowcy bydła mlecznego, producenci mleka, instytucje współpracujące, specjaliści branżowi/ 46	Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polski Związek Hodowców i Producentów Bydła Mlecznego, UWM, MLEKPOL, BGŻ
19	Polska wieprzowina i jej jakość (współorganizacja)	konferencja	ponadplanowo	06 września	rolnicy, konsumenci/ 50	KZGPR, UWM, instytucje i organizacje rolnicze
20	Stawiamy na bezpieczeństwo - Warmia i Mazury (współorganizacja)	konferencja	ponadplanowo	05 października	rolnicy, przedstawiciele jednostek i instytucji działających na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich/ 81	KRUS, ARiMR, ARR, W-MIR, PIP, WFOŚiGW, BGŻ BNP Paribas, KSOW, LM HALE
21	Warsztaty dla doradców i specjalistów W-MODR z działania PROW 2014-2020 "Modernizacja gospodarstw rolnych"	seminarium	ponadplanowo	13 października	specjaliści doradcy W-MODR, pracownicy ARiMR/ 74	ARiMR
22	Nowe technologie żywienia trzody chlewnej. Modernizacja gospodarstw rolnych PROW 2014-2020	seminarium	ponadplanowo	29 października	rolnicy, producenci trzody chlewnej/ 61	LUB TUCZ, UWM, POLMLEK Lidzbark Warmiński, Trouw Nitriton
23	Spotkanie informacyjno-szkoleniowe dotyczące Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich z elementami zastosowania innowacji w zakresie energetyki odnawialnej	konferencja	ponadplanowo	18 listopada	rolnicy, doradcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji naukowych/ 80	IEO, CBEO, WMAE
Cel 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego						
1	Integrowana produkcja owoców ziarnkowych, pestkowych i jagodowych na Warmii, Mazurach i Powiślu	konferencja	luty	23 stycznia	producenci, doradcy, przetwórcy, uczniowie i studenci/ 145	MIRPOL Orneta, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, jednostki zaopatrzenia rolniczego, firmy z branży rolniczej
2	Rozwój systemu marketingu bezpośredniego	konferencja	październik	17 grudnia	rolnicy, przedsiębiorcy/ 86	WSSE, Wojewódzka Inspekcja Weterynaryjna, UWM
3	Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych w ramach PROW 2014-2020	seminarium	ponadplanowo	13 listopada	przetwórcy rolni, grupy producentów rolnych/ 47	ARiMR

Wykonanie 2015					Konferencje i seminaria	
Lp.	Temat	Forma	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci, liczba uczestników	Inne instytucje uczestniczące w realizacji
4	Ryzyko przekroczenia dopuszczalnych norm dla WWA w żywności pochodzenia zwierzęcego w zależności od parametrów procesu wędzenia	seminarium	ponadplanowo	23 listopada	rolnicy, producenci MOL, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 26	CDR Brwinów Oddział Radom, UP Lublin
Cel 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa						
1	Dobre praktyki pszczelarskie w przydomowej pasiece	seminarium	15 kwietnia	29 kwietnia	pszczelarze, doradcy, sympatycy pszczelarstwa, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 57	UWM, ARR OT Olsztyn, Wojewódzki Związek Pszczelarski
2	Rolnictwo ekologiczne z przyszłością	seminarium	maj	12 marca	rolnicy, młodzież, doradcy, ekolodzy, samorządowcy, liderzy z obszarów wiejskich/ 31	W-MZHK
3	Przedsiębiorca z klimatem	konferencja	czerwiec	przeniesiono realizację na 2016 r.	przedsiębiorcy z obszarów wiejskich	FDPA, POLBIOM
4	Zdrowy człowiek w zdrowym środowisku	konferencja	październik	01 października	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 60	Starostwa Powiatowe
5	Poferment nawozem dla rolnictwa	seminarium	ponadplanowo	18 lutego	rolnicy, przedstawiciele firm nawozowych, szkół rolniczych, mediów, przedsiębiorców, samorządów, doradców PZDR/ 70	FDPA, Biogazownie Polskie Kraków, CES Kraków, GO-Leasing Elk
Cel 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich						
1	Cztery pory roku w zagrodzie edukacyjnej	seminarium	marzec	25 marca	mieszkańcy obszarów wiejskich, kwaterodawcy/ 55	właściciele zagród edukacyjnych
2	Spółdzielnie socjalne jako forma działalności gospodarczej	seminarium	wrzesień	30 czerwca	mieszkańcy obszarów wiejskich, osoby zainteresowane tematyką spółdzielczości, doradcy/ 30	PUP, Fundacja Rozwoju Ziemi Oleckiej, Stowarzyszenie Powiatów, Miast i Gmin EGO Kraina Bociana

DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA								
	Metoda/Temat	Cel	Razem					
			konsultacje			wizyty		
			plan	wykonanie	% wykonanych	plan	wykonanie	% wykonanych
1.	Wymogi wzajemnej zgodności i bhp dla gospodarstw rolnych (cross-compliance)	C1	624	643	103%	229	198	86%
2.	DORADZTWO WYNIKAJĄCE Z UMÓW O WSPÓŁPRACĘ (dot. umów zawartych w 2013 i 2014 r.) * Indywidualne doradztwo technologiczne; * Ocena stanu zdrowotności roślin po zimie; * Rozpoznanie chorób, szkodników i prognozy szkodliwości z podaniem metod zwalczania lub zapobiegania; Minimum 3 wizyty w gospodarstwie	C1	61	48	79%	216	184	85%
3.	Produkcja roślinna	C1	2 882	4 594	159%	2 367	2 880	122%
4.	Produkcja ogrodnicza	C1	515	513	100%	247	189	77%
5.	Integrowana ochrona roślin	C1	2 162	2 626	121%	1 495	1 426	95%
6.	Integrowana produkcja roślinna	C2	601	648	108%	370	304	82%
7.	Ochrona środowiska	C3	563	883	157%	327	344	105%
8.	Rolnictwo ekologiczne	C3	1 455	2 445	168%	863	1 018	118%
9.	Melioracje w rolnictwie	C3	503	787	156%	251	219	87%
10.	Odnawialne źródła energii	C3	543	735	135%	230	161	70%
11.	Produkcja zwierzęca	C1	2 683	3 139	117%	2 006	2 563	128%
12.	Produkcja surowców do wytwarzania żywności wysokiej jakości	C2	212	433	204%	75	79	105%
13.	Zrównoważona gospodarka rybacka	C1	136	208	153%	36	37	103%
14.	Pszczelarstwo	C3	155	298	192%	86	59	69%
15.	Zasady nawożenia na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN)	C3	14	127	907%	22	17	77%
16.	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW w roku 2015 ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności	C1	3 952	9 650	244%	1 455	1 660	114%
17.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020		6 310	6 846	108%	2 395	2 074	87%
a.	<i>Udzielanie pomocy rolnikom lub właścicielom lasów w korzystaniu z usług doradczych</i>	C1	231	171	74%	89	199	224%
b.	<i>Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych</i>	C1	940	1 639	174%	434	631	145%
c.	<i>Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych</i>	C2	75	63	84%	14	9	64%
d.	<i>Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników</i>	C1	772	1 001	130%	273	181	66%
e.	<i>Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich</i>	C4	592	384	65%	146	75	51%
f.	<i>Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych</i>	C4	212	194	92%	107	36	34%
g.	<i>Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw</i>	C1	726	596	82%	237	125	53%
h.	<i>Płatności dla rolników kwalifikujących się do wsparcia w ramach systemu dla małych gospodarstw</i>	C1	686	644	94%	276	86	31%
i.	<i>Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym</i>	C1	88	43	49%	11	4	36%
j.	<i>Wsparcie na nowych uczestników systemów jakości</i>	C2	170	123	72%	38	24	63%
k.	<i>Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych</i>	C3	958	1 183	123%	491	481	98%
l.	<i>Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie</i>	C3	75	39	52%	18	8	44%
ł.	<i>Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne</i>	C3	262	242	92%	94	71	76%
m.	<i>Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego</i>	C3	302	291	96%	106	106	100%

DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA								
	Metoda/Temat	Cel	Razem					
			konsultacje			wizyty		
			plan	wykonanie	% wykonanych	plan	wykonanie	% wykonanych
n.	Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych	C3	152	159	105%	50	19	38%
o.	Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (inwestycje zapobiegawcze)	C1	21	15	71%	2	5	250%
p.	Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (inwestycje odtworzeniowe)	C1	21	21	100%	2	6	300%
r.	Wsparcie na rzecz rozwoju nowych produktów, praktyk, procesów i technologii w sektorze rolno-spożywczym	C2	27	38	141%	7	8	114%
18.	Wspólna Polityka Rolna na lata 2014-2020	C1	1 841	2 497	136%	812	980	121%
19.	Wsparcie finansowe gospodarstw rolnych ze środków krajowych oraz UE - PROW 2007-2013		x	1 308	x	x	354	x
a.	Ułatwianie startu młodym rolnikom 2007-2013	C1	x	373	x	x	50	x
b.	Modernizacja gospodarstw rolnych 2007-2013	C1	x	74	x	x	18	x
c.	Program rolnośrodowiskowy 2007-2013	C3	x	861	x	x	286	x
20.	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych	C1	566	759	134%	235	153	65%
21.	Informacja rynkowa - co, gdzie, kiedy, za ile?	C1	533	780	146%	93	80	86%
22.	Kalkulacje rolnicze	C1	197	255	129%	35	28	80%
23.	Zespołowe formy działania rolników, w szczególności grupy producentów rolnych	C1	116	164	141%	16	3	19%
24.	Rachunkowość rolna Polski FADN	C1	181	216	119%	2 035	4 581	225%
25.	Wykorzystanie programów komputerowych służących sprawnemu zarządzaniu gospodarstwem rolnym	C1	62	63	102%	28	12	43%
26.	Podatki w rolnictwie, w tym VAT, podatek dochodowy; ubezpieczenia, inne prawne aspekty	C1	795	1 062	134%	341	274	80%
27.	Źródła finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii; efektywność energetyczna w gospodarstwie	C3	179	195	109%	64	46	72%
28.	Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich – aspekty prawne, organizacyjne i finansowe	C4	210	196	93%	50	28	56%
29.	Marketing w produkcji rolniczej i pozarolniczej	C4	197	227	115%	45	23	51%
30.	Sprzedaż bezpośrednia, rynki rolne	C2	393	500	127%	84	58	69%
31.	Działalność agroturystyczna i turystyka wiejska	C4	896	786	88%	324	180	56%
32.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego	C4	236	242	103%	53	42	79%
33.	Promocja produktu lokalnego i regionalnego	C2	225	288	128%	51	31	61%
34.	Estetyzacja przestrzeni wiejskiej	C4	255	249	98%	119	95	80%
35.	Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich w formach pozaszkolnych	C4	256	301	118%	17	12	71%
36.	Inne, np. klęski żywiołowe, szacowanie szkód	C1	146	8 362	5727%	87	8 107	9318%
37.	Konsultacje dla doradców		2 670	2 950	110%	x	x	x
Razem			33 325	56 023	168%	17 159	28 499	166%

DZIAŁALNOŚĆ PROMOCYJNA					
L.p.	Metoda/Temat	Cel	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Wystawy		109	100	92%
1.	Prezentacja płodów rolnych, oferty W-MODR na dożynkach powiatowych	C1	12	12	100%
2.	Prezentacja płodów rolnych, oferty W-MODR na dożynkach gminnych	C1	66	54	82%
3.	Prezentacja oferty W-MODR i doradztwo dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich podczas imprez określonych w "Kalendarzu imprez regionalnych" oraz podczas:		30	33	110%
a.	<i>Dożynki Wojewódzkie</i>	C1	2	2	100%
b.	<i>Targi Pszczelarskie</i>	C3	2	2	100%
c.	<i>Święto Pieczonego Ziemniaka</i>	C2	1	1	100%
d.	<i>Święto Mleka</i>	C2	2	1	50%
e.	<i>Święto Gęsi</i>	C2	1	1	100%
f.	<i>Czempionat koni w Stulichach</i>	C1	1	1	100%
g.	<i>Majówka z ROLTOP</i>	C1	1	1	100%
h.	<i>Dni Pól</i>	C1	4	4	100%
i.	<i>Inne: podczas pikników, festiwali, świąt</i>	C1	16	20	125%
4.	Wystawy wojewódzkie		1	1	100%
II.	Konkursy:		180	174	97%
1.	Organizacja konkursu		8	11	138%
2.	Zgłoszenie uczestników		112	83	74%
a.	<i>Agroliga</i>	C1	22	19	86%
b.	<i>Farmer Roku</i>	C1	8	5	63%
c.	<i>Najlepsze gospodarstwo ekologiczne</i>	C3	9	8	89%
d.	<i>Bezpieczne gospodarstwo rolne</i>	C1	23	13	57%
e.	<i>Konkurs na najlepszego producenta i hodowcę trzody chlewnej</i>	C1	6	0	0%
f.	<i>Konkurs na najlepszego producenta mleka i mięsa</i>	C1	12	6	50%
g.	<i>Sposób na sukces</i>	C4	4	3	75%
h.	<i>Ogród przyjazny rodzinie i turystom</i>	C4	17	15	88%
i.	<i>Smaki Warmii, Mazur i Powiśla</i>	C2	11	11	100%
j.	<i>Zielone Lato</i>	C4	x	2	x
k.	<i>Rolnik Roku Morza Bałtyckiego</i>	C3	x	1	x
3.	Udział w komisji konkursowej		60	80	133%
a.	<i>Agroliga</i>	C1	3	2	67%
b.	<i>Najlepsze gospodarstwo ekologiczne</i>	C3	x	1	x
c.	<i>Ogród przyjazny rodzinie i turystom</i>	C4	3	3	100%
d.	<i>Konkurs potraw wielkanocnych</i>	C2	1	1	100%
e.	<i>Konkurs potraw wigilijnych</i>	C2	1	4	400%
f.	<i>Czysta i piękna zagroda - estetyczna wieś</i>	C4	3	2	67%
g.	<i>Najładniejszy ogródek przydomowy</i>	C4	5	3	60%
h.	<i>Najładniejszy wieniec dożynkowy</i>	C4	19	14	74%
i.	<i>Inne: podczas lokalnych pikników, festiwali, świąt</i>	C1	25	48	192%
j.	<i>Zielone Lato</i>	C4	x	1	x
k.	<i>Młody Lektor W-MODR</i>	C4	x	1	x
III.	Olimpiady:	C1	25	26	104%
1.	Organizacja Olimpiady	C1	2	2	100%
2.	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie (eliminacje powiatowe)	C1	19	19	100%
3.	Udział w komisji konkursowej	C1	4	5	125%
a.	<i>Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie (województwa)</i>	C1	3	2	67%
b.	<i>Olimpiada Młodych Producentów Rolnych (finał wojewódzki)</i>	C1	1	3	300%
IV.	Targi:		3	2	67%
1.	VII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogrodach", 25-26.04.2015 r.	C1	1	1	100%
2.	XXII Targi Rolne, czerwiec 2015 r.	C1	1	0	0%
3.	III Jesienne Targi Ogrodnicze, XXII Targi Rolnicze „Wszystko dla rolnictwa” 05-06.09.2015 r.	C1	1	1	100%

Wykonanie 2015				Imprezy promocyjne		
Lp.	Temat	Forma	Zasięg	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
Cel 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych						
1	Olimpiada Młodych Producentów Rolnych (finał wojewódzki)	olimpiada	województwo	26 lutego	26 lutego	młodzi producenci rolni 17-40 lat/ 34 os.
2	Konkurs fotograficzny "Rolnictwo to moja pasja" - VI edycja	konkurs	województwo	luty-kwiecień	luty-kwiecień	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 23 os., 102 zdjęcia
3	Bezpieczne gospodarstwo rolne	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	marzec	marzec	rolnicy/ 7 os.
4	VII Wiosenne Targi Ogrodnicze "Pamiętajcie o ogrodach"	targi	województwo	25-26 kwietnia	25-26 kwietnia	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich i miast województwa/ 157 wystawców, około 20 tys. zwiedzających
5	Quiz wiedzy rolniczej	konkurs	region	maj	24 maja	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 59 os.
6	AgroLiga 2015 (etap wojewódzki)	konkurs	województwo	maj-wrzesień	maj-wrzesień	rolnicy/ 13 os. przedsiębiorcy/ 4 os.
7	Konkurs na najlepszego producenta i hodowcę trzody chlewnej	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	maj-wrzesień	brak realizacji	producenci i hodowcy trzody chlewnej
8	Rolnik - Farmer Roku	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	czerwiec	czerwiec	rolnicy/ 5 os.
9	XXII Targi Rolne	targi	województwo	czerwiec	brak realizacji	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich i miast województwa
10	Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie	olimpiada	województwo	26 czerwca	26 czerwca	producenci rolni w wieku 18-35 lat/ 50 os.
11	Konkurs na najlepszego producenta mleka i mięsa	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	czerwiec-lipiec	wrzesień	producenci mleka, hodowcy bydła mlecznego i mięsnego / 8 os.
12	III Jesienne Targi Ogrodnicze XXII Targi Rolnicze "Wszystko dla rolnictwa"	targi	województwo	05-06 września	05-06 września	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich i miast województwa/ 158 wystawców, około 35 tys. zwiedzających
13	Konkurs wiedzy "Bezpieczne żniwa"	konkurs	region	wrzesień	8 września	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 29 os.
14	Wystawa produktów rolnych z Warmii, Mazur i Powiśla	wystawa	województwo	19-20 września	19-20 września	rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich/ 8 tys. os. zwiedzających
15	Warmińsko-Mazurska Wystawa Zwierząt Hodowlanych	wystawa	województwo	ponadplanowo	05-06 września	rolnicy, hodowcy zwierząt / 44 hodowców, 117 szt. zwierząt hodowlanych (bydło mleczne 32, bydło mięsne 3, żrebięta z matkami 24, owce 30, kozy 6, trzoda chlewna 22)

Wykonanie 2015				Imprezy promocyjne		
Lp.	Temat	Forma	Zasięg	Planowany termin realizacji	Realizacja	Adresaci
Cel 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego						
1	Smaki Warmii, Mazur i Powiśla	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	październik	październik	rolnicy, przedsiębiorcy/ 12 os.
2	Najładniejszy wystrój stołu wigilijnego	konkurs	województwo	ponadplanowo	17 grudnia	gospodarstwa agroturystyczne, koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia / 6 podmiotów
3	Konkurs "Jaki to grzyb?" zorganizowany podczas Dożynek Gminy Ełk i Pikniku Zbożowego	konkurs	region	ponadplanowo	30 sierpnia	uczestnicy dożynek i pikniku zbożowego / 35 os.
Cel 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa						
1	Konkurs wiedzy ekologicznej	konkurs	region	maj	9 marca	rolnicy, młodzież wiejska/ 13 os.
2	Najlepsze gospodarstwo ekologiczne	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	maj-czerwiec	maj-czerwiec	rolnicy ekologiczni/ 7 os.
3	VI Edycja Regionalnego Konkursu Fotograficznego "Najciekawszy Obiekt Przyrody"	konkurs	region	lipiec-wrzesień	1 sierpnia-15 września	mieszkańcy obszarów wiejskich/ 20 os., 53 zdjęcia
4	Rolnik Roku Morza Bałtyckiego	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	ponadplanowo	czerwiec	rolnicy/ 3 os.
5	"Quiz Wiedzy Pszczelarskiej" podczas Regionalnego Święta Miodu w Ełku	konkurs	region	ponadplanowo	10 października	uczestnicy Święta Miodu/ 21 os.
Cel 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich						
1	Ogród przyjazny rodzinie i turystom	konkurs	województwo	maj-lipiec	maj-lipiec	rolnicy, kwaterodawcy, mieszkańcy terenów wiejskich/ 20 os.
2	Młody lektor W-MODR 2015	konkurs	województwo	czerwiec	27 października	młodzi doradcy W-MODR (do 5 lat stażu)/ 9 os.
3	Sposób na sukces	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	wrzesień	październik	osoby fizyczne, osoby prawne/ 2 os.
4	Zielone Lato	zgłoszenie uczestników do konkursu	województwo	ponadplanowo	maj	gospodarstwa agroturystyczne i obiekty turystyki wiejskiej/ 2 podmioty

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA					
L.p.	Metoda/Temat	Cel	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
I.	Artykuły:		302	342	113%
1.	Bieżące informacje dotyczące gminy, powiatu, regionu	C4	75	72	96%
2.	Produkcja roślinna, w tym: agrotechnika, minimalne wymagania wzajemnej zgodności (cross-compliance), wytwarzanie surowców do produkcji żywności naturalnej i tradycyjnej	C1, C2	70	79	113%
3.	Integrowana ochrona roślin	C1	16	9	56%
4.	Produkcja zwierzęca, w tym: dobrostan zwierząt, wytwarzanie surowców do produkcji żywności naturalnej i tradycyjnej	C2, C1	39	44	113%
5.	Zrównoważona gospodarka rybacka	C1	1	4	400%
6.	Ochrona środowiska, rolnictwo ekologiczne	C3	14	14	100%
7.	Odnawialne źródła energii	C3	6	8	133%
8.	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków UE i krajowych: Wspólna Polityka Rolna, w tym: PROW na lata 2014-2020, płatności bezpośrednie	C1	19	28	147%
9.	Wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych	C1	1	1	100%
10.	Aspekty ekonomiczne gospodarstw i poszczególnych działalności	C1	8	15	188%
11.	Sprzedaż bezpośrednia produktów z gospodarstwa oraz działalność marginalna, ograniczona i lokalna	C2	4	2	50%
12.	Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich	C4	12	10	83%
13.	Agroturystyka i turystyka wiejska	C4	17	16	94%
14.	Wiejskie gospodarstwo domowe	C4	20	40	200%
II.	Opracowanie news'a		33	67	203%
III.	Notowania cenowe - MRiRW i inne (tygodniowo)	C1	x	123	x
IV.	Opracowanie kalkulacji wybranych technologii produkcji rolnej	C1	9	32	356%
V.	Informacje prawne	C1	13	12	92%
VI.	Informacje rynkowe (miesięcznie)	C1	240	246	103%
VII.	Meldunki żniwne (tygodniowo)	C1	339	287	85%
VIII.	Broszury i ulotki		36	39	108%

Wykonanie 2015		Broшуry i ulotki					
Lp.	Temat	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
Cel 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych							
1	Poradnik operatora opryskiwacza polowego	broшуra	luty	luty	3 000	A5	45 52
2	Uprawa odmian odpornych jako element integrowanej ochrony roślin	broшуra	luty	sierpień	400	A5	12
3	Wybrane działania PROW 2014-2020 - podstawowe informacje	ulotka	luty	luty	150	A4	2
4	Przeciwdziałanie występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych trzody chlewnej	broшуra ulotka	kwiecień	kwiecień	500	A5	24
5	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.1	ulotka	kwiecień	kwiecień	200 150	A5	8
6	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.1	ulotka	kwiecień	kwiecień	200	A5	8
7	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.1	ulotka	kwiecień	kwiecień	100	A5	4 8
8	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.1 Nowe wyzwania dla rolników i doradców wynikające z PROW na lata 2014-2020	ulotka broшуra	kwiecień	maj	200 1 000	A5 A4	8 36
9	Nowe zasady udzielania kredytów preferencyjnych	ulotka	kwiecień	kwiecień	200	A5	2
10	Nowe zasady rolniczego kształcenia zawodowego dorosłych	ulotka	kwiecień	kwiecień	50	A5	17 20
11	Wykorzystanie nasion strączkowych w żywieniu trzody chlewnej	ulotka broшуra	maj	grudzień	500	A5	12 16
12	Jak skutecznie negocjować? Zasady, uwagi, porady	ulotka	czerwiec	czerwiec	500	A5	4
13	Rośliny strączkowe w żywieniu bydła	broшуra	lipiec	grudzień	200	A5	12 16
14	Odchów cieląt	ulotka	wrzesień	grudzień	200	A5	4
15	Rola i znaczenie innowacji na obszarach wiejskich Innowacje w rolnictwie i na obszarach wiejskich	broшуra	wrzesień	grudzień	300	A5	16 20
16	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.2	ulotka	wrzesień	wrzesień	400 150	A5	8 12
17	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.2 Funkcjonowanie grup producentów rolnych w nowym PROW na lata 2014-2020 - propozycje dotyczące rejestrowania i finansowania	ulotka	wrzesień	wrzesień	200 100	A5	8 4
18	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.2	ulotka	wrzesień	sierpień	200 150	A5	8 12
19	Wybrane działania PROW 2014-2020 cz.2	ulotka	wrzesień	sierpień	100 150	A5	4
20	Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój - propozycje legislacyjne	ulotka	wrzesień	wrzesień	200	A5	4
21	Rolnicze kwalifikacje zawodowe	ulotka	wrzesień	wrzesień	60	A5	4
22	Bezpieczeństwo i higiena pracy przy stosowaniu środków ochrony roślin	ulotka	wrzesień	wrzesień	500	A5	4

Wykonanie 2015		Broszury i ulotki					
Lp.	Temat	Rodzaj publikacji	Planowany termin wydania	Realizacja	Nakład	Format	Liczba stron
23	Porządkowanie dokumentacji w gospodarstwie rolnym	brozura	listopad	listopad	150	A5	12 16
24	Uprawa truskawek pod osłonami	brozura	listopad	grudzień	100	A5	12 8
25	Na co chorują rolnicy? Czyli kilka słów o chorobie zawodowej	brozura	grudzień	grudzień	200	A5	16 20
26	Uprawa warzyw korzeniowych	ulotka	grudzień	grudzień	100	A5	12
27	Uprawa pomidora gruntowego	ulotka	grudzień	grudzień	100	A5	14 12
28	Technologie uprawy roślin bobowatych, ich rola gospodarcza i znaczenie w płodozmianie	brozura	ponadplanowo	luty	1 000	A5	32
29	Szanse i wyzwania dla młodych producentów rolnych w perspektywie finansowej 2014-2020	brozura	ponadplanowo	listopad	200	A4	36
Cel 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego							
1	Przepisy kulinarne na święta i nie tylko	brozura	kwiecień	kwiecień	300	A5	12 28
2	Sprzedaż bezpośrednia w gospodarstwie	brozura	czerwiec	grudzień	300	A5	15 20
3	Mity i hity zdrowego odżywiania na wsi	brozura	wrzesień	wrzesień	300	A5	12 16
4	Mleko i jego przetwory w żywieniu człowieka	ulotka	wrzesień	październik	300	A5	10 16
Cel 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa							
1	Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Nowe zasady	ulotka	kwiecień	kwiecień	300	A5	8
2	Program Rolnośrodowiskowo-Klimatyczny 2014-2020	brozura	kwiecień	grudzień	300	A5	16 20
Cel 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich							
1	Spółdzielnie socjalne jako forma działalności gospodarczej	brozura	kwiecień	kwiecień	100	A5	16 20
2	Uzupełnienie informacji o zagrodach edukacyjnych	ulotka	czerwiec	czerwiec	50	A5	4
3	Szlakiem zagród edukacyjnych	ulotka	sierpień	luty	300	A4 DL	4 6
4	Uzupełnienie informacji o zagrodach edukacyjnych	ulotka	ponadplanowo	sierpień	50	A5	4

DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA					
L.p.	Metoda/Temat	KOD (cel pośredni)	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
1.	Płatności bezpośrednie i ONW - wniosek o pomoc	C1	10 005	12 215	122%
1.1	Korekta wniosku o płatności bezpośrednie	C1	x	7	x
2.	Działania PROW na lata 2007-2013		1 499	2 395	160%
2.1	Ułatwianie startu młodym rolnikom 2007-2013	C1	49	38	78%
	wniosek o płatność	C1	49	33	67%
	uzupełnienie wniosku i planu na wniosek rolnika	C1	x	5	x
2.2	Modernizacja gospodarstw rolnych 2007-2013	C1	4	3	75%
	wniosek o płatność	C1	4	3	75%
2.3	Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności 2007-2013	C2	47	56	119%
	wniosek o płatność	C2	47	56	119%
2.4	Program rolnośrodowiskowy 2007-2013	C3	1 324	2 231	169
	wniosek kontynuacyjny RŚ + wniosek obszarowy	C3	1 182	2 072	175
	zmiana planu RŚ	C3	142	128	90%
	prowadzenie rejestru RŚ	C3	x	5	x
	pozostała dokumentacja RŚ	C3	x	26	x
2.5	Plany nawożenia - rolnictwo zrównoważone 2007-2013	C3	72	63	88%
2.6	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej 2007-2013	C4	2	2	100%
	wniosek o płatność	C4	2	2	100%
2.7	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw 2007-2013	C4	1	2	200%
	wniosek o płatność	C4	1	2	200%
2.8.	Grupy producentów rolnych - opracowanie wniosku o płatność 2007-2013	C1	x	1	x
3.	Działania PROW na lata 2014-2020		488	577	118%
3.1	Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych 2014-2020	C1	91	20	22%
	wniosek o pomoc	C1	91	20	22%
3.2	Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników 2014-2020	C1	81	29	36%
	wniosek o pomoc	C1	81	29	36%
3.3	Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich 2014-2020	C4	27	0	0%
	wniosek o pomoc	C4	27	0	0%
3.4	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości 2014-2020	C2	22	0	0%
	wniosek o pomoc	C2	22	0	0%
3.5	Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych 2014-2020	C3	8	0	0%
	wniosek o pomoc	C3	8	0	0%
3.6	Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny 2014-2020	C3	165	376	228%
	nowy plan RŚ-K i wniosek + wniosek obszarowy	C3	154	376	244%
	zmiana planu RŚ-K	C3	11	0	0%
3.7	Plany nawożenia - rolnictwo zrównoważone 2014-2020	C3	4	4	100%

DZIAŁALNOŚĆ KOMERCYJNA					
L.p.	Metoda/Temat	KOD (cel pośredni)	Razem		
			plan	wykonanie	% wykonanych
3.8	Program rolnictwo ekologiczne 2014-2020	C3	90	148	164%
	nowy plan RE i wniosek + wniosek obszarowy	C3	83	146	176%
	zmiana planu RE	C3	7	0	0%
	pozostała dokumentacja RE	C3	x	2	x
4.	Biznesplan	C1	24	15	63%
5.	Analiza, ekspertyza	C1	x	1	x
6.	Wniosek o kredyt kłękowy	C1	9	0	0%
7.	Deklaracja podatku VAT	C1	220	332	151%
8.	Pomoc w prowadzeniu korespondencji urzędowej		29	28	97%
9.	Audyt plantacji roślin energetycznych	C3	x	3	x
10.	Plan nawożenia	C1	x	2	x
11.	Wniosek o dopłaty do materiału siewnego	C1	251	282	112%
12.	Plan rocznej produkcji dla gospodarstwa ekologicznego	C3	28	17	61%
13.	Plan przestawienia gospodarstwa na ekologiczny sposób produkcji	C3	2	0	0%
14.	Wniosek zgłoszeniowy do systemu rolnictwa ekologicznego	C3	40	12	30%
15.	Atestacja opryskiwaczy	C1	821	746	91%
16.	Kurs operatora kombajnów	C1	3	4	133%
17.	Szkolenie chemizacyjne - podstawowe	C1	1	10	1000%
18.	Szkolenie chemizacyjne - uzupełniające	C1	19	18	95%
19.	Szkolenie w zakresie doradztwa dot. śr. ochr. roślin - podstawowe	C1	1	2	200%
20.	Szkolenie w zakresie doradztwa dot. śr. ochr. roślin - uzupełniające	C1	3	1	33%
21.	Szkolenie w zakresie integrowanej produkcji roślin - podstawowe	C2	x	1	x
22.	Wykład na szkoleniach (chemizacyjne, śr. ochr. roślin, agroturystyczny, kombajnista)		53	45	85%
23.	Opracowanie projektu, programu (FAPA, MSZ, KSOW)		5	11	220%
23.1	WFOŚiGW		2	1	50%
23.2	WODR		x	1	x
23.3	KSOW		3	6	200%
	KSOW (szkolenia, wyjazdy)		3	4	133%
	KSOW (konkursy, wystawa)		x	2	x
23.4	Związki branżowe		x	2	x
	POLSUS		x	1	x
	PZHiPBM		x	1	x
24	Szkolenia realizowane w ramach projektów		47	48	102%
24.1	Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony w województwie warmińsko-mazurskim	C1	46	46	100%
24.2	Integrowana produkcja roślin	C2	1	2	200%

DOSKONALENIE KADRY (w PZDR)					
Lp.	Zakres doskonalenia	Cel	razem		
			plan	wykonanie	% wykonanie
I.	PRODUKCJA ROŚLINNA	C1	17	13	76
1.	Integrowana ochrona roślin		7	6	86
2.	Integrowana produkcja roślin		6	4	67
3.	Technologie uprawy roślin bobowatych i ich znaczenie w płodozmianie		4	3	75
II.	PRODUKCJA ZWIERZĘCA:	C1	4	5	125
1.	Żywienie i rozród bydła mlecznego / bydła mięsnego		3	4	133
2.	Gospodarka rybacka		1	1	100
III.	EKOLOGIA I OCHRONA ŚRODOWISKA	C3	17	22	129
1.	Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne i rolnictwo ekologiczne - zasady uczestnictwa, wymagania, płatności na rok 2015		16	20	125
2.	Odnawialne źródła energii		1	2	200
IV.	WSPARCIE FINANSOWE I ORGANIZACJA GOSPODARSTWA	C1	38	46	121
1.	Zasady przyznawania płatności bezpośrednich i ONW ze szczególnym uwzględnieniem nowych elementów płatności		15	17	113
2.	Bieżące informacje dotyczące poszczególnych działań PROW 2014-2020		7	11	157
3.	Rachunkowość rolna, podatki w rolnictwie / FADN		13	15	115
5.	Aspekty prawne dotyczące sprzedaży bezpośredniej oraz działalność marginalna, ograniczona i lokalna		3	3	100
V.	Spotkania koordynacyjne nt. metodyki doradztwa; doskonalenie umiejętności w zakresie SPiS		2	3	150
VI.	Konsultacje i nadzór w zakresie prawidłowego dokumentowania pracy zgodnie z Instrukcją Kancelaryjną i Jednolitym Rzeczowym Wykazem Akt		3	2	67
SUMA:			81	91	112

Wykonanie 2015				Projekty i programy		
Lp.	Temat	Adresaci	Zasięg	Plan, np.: ilość szkoleń, liczba uczestników	Realizacja	Źródło finansowania
Cel 1 Wspieranie konkurencyjności i zwiększania rentowności gospodarstw rolnych						
1.	Projekty współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:					
a.	<i>Integrowana ochrona zbóż i rzepaku</i>	<i>rolnicy</i>	<i>województwo</i>	<i>23 szkolenia gminne</i>	<i>23 szkolenia gminne/ 460 os.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
b.	<i>Nowe wyzwania dla rolników i doradców wynikające z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020</i>	<i>rolnicy, przedstawiciele instytucji otoczenia rolnictwa, doradcy</i>	<i>województwo</i>	<i>19 szkoleń powiatowych</i>	<i>19 szkoleń powiatowych/ 1025 os.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
c.	<i>Nowe ramy prawne funkcjonowania grup producentów rolnych w PROW na lata 2014-2020</i>	<i>rolnicy i członkowie grup producentów rolnych</i>	<i>województwo</i>	<i>konferencja / 80 os.</i>	<i>brak realizacji</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
d.	<i>Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie</i>	<i>producenci rolni w wieku 18-35 lat</i>	<i>województwo</i>	<i>ponadplanowo</i>	<i>Organizacja Olimpiady w dniu 22.06.2016 r./ 57 os. projekt opracowany w 2015 r., realizacja po akceptacji, w 2016 r.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
e.	<i>Propagowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez organizację czterech działań szkoleniowo-promocyjnych</i>	<i>rolnicy, mieszkańcy obszarów wiejskich, przedstawiciele samorządów terytorialnych, przedsiębiorcy</i>	<i>województwo</i>	<i>ponadplanowo</i>	<i>Wyjazd studyjny, konkurs fotograficzny, konkurs wiedzy, seminarium – projekt opracowany w 2015 r., realizacja po akceptacji, w 2016 r.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
2	Szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony w województwie warmińsko-mazurskim	osoby zatrudnione w rolnictwie i leśnictwie	województwo	46 szkoleń uzupełniających	46 szkoleń uzupełniających /1289 os.	FAPA
3	Zarządzanie gospodarstwem rolnym ze szczególnym uwzględnieniem korzyści z prowadzenia rachunkowości w gospodarstwie rolnym	osoby zatrudnione w rolnictwie i leśnictwie	województwo	4 dwudniowe szkolenia	4 dwudniowe szkolenia/ 82 os.	FAPA
4	Rachunkowość Polski FADN	rolnicy	województwo	565 gospodarstw objętych rachunkowością	565 gospodarstw objętych rachunkowością	IERiGŻ-PIB
Cel 2 Doradztwo na rzecz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego						
1	Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu	osoby zatrudnione w rolnictwie i leśnictwie	województwo	3 wyjazdy studyjne do CDR w Brwinowie O/Radom/ 60 os.	3 wyjazdy studyjne do CDR w Brwinowie O/Radom/52 os.	FAPA
2	Integrowana produkcja roślin	osoby zatrudnione w rolnictwie i leśnictwie	województwo	1 szkolenie podstawowe	2 szkolenie podstawowe/ 50 os.	FAPA

Wykonanie 2015				Projekty i programy		
Lp.	Temat	Adresaci	Zasięg	Plan, np.: ilość szkoleń, liczba uczestników	Realizacja	Źródło finansowania
3	Projekty współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:					
a.	<i>Jagnięcina i koźlęcina na stołach Warmii, Mazur i Powiśla</i>	<i>hodowcy owiec i kóz, przetwórcy rolno-spożywczy, producenci żywności wysokiej jakości, mieszkańcy wsi i obszarów wiejskich, konsumenci</i>	<i>województwo</i>	<i>ponadplanowo</i>	<i>pokaz kulinarny, konkurs kulinarny, wydanie publikacji, projekt opracowany w 2015 r., realizacja po akceptacji, w 2016 r.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
Cel 3 Wspieranie ekosystemów zależnych od rolnictwa						
1.	Projekty współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:					
a.	<i>Dobre praktyki w gospodarce wodnej, prawidłowe użytkowanie i konserwacja urządzeń melioracyjnych</i>	<i>rolnicy, przedstawiciele JST</i>	<i>województwo</i>	<i>9 szkoleń powiatowych</i>	<i>9 szkoleń powiatowych/ 180 os.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
b.	<i>Dobre praktyki pszczelarskie w przydomowej pasiece</i>	<i>rolnicy-pszczelarze, sympatycy pszczelarstwa, właściciele gospodarstw agroturystycznych</i>	<i>województwo</i>	<i>seminarium / 80 os.</i>	<i>zrealizowane w ramach działalności statutowej W-MODR/ seminarium 29 kwietnia dla 57 os.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>
2.	Przedsiębiorca z klimatem	mikro lub mali przedsiębiorcy z obszarów wiejskich	województwo	warsztaty dla przedstawicieli 30 mikro lub małych przedsiębiorstw, konferencja / 50 os.	realizację przeniesiono na 2016 r.	NFOŚiGW, FDPA
3	Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego, tzw. OSN	rolnicy gospodarujący na OSN	województwo (powiat kętrzyński, giżycki)	ponadplanowo	kurs, warsztaty, wyjazd studyjny/ 25 os.	FAPA
Cel 4 Promowanie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich						
1.	Projekty współpracy z Sekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:					
a.	<i>Gospodarstwa edukacyjne w teorii i praktyce. Wymiana informacji i doświadczeń dla osób zamierzających prowadzić zajęcia edukacyjne w obiektach turystyki wiejskiej</i>	<i>kwaterodawcy Warmii i Mazur, mieszkańcy obszarów wiejskich</i>	<i>województwo</i>	<i>wyjazd studyjny do gospodarstw edukacyjnych województwa małopolskiego</i>	<i>wyjazd studyjny do gospodarstw edukacyjnych województwa małopolskiego/ 20 os.</i>	<i>KSOW W-MODR</i>